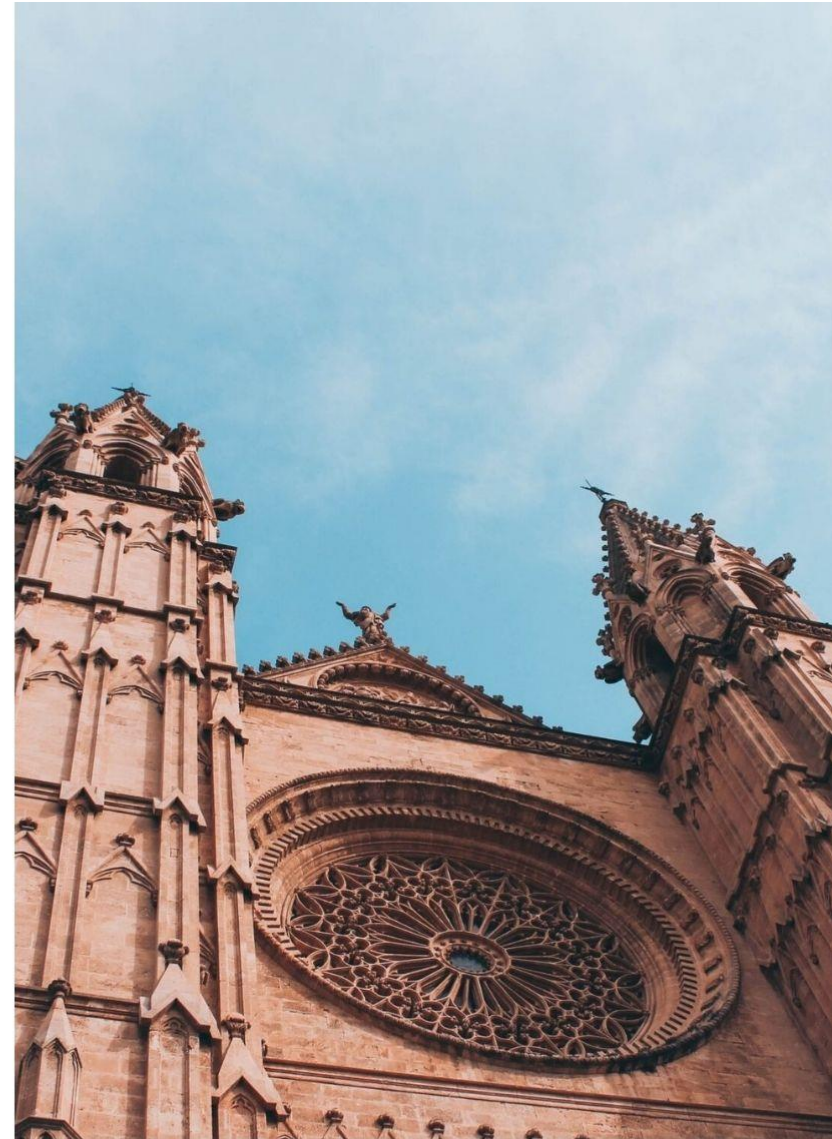

UNIVERSITAT DE BARCELONA

MENTORS PATRIMONIALS

UN PROJECTE PER A LA INCLUSIÓ SOCIAL

CLARA FORTEZA NAVARRO
MÀSTER EN GESTIÓ DE PATRIMONI I
MUSEOLOGIA
TUTORA: MARIA FELIU
ANY: 2020-2021

Màster en Gestió de Patrimoni i Museologia
Mentors patrimonials. Un projecte per a la inclusió social
Clara Joana Forteza Navarro
Tutora: Maria Feliu Torruella
Any: 2020-2021

RESUM

La vinculació de projectes de patrimoni amb educació és avui en dia un fet indiscutible. S'ha vist que a través de l'educació patrimonial s'han creat molts de projectes que apropen el patrimoni cultural als col·lectius amb risc d'exclusió social. Precisament aquest treball és un projecte professional que pretén posar solució a la necessitat real que existeix de desvinculació d'aquests col·lectius cap al patrimoni de la seva ciutat. En concret, el projecte s'ha centrat en els cursos escolars de 4t, 5è i 6è de primària de les escoles d'un dels barris més conflictius de Palma, La Soledat. És a través de la invenció de la figura de mentors patrimonials que es faran una formació als nens de 6è de primària i unes jornades patrimonials on els nens seran els protagonistes i dinamitzadors de totes les activitats que s'han pensat.

ABSTRACT

The linking of heritage projects with education is nowadays an indisputable fact. It has been observed that through heritage education many projects have been created that bring cultural heritage closer to groups at risk of social exclusion. Precisely this work is a professional project that aims to provide a solution to the real need that exists for the disengagement of these groups towards the heritage of their city. Specifically, the project has focused on the 4th, 5th and 6th grades of primary schools in one of the most troubled neighborhoods of Palma, La Soledat. It is through the figure of heritage mentors that there will be a training to the children of 6th grade and a heritage days where children will be the protagonists and dynamizers of all the activities planned.

AGRAÏMENTS

En primer lloc, agrair a la meva tutora Maria Feliu per haver-me guiat i orientat per fer aquest treball. En segon lloc agrair a la meva mare que també m'ha ajudat molt a perfeccionar les idees, m'ha proporcionat bibliografia, i m'ha acompanyat en aquest llarg trajecte sempre donant-me suport i ànims perquè seguís tirant endavant. També al meu pare que fa feina als serveis socials del barri de la Soledat i m'ha ajudat a entendre millor quina és la situació del barri, i a la directora de l'escola Sant Vicens de Paül per fer-me conèixer millor quina és la situació de l'escola dins el barri. Finalment agrair a tota la gent que m'ha vist passar hores a la biblioteca i ens hem fet companyia els uns als altres, a la meva amiga Magda per haver-me ajudat a fer el disseny del logotip i el marxandatge, i en especial a les meves amigues que viuen amb mi al pis per acompanyar-me i escoltar-me cada vegada que els hi parlava del TFM.

ÍNDEX

APARTAT 1:	12
FONAMENT TEÒRIC DE LA PROPOSTA	12
1. INTRODUCCIÓ	13
2. INCLUSIÓ	14
2.1. Polítiques i pràctiques inclusives	14
3. PATRIMONI	18
3.1. Referents teòrics sobre el patrimoni	18
3.2. Patrimoni i educació	21
3.3. Identitat i educació patrimonial	25
3.4. Educació cooperativa	28
4. BENCHMARKING	31
APARTAT 2:	46
DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA	46
5. DESCRIPCIÓ DE LA PROPOSTA	48
6. MISSIÓ I IMPACTE	50
7. METODOLOGIA	51
8. OBJECTIUS DEL TREBALL	53
8.1. Objectiu general	53

8.2. Objectius específics	53
9. VALORS	54
10. CONTEXTUALITZACIÓ DE LA PROPOSTA	55
10.1. Inclusió social a les Illes Balears	55
10.2. Contextualització del barri de La Soledat	56
10.3. Contextualització escoles de la soledat	58
11. DAFOS	62
11.1. BARRI LA SOLEDAT	62
11.2. DAFO AURORA PICORNELL	63
11.3. DAFO SANT VICENS DE PAÛL	64
11.4. DAFO CEIP JOAN MIRÓ	65
11.5. Valoració dels DAFOS	66
12. LA CIUTAT DE PALMA	68
12.1. Breu contextualització històrica	68
12.2. El patrimoni de la ciutat de Palma	69
12.2.1. <i>La Palma romana</i>	70
12.2.2. <i>La Palma musulmana</i>	72
12.2.3. <i>La Palma a partir de Jaume I</i>	74
13. DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA	78
13.1. Creació de vincles entre entitat i escola	78
13.2. Elecció i formació dels Mentors Patrimonials	81

13.3. Formació	84
13.4. Jornades Patrimonials.	102
13.5. Visita guiada per Palma	104
14. AVALUACIÓ	109
15. PROPOSTA DE COMUNICACIÓ	110
15.1. Palma Educativa	110
15.2. Pagina web	111
15.3. Instagram	119
15.4. Merchandising	122
15.5. Destinatari i beneficiats del projecte	123
16. PRESSUPOST	124
17. CONCLUSIONS	126
18. BIBLIOGRAFIA	128
19. WEBGRAFIA	131
20. ANNEXES	134

APARTAT 1:

FONAMENT TEÒRIC DE LA PROPOSTA

1. INTRODUCCIÓ

La proposta que presenta aquest treball de final de màster és un projecte professional anomenat Mentors Patrimoniales: Un projecte per a la inclusió social. Bàsicament el projecte es sustenta en dos pilars bàsics: per una banda, els conceptes de patrimoni i educació patrimonial, i com són elements claus avui en dia per a donar a conèixer el patrimoni, no només a alumnes escolars, sinó a molts altres col·lectius. Per una altra banda, la participació de col·lectius en risc d'exclusió social i com fer projectes que a través del patrimoni promoguin la inclusió. Bàsicament, es pretén crear un projecte on el patrimoni de la ciutat de Palma, a l'illa de Mallorca, actuï com a motor principal per a la inclusió de nens en escoles en risc d'exclusió social.

El projecte es divideix en dos grans apartats: un apartat teòric on es fa recerca i es busquen projectes referents d'èxit per demostrar que aquests tipus de projectes, no només funcionen, sinó que de cada vegada més estan més presents a les escoles; i una segona part de desenvolupament de la proposta on s'explica detalladament tota la metodologia que s'ha de seguit, les activitats, els sistemes d'avaluació del projecte, la campanya de comunicació, etc.

En definitiva, s'ha creat aquest projecte per demostrar, en certa forma, que l'educació patrimonial, feta correctament, és una eina molt potent dins les escoles, i no només això, sinó que funciona també per crear projectes d'inclusió social on hi hagi un afavoriment de la cohesió de grup, de la cooperació, de l'empatia i la comunicació.

2. INCLUSIÓ

En aquest primer apartat del treball s'ha cregut necessari parlar sobre el concepte d'inclusió i com aquest ha canviat i com aquest el panorama tant social com educatiu en molts de centres. Tenint en compte que és un dels punts clau del treball que es desenvoluparà, s'explicarà de forma breu en què consisteix la inclusió/educació inclusiva, quan va sorgir per primera vegada, quins són els seus objectius i finalitats i com s'ha anat aplicant als centres escolars a través de noves metodologies pedagògiques i educatives.

2.1. Polítiques i pràctiques inclusives

L'educació inclusiva és el concepte en el qual es reconeix que totes les persones, indiferentment del seu sexe, religió, edat, etc. tenen el dret a rebre una educació de qualitat que respecti totes les diferents capacitats i necessitats educatives. El principal concepte de l'educació inclusiva és que l'alumne no s'adapta a l'escola sinó que l'escola s'adapta a les necessitats de l'alumne.

La idea del concepte d'inclusió surt a partir de la dècada dels 90 des de la UNESCO amb la finalitat de proporcionar una educació per a tots atenent a totes les diversitats dels alumnes. Si més no, no va ser fins als 2000 quan es va començar a parlar per primera vegada d'una educació inclusiva i dels compromisos educatius que han de tenir els centres amb els seus alumnes.¹

¹Unir Revista (02/06/2020). Diferencia entre inclusión e integración. Consultat 22/10/2020. Disponible a: <https://www.unir.net/educacion/revista/diferencia-entre-inclusion-e-integracion/>

Es va començar a formular la idea d'educació inclusiva en el debat internacional de la Conferència Mundial sobre Educació (1990), i té com a punt d'inici la declaració que es va fer a Salamanca (1994) on es reconeix que tota escola ha de donar una educació de qualitat independentment de les aptituds dels seus alumnes.

Per arribar al concepte d'inclusió social s'han hagut de superar diferents etapes en el dret de l'educació:

- En primer lloc, es va decretar el dret bàsic de l'educació a tota aquella població, que deguda a certes circumstàncies, es veia exclosa de l'educació bàsica que mereixia rebre.
- En segon lloc, es va començar a parlar de la integració social dins les escoles. En la integració social:
“són els col·lectius que s'incorporen que s'han d'adaptar a l'escolarització disponible, independentment de la seva llengua materna, la seva cultura i les seves capacitats. El sistema educatiu manté el seu status quo i són els alumnes qui s'han d'adaptar a l'escola i no a la inversa.”²
- La tercera etapa, aquella que fa referència a la inclusió social, és aquella on l'educació és la que s'adapta a les necessitats dels alumnes facilitant el seu aprenentatge i participació en el currículum escolar.

En molts àmbits els termes d'integració i inclusió es segueixen confonent quan en realitat es tracta de dos enfocaments totalment diferents entre si. En general, aquest error ve donat com a *“conseqüència perquè les polítiques d'inclusió es consideren com una responsabilitat de*

²Blanco, R. (2006). La Equidad y la Inclusión Social: Uno de los desafíos de la Educación y la Escuela Hoy. *Revista Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*, 4(3), pàg. 4

l'educació especial, limitant-se les anàlisis de la totalitat d'exclusions i discriminacions que es donen a l'interior del sistema educatiu i impedit el desenvolupament de polítiques inclusives integrals".³

El terme integració que cada vegada s'utilitza menys i s'ha anat substituint pel d'inclusió, ja que és un concepte molt més ampli. El moviment d'educació inclusiva sorgeix per proporcionar una educació per a tots, no només per aquells alumnes amb algun tipus de discapacitat, sinó per aquells que se'ls hi ha negat el propi dret de l'educació. *"La inclusió està relacionada amb l'accés, la participació i els mèrits de tots els alumnes, amb especial èmfasi en aquells que estan en risc de ser exclosos o marginats".⁴*

L'educació inclusiva persegueix les següents finalitats:

1. Fer que tota persona tingui dret a una educació de qualitat, ja que és el primer pas dins una societat justa i igualitària. Un punt clau de la inclusió és aconseguir la participació de tota persona en molts àmbits diferents de la vida humana. La participació de la gent és un punt clau pels centres educatius i està molt relacionada amb tenir en compte les opinions dels alumnes en aspectes que els hi afecten directament a les seves vides.
2. La inclusió pretén avançar cap a una educació equitativa. Avançar cap a una major equitat significa tenir major igualtat de condicions, on tothom pugui gaudir de les mateixes oportunitats. El paper de l'escola, en aquest cas és fonamental, ja que ha de prevenir que les diferències d'origen d'un alumne es converteixen en desigualtats. Dins l'educació la igualtat té tres diferents nivells: la igualtat en accés, on es necessiten centres educatius que siguin accessibles per a tots; igualtat en qualitat d'oferta educativa, on tots els nens i

³ Íbid., pàg. 5

⁴ Íbid., pàg.5

nenes han de tenir els mateixos recursos materials, humans i pedagògics; i la igualtat en resultats d'aprenentatge, tot alumne ha d'assolir els coneixements bàsics establerts en l'educació indistintament del seu origen social i cultural.

3. L'educació ha de ser de qualitat per a tots, indistintament de la situació social i cultural de cada alumne. Una educació no pot ser de qualitat si no aconsegueix que els seus alumnes s'integrin de forma activa en la vida social. L'educació ha de procurar transmetre uns coneixements que siguin rellevants per a tots els col·lectius i no només per a aquell grup de persones que pertanyen als grups socials dominants. *"Una educació és de qualitat quan dona respostes a la diversitat de l'alumnat, és a dir, quan ajusten l'ensenyança i les ajudes pedagògiques a la situació i característiques de cada un, i a més, els hi proporcionen els recursos necessaris per progressar en el seu aprenentatge."*⁵
4. L'educació inclusiva és clau per aprendre a ser i aprendre a viure en comunitat. El valor que tenen els alumnes com a éssers individuals fa que tinguin una identitat pròpia respectant cada un així com és. L'educació a part de transmetre coneixements sobre cultura, matemàtiques, lingüística, etc., també ha de formar als alumnes com a éssers individuals que tinguin una identitat pròpia dins la societat, afavorint així l'autonomia i la construcció d'un projecte propi de vida.

⁵ Blanco, R. (2006). La Equidad y la Inclusión Social: Uno de los desafíos de la Educación y la Escuela Hoy. *Revista Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*, 4(3), pàg. 9

3. PATRIMONI

En segon lloc, una vegada ja definit el terme d'inclusió/ educació inclusiva, es definiran tres conceptes clau pel treball: el patrimoni, l'educació patrimonial, i la identitat. Per començar, es defineix què és el patrimoni, què es considera un bé patrimonial, quins tipus de patrimoni hi ha establerts, quina funció tenen dins la societat, etc. Al definir el concepte d'educació patrimonial es parlarà sobre com s'ha aplicat el patrimoni dins l'àmbit educatiu i quins han estat els seus beneficis, quina és la forma més assertiva de poder aplicar dins les escoles projectes que involucrin el patrimoni local, què és necessari per poder arribar a tenir una bona educació patrimonial dins les aules, etc. Finalment, es parlarà de la identitat, concepte totalment vinculat amb el patrimoni. S'intentarà mostrar com és de necessari que la gent es senti identificada amb el patrimoni que l'envolta perquè li doni un valor, i com és d'important que la gent prengui consciència sobre el patrimoni que té al seu abast i que es vinculi de forma emocional amb ell.

3.1. Referents teòrics sobre el patrimoni

Segons la definició aportada per la UNESCO el patrimoni cultural es defineix com: *"Un producte i un procés que subministra a les societats un caudal de recursos que s'hereten del passat, es creen en el present i es transmeten a les generacions futures pel seu benefici"*.⁶ Dins aquesta definició de patrimoni s'ha de tenir present tant el patrimoni material com l'immaterial reconegut per la UNESCO a la convenció del 2003.

⁶ UNESCO. (2014). *Patrimonio. Indicadores UNESCO de cultura para el desarrollo*. Pàg., 132.

Si més no, el patrimoni es pot considerar una “riquesa fràgil” tal com menciona la UNESCO. Per tal de es pugui conservar i transmetre és necessari que hi hagi unes lleis i unes polítiques que es dediquin a la salvaguarda d'aquests béns, ja que una vegada perduts no es poden recuperar.

El patrimoni *“contribueix a la revalorització continua de les cultures i de les identitats, i és un vehicle important per a la transmissió d'experiències, aptituds i coneixements entre les generacions. A més, és una font d'inspiració per a la creativitat i la innovació, que genera els productes culturals contemporanis i futurs”*.⁷

Segons els criteris de la UNESCO el patrimoni es pot classificar en diferents categories segons el seu origen. Existeixen quatre grans tipologies de patrimoni que es divideixen en:

1. **Patrimoni cultural:** i) Monuments: obres arquitectòniques, d'escultura o de pintura monumentals, elements o estructures de caràcter arqueològic, inscripcions, caveres i grups d'elements que tinguin un valor universal excepcional des del punt de vista de la història, de l'art o la ciència: ii) els conjunts: grups de construccions, aïllats o reunits, on la seva arquitectura, unitat i integració en el paisatge els hi doni un valor universal excepcional des del punt de vista de la història, l'art o la ciència: iii) els llocs: obres de l'home o obres conjuntes de l'home i la naturalesa, així com les zones, inclosos els llocs arqueològics, que tinguin un valor universal excepcional des del punt de vista històric, estètic, etnològic o antropològic.
2. **Patrimoni natural:** i) els monuments naturals construïts per formacions físiques i biològiques o per grups d'aquestes formacions que tinguin un valor excepcional des del punt de vista estètic o científic: ii) les formacions geològiques i fisiogràfiques i les zones estrictament delimitades que constitueixin l'hàbitat d'aquestes espècies animals i vegetals amenaçades, que tinguin un valor

⁷ UNESCO. (2014). *Patrimoni. Indicadores UNESCO de cultura para el desarrollo*. Pàg., 134-135.

universal excepcional des del punt de vista de la ciència o de la conservació: iii) els llocs naturals o les zones naturals estrictament delimitades, que tinguin un valor universal excepcional des del punt de vista de la ciència, la conservació o la bellesa natural.

3. **Patrimoni cultural i natural subaquàtic:** tot rastre d'existència humana que tingui un caràcter cultural, històric o arqueològic, que hagi estat sota l'aigua, de forma periòdica o continua, almenys durant 100 anys, tals com: i) els llocs, estructures, edificis, objectes i restes humanes juntament amb el seu contacte arqueològic i natural: ii) les naus, aeronaus, altres mitjans de transport i qualsevol part d'ells, el seu carregament o altre contingut, juntament amb el seu context arqueològic i natural: iii) els objectes de caràcter prehistòric.
4. **Patrimoni immaterial:** aquells usos, representacions, expressions, coneixements i tècniques – juntament amb els instruments, objectes, artefactes i espais culturals que els hi són inherents – que les comunitats, els grups i en alguns casos els individus reconeguin com a part integrant del seu patrimoni cultural. Es manifesten en:
 - Tradicions i expressions orals, inclòs l'idioma com a vehicle de patrimoni cultural immaterial.
 - Arts de l'espectacle.
 - Usos socials, rituals i actes festius.
 - Coneixements i usos relacionats amb la natura i l'univers.
 - Tècniques artesanals i tradicionals.

3.2. Patrimoni i educació

“L’any 2010, l’Institut de Patrimoni Cultural d’Espanya, en col·laboració amb les Comunitats Autònomes, va començar una exhaustiva revisió dels plans elaborats a la dècada dels 80 per l’Institut del Patrimoni Cultural d’Espanya. Es volia crear una visió més integral i multidisciplinària del patrimoni. Un d’aquests nous plans, de clara naturalesa transversal, és el Pla Nacional d’Educació i Patrimoni.”⁸

El Pla Nacional d’Educació i Patrimoni va ser aprovat l’any 2013, per tal de posar en valor, revisar i canviar, en el cas que fos necessari, alguna de les actuacions o metodologies dels plans anteriors.

Des del 2010, l’Observatori d’Educació Patrimonial d’Espanya ha generat una base de dades dels diferents mètodes educatius que s’han implementat dins programes sobre educació i patrimoni tan dins l’àmbit nacional com internacional. També han creat un portal web que té la funció de difondre els programes que es tenen registrats sobre educació patrimonial.

És a dir, en la darrera dècada, s’ha notat una nova tendència a revalorar el patrimoni, tant per difondre’l a la població i fer estudis, com per integrar-lo més a l’àmbit escolar. El reconeixement d’aquest patrimoni va des de monuments, jaciments arqueològics, la restauració d’obres d’art, a la remodelació de museus i els seus continguts.

A Espanya, el tercer lloc en la llista de patrimoni mundial de la UNESCO, s’intenta de cada vegada més fer projectes per donar a conèixer aquests béns culturals a través de l’educació. Aquests projectes sorgeixen des d’un àmbit estatal fins a un àmbit local amb la finalitat de valorar correctament el patrimoni que gaudeix el territori. La pregunta és: Per què estan sorgint tots aquests plans que pretenen fer més

⁸ Fontal, O. (2016). Educación patrimonial: retrospectiva y prospectives para la próxima dècada *Estudios Pedagógicos*: Vol. XLII, Nº. 2, pàg. 425

comprensibles i educatius els béns culturals? Està clar, que des de ja fa temps les escoles i instituts mostren interès a participar en activitats educatives on el patrimoni estigui involucrat, ja que sortir de l'aula i buscar elements externs a l'escola sempre pot millorar l'aprenentatge de l'alumne. Si més no, s'han de contemplar també altres opcions per entendre aquest canvi que s'està produint.

En primer lloc, Espanya ha agafat exemple d'altres països molt més avançats que des de ja fa anys que tenen en marxa iniciatives per revalorar el patrimoni a través de l'educació. Aquests contenen amb:

Instal·lacions patrimonials al Canadà, museïtzació de vil·les vikingues, de barris o d'elements que es consideren d'arqueologia industrial a Gran Bretanya o iniciatives d'institucions com les del British Museum, el Museu d'Història de Berlín, etc., constitueixen models a imitar i són ja ben coneguts. Tots ells són referència pels responsables culturals que han de prendre decisions sobre les activitats patrimonials o el raonament de les existències i la seva funció social.⁹

En segon lloc, el ressorgiment d'una sensibilitat cap al patrimoni per conservar-lo i salvaguardar-lo per les generacions presents i futures. Els grups més sensibilitzats cap aquestes causes sempre són els de l'àmbit cultural i educatiu que han aconseguit conscienciar a la població sobre la importància que el patrimoni té a les nostres vides. Aquesta sensibilització social ha fet que la gent s'involucri i vulgui aprendre més sobre el patrimoni que els envolta.

En tercer lloc, l'augment de visites als museus i espais arqueològics o culturals. A través de l'increment de visites aquests espais justifiquen el seu indicador d'èxit. Es poden presentar molts d'exemples: *"els sopars i vetllades romanes de Mèrida, les nits dels museus en diverses instal·lacions de Barcelona, els happenings nocturns del Museu Salvador Dalí, etc., en aquests casos els gestors organitzen activitats per poder*

⁹Prats, J. (2012). *Valorar el patrimonio histórico desde la educación: Factores para una mejor utilización de los bienes patrimoniales*. Histodidáctica.

atreure més públic i així augmentar el nombre de visitants".¹⁰ És així doncs, com a través de l'èxit les institucions poden demanar més recursos a les autoritats per poder fer noves remodelacions del contingut museològic, museogràfic, didàctic, educatiu, etc.

Sabent doncs que de cada vegada s'estan fent més esforços per ampliar el repertori patrimonial dins l'àmbit educatiu per tal de fer –lo més comprensible i proper al públic hi ha una sèrie de factors a tenir en compte perquè aquesta comprensió sigui adequada.

1. Ha d'existir realment una voluntat política que vulgui posar en valor el patrimoni orientant-lo cap a un valor social i educatiu dins una comunitat. A part de la voluntat dels polítics a crear lleis o estratègies per divulgar el patrimoni, sempre s'ha de tenir en compte el pressupost i els recursos dels quals poden gaudir.
2. S'ha de donar prioritat a les estratègies de difusió sense deixar de banda la investigació i la conservació del patrimoni cultural. És necessari que els museus i les institucions culturals tinguin departaments específics per fer difusió de les activitats que es porten a terme. Encara que fins ara en el museu es prioritzava els conservadors i investigadors, la difusió és un element clau i el museu hauria d'invertir els recursos suficients perquè es pogués portar a terme correctament.

*La difusió ressalta la importància i consideració del visitant per sobre de les peces conservades. En segon lloc, crea departaments multidisciplinaris donant un paper important a l'especialista en didàctica del patrimoni. En tercer lloc, el departament ha de tenir els recursos suficients per formar al professorat i crear materials de qualitat per abans de la visita, per durant la visita, i per a després de la visita.*¹¹

¹⁰ *Íbid.*, Consultat 29/10/2020.

¹¹ Prats, J. (2012). *Valorar el patrimonio histórico desde la educación: Factores para una mejor utilización de los bienes patrimoniales*. Histodidàctica. Consultat 29/10/2020.

Tota institució ha de ser conscient de quina és la seva demanda i quin tipus de públic té per generar una oferta adient. Conèixer els públics és un factor clau per poder elaborar una bona estratègia de difusió.

3. Incorporar estratègies més modernes en la museografia i la museologia per tal d'atreure a nous públics i deixar enrere els sistemes expositius més arcaics. La tecnologia és un punt clau per modernitzar les estratègies museogràfiques dels museus i institucions. On abans es van començar a aplicar aquests tipus de recursos són als museus de ciència, on el referent sempre és el futur. En els museus més acadèmics aquest procés de modernització ha estat molt més lent, i avui en dia encara es troba a faltar a molts de llocs. Els museus més normatius segueixen amb la idea que l'objecte per si sol s'explica i que no és necessari cap tipus de complement que ajudi al visitant a entendre millor allò que està veient. Pel sol fet que els objectes són antics, ja se'ls hi dona un valor afegit, però aquest valor és bàsicament el valor d'antiguitat o de pertànyer el passat. La interacció públic-objecte és important perquè el visitant es senti inclòs dins l'experiència museística i valori així allò que està veient. Si el visitant no entén el què s'està exposant difícilment podrà atorgar-li el valor que té. *“És important, que la majoria de públic, i sobretot, el públic més jove, identifiqui els museus i altres instal·lacions patrimonials com a llocs amables, atractius, on es puguin moure i aprendre de la forma més autònoma i lúdica possible”*.¹² La renovació de la museografia suposa que l'espectador passa a tenir un paper proactiu dins l'exposició. El visitant té més opcions de participar més enllà d'observar i llegir panells explicatius. *“Renovar les estratègies museogràfiques implica fer dels béns patrimonials objectes de desig per la major part de la ciutadania, i per descomptat, pels estudiants”*.
4. Donar molta més importància a la didàctica com a eina fonamental de difusió de coneixements. És bàsic que es decideixi quin plantejament i orientació educativa li vol donar la institució al seu patrimoni. L'estratègia didàctica ha de ser específica per a cada públic atenent les seves necessitats i adequant-se a elles. És gràcies a la didàctica que es pot fer que la gent s'emocioni pel passat,

¹² Prats, J. (2012). *Valorar el patrimonio histórico desde la educación: Factores para una mejor utilización de los bienes patrimoniales*. Histodidàctica. Consultat 29/10/2020.

que l'entengui i el gaudeixi. La visió tradicional dels museus, suposa una actitud passiva per part del visitant, on té prioritat l'objecte i les troballes científiques i on el visitant només té l'opció d'informar-se a través de plafons explicatius sense que pugui contrastar aquella informació.

Es creu que si es vol captar l'interès del públic per la història i els seus continguts a través dels vestigis del passat, és necessari introduir-los en la metodologia de l'anàlisi històrica. Per tant s'han de seguir procediments semblants als que utilitzen els museus de ciència, en la mesura en què l'objectiu no és mostrar el resultat de la investigació científica, sinó introduir al visitant en el coneixement i la pràctica dels mètodes i tècniques de la mateixa ciència.¹³

El visitant s'ha de submergir de ple en la visita tenint com a objectiu que aprengui i es senti integrat i estimulat per conèixer el passat. Per això és necessari que els museus i institucions adoptin noves estratègies museogràfiques que involucrin de ple al visitant.

3.3. Identitat i educació patrimonial

S'ha cregut convenient parlar de la identitat en aquest treball perquè és un dels pilars fonamentals que el sustenten. Tenint en compte que es tracta d'un projecte d'inclusió social, molts dels alumnes que formarien part del projecte es senten aliens al patrimoni de la ciutat on actualment habiten. La poca informació que tenen sobre ell, i probablement el distanciament que senten cap aquest patrimoni fa que no s'identifiquin amb ell.

¹³ Prats, J. (2012). *Valorar el patrimonio histórico desde la educación: Factores para una mejor utilización de los bienes patrimoniales*. Histodidàctica. Consultat 31/10/2020.

La identitat és molt important a l'hora de sentir properes les coses que ens envolten. La identitat crea empatia amb les persones, i en aquest cas amb el patrimoni, perquè el sentim com a nostre. El sentiment de pertinença i identitat amb algun territori, persones o patrimoni fa que li atorguem valor afegit, i precisament aquest és un dels objectius del projecte, que els nens sentin el patrimoni com quelcom que els representa i identifica. *“El propi patrimoni és un ingredient fonamental pel sentit de la identitat, ja que la pèrdua dels orígens porta inevitablement a la pèrdua de la identitat, sent el mateix que, la sensació de pertinença a un determinat col·lectiu social.”*¹⁴

La identitat és definida per la RAE com: i) “El conjunt de característiques pròpies d'un individu o d'un col·lectiu que el caracteritzen evers als altres”; ii) “Consciència que una persona o col·lectiu té de ser la mateixa i diferent a les altres.”

*“El propi patrimoni és un ingredient fonamental pel sentit de la identitat, ja que la pèrdua dels orígens porta inevitablement a la pèrdua de la identitat, sent el mateix que, la sensació de pertinença a un determinat col·lectiu social.”*¹⁵ La identitat és necessària per sentir-se vinculat amb el territori, la gent i el patrimoni que hi forma part. Establir vincles a través de l'empatia i un major coneixement del patrimoni i de la seva importància històrica, social, i cultural només pot fer que la gent generi consciència i li atorgui el valor i reconeixement que aquest té dins la societat.

La localitat, la comarca, és el nucli territorial bàsic de convivència, d'aprenentatge, de comunicació, de participació, de solidaritat, de tolerància, de compromís i d'intervenció per canviar i millorar la societat. És per això que podem considerar el patrimoni proper una part substancial de la pròpia identitat, de manera que la pèrdua d'aquesta herència comportaria un empobriment

¹⁴ Arroyo, E., & Crespo, B. (31/07/2019). La educación patrimonial como medio para la inclusión social: análisis de una experiencia didáctica. *Investigación en la escuela*, pàg. 64

¹⁵ *Íbid.*, pàg. 65

no només del sentiment de comunitat, d'identitat col·lectiva, i social, sinó també del d'identitat individual. Una correcta relació entre patrimoni i societat contribueix, sens dubte, a la millora de la qualitat de vida de la població.¹⁶

De cada vegada més existeixen més projectes escolars que es basen en l'educació patrimonial. Aquesta és definida com “*una disciplina responsable d'analitzar i desenvolupar propostes didàctiques de caràcter investigatiu, sociocrític [...] que condueixin a construir valors identitaris, formant un respecte intercultural i el canvi social contribueixi a la formació d'una ciutadania sociocultural compromesa.*”¹⁷ Els projectes relacionats amb l'educació patrimonial doten de significació històrica, social i afectiva al patrimoni d'una comunitat. Treballen i es relacionen amb ell de forma directa i, sobretot, de forma didàctica perquè els alumnes coneguin amb més profunditat, i més enllà d'un nivell teòric, la importància que recau en tot el patrimoni i com aquest, intrínsecament, també forma part d'ella mateixa.

L'educació patrimonial ha de partir d'unes consideracions metodològiques bàsiques que assegurin la promoció de valors cívics, ètics. I afectius. Han de defensar i protegir els elements patrimonials de l'entorn proper i d'escala territorial major, així com els costums i tradicions que fomenten el sentiment d'identitat cultural del ciutadà. L'educació emocional proporciona en aquest sentit eines per enderrocar prejudicis i estereotips que discriminen a certs sectors de la societat.¹⁸

¹⁶ Bardavio, A., Gatell, C., González, P., Jara, M. Á., & Solsona, R. (2009). Teoria i pràctica de l'adopció escolar de monuments. L'experiència de la Universitat Autònoma de Barcelona i el Camp d'Aprenentatge de la Noguera. *Treballs d'arqueologia*, (15), pàg. 119

¹⁷ Cuenca, J.M. (15/09/2013). *El papel del patrimonio en los centros educativos: hacia la socialización patrimonial*. Tejuelo, nº 19, pàg. 80

¹⁸ Arroyo, E., & Crespo, B. (3/07/2019). La educación patrimonial como medio para la inclusión social: análisis de una experiencia didáctica. *Investigación en la escuela*, pàg. 70

3.4. Educació cooperativa

Una part fonamental i bàsica del treball és, que en aquest cas, són els mateixos alumnes qui seran els mentors i guies patrimonials d'altres alumnes. Es fa precisament perquè la connexió i els vincles que es creen entre alumne-alumne solen ser més forts que no si es contracta a una persona externa que faci el treball. Treballant d'igual a igual l'empatia, la comunicació, i l'escolta són eines que es desenvolupen molt millor.

Segons Pere Pujolàs l'ensenyança es pot dividir en tres metodologies diferents: la individualista, la competitiva i la cooperativa.

En el primer cas, el professor mana unes tasques i és l'alumne que tot sol aconsegueix el seu objectiu. Es treballa en un ambient de silenci on cada un posa a prova el seu propi coneixement sense l'ajuda de ningú.

En el segon cas, també és el professor qui mana les tasques i en general premia a l'alumne que faci millor i més ràpida aquesta feina. En aquest ambient, no només hi ha el factor de la individualitat de l'alumne, sinó que apareix el de la rivalitat. Els alumnes es neguen a ajudar-se els uns als altres perquè no volen compartir els seus coneixements. Al final, els alumnes més competents dins l'aula acaben competint entre ells, i els altres alumnes queden en segon pla, sabent que no són prou bons per aconseguir aquesta recompensa.

En tercer lloc, l'educació cooperativa proposa un model d'aprenentatge on tots els alumnes s'ajuden entre ells. En aquest cas, la cooperació dona a l'alumnat una doble finalitat: aprendre els continguts teòrics i aprendre a treballar en equip.

L'aprenentatge cooperatiu es defineix com un procés d'aprenentatge que emfatitza el grup o els esforços col·laboratius entre professors i estudiants. Destaca la participació activa i la interacció tant d'estudiants com de professors. El coneixement és vist com

*un constructe social i, per tant, un entorn que faciliti la interacció social, l'avaluació i la cooperació entre iguals facilitarà el procés educatiu.*¹⁹

En general la classe es divideix per grups, a poder ser de quatre membres. Un dels alumnes té grans capacitats d'aprenentatge i té força domini de l'assignatura, un altre en canvi té més dificultats d'aprenentatge, i dos d'ells estan a un nivell normal. L'educació cooperativa del que es tracta és que tots ells es puguin ajudar entre si, *"l'aprenentatge cooperatiu té grans avantatges: potencia l'aprenentatge de tots els alumnes, dels que tenen més problemes per aprendre i també dels que estan més capacitats per aprendre"*.²⁰

Un dels altres avantatges que presenta l'educació cooperativa és que facilita la participació activa de tot l'alumnat i l'involucra directament amb el contingut teòric de la classe. *"Això contribueix a crear un clima de l'aula molt més favorable per l'aprenentatge de tots els alumnes, facilitant també la inclusió i la interacció de l'alumnat."*²¹

Un dels principals objectius de l'educació cooperativa és crear una comunitat dins l'aula aconseguint que tots els participants de la classe s'involucrin i s'interessin per les necessitats dels seus companys amb la finalitat d'aprendre els continguts escolars, ajudant-se els uns amb els altres.

Perquè es pugui aconseguir amb èxit aquest clima s'han de treballar tres conceptes bàsics; la cohesió a classe, el treball en equip a partir de diferents activitats i recursos, i finalment ensenyar als mateixos alumnes a treballar en equip.

¹⁹ Adell, J. & Gisbert M. (1997). Educació a Internet: l'aula virtual. Temps d'Educació 18, pàg. 272

²⁰ Pujolàs, P. (2008). Cooperar per aprendre i aprendre a cooperar: el treball en equips cooperatius com a recurs i contingut. *Suports*, vol. 12, N° 1, pàg. 21

²¹ *Íbid.*, Pàg. 22

Ensenyar a treballar en equip als nostres alumnes consisteix, bàsicament, a ajudar-los a especificar amb claredat els objectius que es proposen, les metes que han d'assolir, ensenyar-los a organitzar-se com equip per a aconseguir aquestes metes [...] i ensenyar-los, practicant-les, les habilitats socials imprescindibles per treballar en grups reduïts.²²

És bàsic doncs que aquests conceptes s'apliquin al treball perquè tingui èxit. L'aplicació dels mètodes cooperatius i d'aprenentatge entre iguals fomentarà un ambient de classe molt més propens a ajudar-se als uns als altres. Amb el creixement de la confiança mútua i en el suport que tindran entre la gent de la seva edat les relacions entre ells milloraran. El projecte també farà que els alumnes de 6è, els mentors patrimonials, s'ajuntin amb els alumnes de 5è i 4t de primària, fomentant que tot l'alumnat es conegui millor entre si, i es creïn noves relacions d'amistat i d'ajuda entre ells.

²² *Íbid.*, Pàg. 34

4. BENCHMARKING

En aquest apartat s'han seleccionat una sèrie de projectes o iniciatives que, pel seu contingut social, educatiu, i patrimonial han servit com a exemple per saber quin tipus de projectes s'han fet previs al meu. El criteri de selecció s'ha basat en que han estat projectes relacionats amb col·lectius que es troben en risc d'exclusió social, perquè són projectes que fan que les escoles integrin dins el seu currículum l'aprenentatge del patrimoni local, o perquè les mateixes ciutats han portat a terme accions per revalorar i donar a conèixer el seu patrimoni, etc. Hi ha un total de nou projectes explicats tant d'àmbit nacional com internacional per, en primer lloc, veure quina ha estat la metodologia que s'ha utilitzat i com s'han desenvolupat, i en segon lloc, per veure l'impacte positiu que han tingut totes aquestes accions dins els col·lectius o escoles on s'han aplicat.

1. Projectes relacionats amb la inclusió i el patrimoni dins l'àmbit espanyol²³

El patrimoni s'ha utilitzat com a eina integradora en molts de projectes per incloure tant a minories marginals com per promoure dins les aules la conscienciació i valorització del patrimoni de les ciutats. Dins el marc nacional les comunitats amb major taxa d'abandonament escolar són Múrcia, Andalusia, Balears, Castella-La Manxa i Extremadura. Per una altra banda, a Espanya hi hauria 730.000 persones analfabetes de les quals el 67% són dones i d'aquestes persones analfabetes el 15% són estrangers.

A Espanya existeixen catorze ciutats declarades patrimoni de la humanitat on a cada una d'elles s'han realitzat diverses accions per incloure als col·lectius més marginals dins el patrimoni i la història que engloba cada una de les ciutats. Havent comprovat que la falta

²³ UNESCO. (2015). *Ciudades Patrimonio de la Humanidad. Propuesta para el uso del patrimonio urbano como herramienta de integración social. Gobierno de España, Madrid. Pàg. 45-149*

d'educació és un factor que porta a l'exclusió social totes aquestes ciutats han elaborat programes per integrar dins la societat tots aquests grups d'exclusió social.

A Càceres es varen realitzar xerrades en el col·legi públic Gabriel i Galan per ensenyar a 34 persones d'ètnia gitana la història de la ciutat a través de material didàctic adaptat.

A Conca es varen fer activitats per la difusió del patrimoni majoritàriament centrades en escolars, amb activitats com la de l'Aula de Patrimoni en què varen participar 50 escolars, o el programa municipal europeu La Ciutat, un llibre on participaren 466 estudiants. Tanmateix, no es va fer cap activitat que vinculés el patrimoni històric amb la població més vulnerable a l'exclusió social.

A Eivissa s'ha posat en marxa una activitat anomenada *Un passeig per la Història*, que es concedeix gratuïtament a petició d'organitzacions i col·lectius que estiguin interessats durant tot l'any. Aquesta activitat es desenvolupa a Dalt Vila, el centre històric de la ciutat, durant una hora i mitja. L'objectiu és difondre i donar a conèixer el patrimoni de la ciutat oferint altres alternatives de formació o d'oci als col·lectius desfavorits o entreteniment a persones majors, amb discapacitats, etc. En l'activitat hi varen participar 517 persones de les quals 135 eren immigrants. També des de l'Ajuntament s'organitzen visites a Dalt Vila per a rebre als nens immigrants arribats a la ciutat. Paral·lelament també s'organitzen visites per a les escoles d'alfabetització d'immigrants adults per fer conèixer la ciutat.

Fig. 1: Cartell informatiu de l'activitat *Un passeig per la història* de la ciutat d'Eivissa.

Font: Document pdf Itineraris Patrimonials: Un passeig per la història de la ciutat.

A San Cristóbal de la Laguna, Canàries, es varen fer visites guiades al museu d'Història i Antropologia de Tenerife per a col·lectius amb risc d'exclusió social.

Toledo ha posat en marxa el programa *Toledo Educa* pel qual tot l'alumnat de la ciutat es beneficia del programa educatiu gratuït amb àrees molt concretes del coneixement: coneixement patrimonial, coneixement del medi ambient i coneixement socioeducatiu. Els Centres d'Educació Especial participen gratuïtament en totes les activitats adequant-les a les necessitats de l'alumnat que hi participa.

2. Projecte *M'agrana*

El col·legi CEIP Sant Miquel, situat al municipi de Sant Llorenç des Cardassar, va iniciar al 2017 el projecte *M'agrana*, projecte amb l'objectiu de fomentar la inclusió entre el grup d'alumnes del centre educatiu especial Joan Mesquida de Manacor i el col·legi Sant Miquel.

Des de feia anys el centre ja treballava per oferir una educació inclusiva per a tothom i amb això es basa el projecte *M'agrana* "*que qualsevol nen, inclòs aquells que són alumnes dels centres d'educació "especial" siguin un company o companya més dins del que es coneix com a centres ordinaris*".²⁴ Per una altra banda, el centre especial Joan Mesquida treballa perquè els seus alumnes puguin entrar al sistema ordinari escolar.

Jeroni Santandreu, creador del projecte, reconeix que la idea se l'hi va ocórrer a classes de natació, on no hi havia distinció entre les activitats que realitzaven els alumnes amb necessitats especials i els dels centres ordinaris.

²⁴ Nadal, M. (29/03/2019). *Proyecto M'agrana: rompiendo los muros para hacer posible la inclusión en Mallorca*. El Diario de la Educación. Consultat 20/11/2020. Disponible a: <https://eldiariodelaeducacion.com/2019/03/29/proyecto-magrana-rompiendo-los-muros-para-hacer-posible-la-inclusion-en-mallorca/>

CEIP Sant Miquel es defineix com “un centre ordinari organitzat amb metodologia viva i activa, amb elements com la periodització flexible dels continguts curriculars; en sentit que tots els nens tenen oportunitat d’apropar-se als continguts curriculars quan estiguin preparats per fer-ho, és a dir, que es confia amb el ritme d’aprenentatge de cada individu.”²⁵

El desenvolupament del projecte va ser el següent: a la primera fase experimental va consistir en la inclusió de sis alumnes i dos mestres del Joan Mesquida una vegada per setmana. Aquests sis alumnes van comptar amb diversos alumnes del CEIP Sant Miquel per ajudar-los a integrar-se millor en el sistema organitzatiu i pedagògic del centre.

Al veure que el projecte funcionava i els alumnes s’adaptaven al nou centre, el projecte va seguir en marxa i es va augmentar les visites al CIEP Sant Miquel a dos cops per setmana.

Per finalitzar, afegir que el nom del projecte *M’agrana* va sorgir de la idea que quan s’obre una magrana es veuen totes aquelles peces de color vermell intens, com si fos un conjunt global, formant part d’un mateix sistema. De la mateixa forma, el projecte pretén aquest mateix objectiu, una educació inclusiva per tots, sense que cap nen es quedi al marge.

Fig. 2: El projecte *M’agrana* guanya el premi d’innovació social atorgats pel Consell de Mallorca.

Font: Diari online Mallorcactual.

²⁵*Íbid.*, Consultat 20/11/2020.

3. Projecte *Adopta un monument*

L'any 1994, es va impulsar el projecte *L'Escola adopta un monument* finançat per l'entitat Pegasus Foundation. El projecte inicial consistia en què el centres de la Unió Europea que volguessin participar havien d'escollir un monument i al llarg de tres cursos escolars havien de fer un projecte sobre l'element de patrimoni local que havien elegit.

Altres projectes també relacionats amb el patrimoni cultural local i l'escola varen sorgir durant aquests anys: a Palermo, Sicília, es va plantejar el projecte on l'adopció del monument era una reconquesta ciutadana metafòrica per recuperar els conjunts patrimonials que havien estat destruïts o desgastats a conseqüència de la màfia de la regió; A Anglaterra, durant el 1997 al 2000, es va posar en marxa el projecte *English Heritage*, on centres educatius de vuit pobles varen participar per retornar el valor al patrimoni local que els envolta. Més tard, el projecte va ser rebatejat amb el nom de *Know Your Place* i es va vincular de forma específica als continguts curriculars establerts, en especial a la matèria d'educació per a la ciutadania; El Consell Europeu, en aquest cas més vinculat a unir i integrar els països europeus, va iniciar el projecte *El Rin sense fronteres*.

Es va concloure que era necessari un vincle local pels centres que donés suport al professorat per intercanviar idees, organitzar reunions i facilitar materials. Per tant, la línia en la qual es treballa actualment és la de facilitar la creació d'aquest tipus de xarxes

*entre centres educatius i entitats locals (museus, arxius, biblioteques, entitats culturals, etc.) i entre els mateixos centres educatius dels municipis per maximitzar el potencial compartit de coneixements i experiències.*²⁶

Dins l'àmbit català, des del curs 2006-2007, el Camp d'Aprenentatge de la Noguera i el servei educatiu del Departament d'Educació de la Generalitat són entitats col·laboradores en el projecte d'adopció d'un monument. L'any 2009-2010 a Catalunya ja hi havia 14 centres escolars que havien adoptat un total de vint monuments que daten des del paleolític fins a la meitat del segle XX. *"L'adopció de monuments implica la inclusió de projectes dins una escola o institut de l'estudi i el coneixement d'un monument de la localitat com a centre d'interès per a un o diversos nivells educatius."*²⁷ La proposta facilita noves formes d'aprenentatge dels alumnes a través del patrimoni local. D'aquesta forma matèries com art o història es poden treballar de forma distinta fent que l'alumnat es senti més motivat i interessat a través de projectes d'aquest tipus. Perquè el projecte es pugui fer, el centre educatiu ha d'incloure el projecte adopta un monument dins el seu currículum escolar, i ha d'anar dirigit a un o a tots els cicles educatius.

Fig.3: Imatge de la nova edició del projecte "L'escola adopta un monument".

Font: Pàgina web de l'escola Elisabeth

²⁶ Bardavio, A., Gatell, C., González, P., Jara, M. Á., & Solsona, R. (2009). Teoria i pràctica de l'adopció escolar de monuments. L'experiència de la Universitat Autònoma de Barcelona i el Camp d'Aprenentatge de la Noguera. *Treballs d'arqueologia*, (15), pàg. 108

²⁷ *Ibid.*, pàg. 111

L'elecció del monument és lliure de cada un dels centres a partir, això sí, de les recomanacions del Laboratori d'Arqueologia i Ensenyament i/o del CdA de la Noguera.

4. Projecte d'apropament de l'art contemporani a col·lectius d'avançada edat

Amb la idea de posar en valor l'art contemporani dins la societat, la Universitat de Valladolid va decidir crear aquest projecte. La finalitat era apropar l'art contemporani a col·lectius d'avançada edat, ja que és el grup de gent més reticent a aquest tipus d'art.

L'estudi es va desenvolupar dins el marc Universitari del Programa Interuniversitari de l'Experiència de Castella i Lleó, més concretament a la Facultat d'Educació i Treball Social. L'estudi es va plantejar amb el mateix format que una assignatura sota el nom de "Rutes de Patrimoni Cultural i Natural de Castella i Lleó. Conèixer i comprendre l'Art Contemporani".

Una de les idees clau, era fer entendre a aquest col·lectiu que ells mateixos eren patrimoni viu, gràcies a les seves experiències i al seu bagatge. *"La idea que no només els pertany el patrimoni sinó que ells mateixos són patrimoni [...]per lo tant el seu llegat també ha de compartir-se i deixar petjada"*²⁸.

Entre els objectius principals del projecte destaquen:²⁹

-Entendre l'Art Contemporani com patrimoni present a través de la creació de llaços de pertinença.

²⁸García Ceballos, S. (19/12/2014). Educación patrimonial, un proyecto de inclusión. *Monográfico*, (9), pàg. 15

²⁹*Ibid.*,pàg. 16

-Comprendre els espais museístics contemporanis com llocs pel desenvolupament d'aptituds artístiques, desenvolupament del pensament crític, reflexiu i el foment de la inclusió social.

-Desenvolupar tècniques artístiques i la utilització de Noves Tecnologies com mitjans d'aproximació cap a l'art contemporani.

Es tracta que els participants contin les seves experiències personals a través de diverses activitats. A més, també es contempla que coneguin artistes contemporanis perquè puguin conversar i intercanviar idees sobre la seva obra per tal de qüestionar, demanar, i comprendre tots els aspectes que abans els allunyaven d'aquest corrent artístic.

El projecte s'ha desenvolupat a partir d'unes classes teòrica-pràctiques on s'han desenvolupat activitats per dinamitzar i fer reflexionar als participants. *“La metodologia serà activa i participativa, amb caràcter obert i flexible, però a la vegada crític, de tal forma que es puguin generar reflexions entre el patrimoni, l'art i els espais escollits.”*³⁰

Per l'estudi es van utilitzar diferents recursos per valorar els resultats: quaderns de camp, diaris dels participants, utilització de fotografies, vídeos i àudios per tenir guardats de forma digital els procediments emprats, etc.

L'estudi pretén entendre el motiu de la desvinculació entre els col·lectius d'edat avançada i l'art contemporani i veure com a través del projecte aquest vincle va canviant i evolucionant.

³⁰García Ceballos, S. (19/12/2014). Educación patrimonial, un proyecto de inclusión. *Monográfico*, (9), pàg., 17

5. Projecte *Empowering parents*

Un altre exemple sobre propostes i projectes que s'han trobat ha estat el projecte: Empower Parents, projecte dirigit a persones amb TEA³¹ i les seves famílies per a augmentar la inclusió social d'aquests grups dins dels museus.

Com es menciona a l'article, es considera que:

*En l'actualitat el museu es pot convertir en l'espai educatiu inclusiu per excel·lència, ja que conté les condicions necessàries per ser capacitant, accessible, i inclusiu per a tots els públics. El seu valor resideix en el seu potencial per empoderar, [...] assumir una pedagogia de la inclusió en la qual el sentiment de pertinença no es vinculi a una identitat cultural determinada, sinó que estigui obert a què una persona pugui tenir múltiples pertinences.*³²

S'explica que els primers intents i projectes que es van fer amb persones TEA varen ser a partir de l'artteràpia, si més no el projecte en si no es basa en el concepte de teràpia sinó *"en la defensa d'un model que, sent intrínsecament inclusiu, no necessiti estratègies alienes que facilitin la inserció efectiva de les persones dins la societat."*³³

Fig. 4: Logotip del projecte *Empowering Parents*.

Font: Pàgina web oficial de Empowerparents.

³¹ Sigles per: Trastorn de l'espectre autista.

³² Pablos, L., & Fontal, O. (2018). Educación patrimonial orientada a la inclusión social para personas con TEA: los museos capacitantes. *Arteterapia. Papeles de arteterapia y educación para la inclusión social*, pàg. 42

³³ *Ibid.*, pàg. 44

El programa *Empower Partents* es va executar per primera vegada l'any 2013. Les institucions que hi varen participar en aquell moment foren el Queens Museum de Nova York, la Fundació d'ICO i la plataforma de Hablaenarte amb l'objectiu de fer projectes totalment inclusius per a persones amb TEA i els seus familiars. La finalitat principal era “*compartir recursos i generar un major impacte de les accions realitzades en matèria d'inclusió social en l'àmbit museístic cultural.*”³⁴ En general l'èxit d'aquests programes educatius ve gràcies a dos factors importants: el primer, és que involucra directe i activament a la gent dins el programa i els fa sentir part d'ell; el segon, és que al darrera hi ha un equip d'investigació en constant canvi per adaptar-se a les necessitats de cada un dels participants.

A causa de l'èxit molts de museus dins l'àmbit espanyol ja fa anys que fan propostes d'aquest tipus. Alguns d'ells són: el Museo Thyssen-Bornemisza, el Museo de Ciencia de Valladolid, el Espacio Fundación Telefónica, el Museu del Traje-CIPE o el Medialab Prado.

6. Projecte *Unidos por el Alto*

Aquest projecte neix de la necessitat de conèixer el canvi de concepcions i emocions d'un col·lectiu de nens de l'associació de “Unidos por el Alto”, localitzat al barri de El Alto de la Mesa en el municipi de Minas de Riotinto. Aquest barri es caracteritza perquè els seus habitants viuen en unes condicions socials, econòmiques i culturals situades dins el risc de l'exclusió social, rosant cert grau de marginalitat. El barri fou edificat al segle XIX i la majoria de gent que hi forma part són famílies joves, amb pocs recursos, humils i amb pocs nivells d'estudis.

Una vegada explicat el context on es va fer el projecte, es va seleccionar a un total de 18 participants, la majoria nens i adolescents d'entre 4 a 17 anys, amb necessitats de suport dins l'àmbit educatiu.

³⁴ *Íbid.*, pàg. 49

La metodologia d'avaluació del projecte ha estat qualitativa. A través d'informació prèvia extreta als alumnes sobre la seva concepció de patrimoni s'ha observat com a través dels tallers didàctics aquesta concepció anava canviant.

Una vegada ja seleccionats els participants es va començar l'experiment didàctic en la definició del concepte "patrimoni". Molts d'ells no sabien el significat exacte de la paraula, alguns confonien el concepte amb altres com matrimoni, per la seva similitud sonora; altres ho relacionaven amb el patrimoni monetari i d'herències. A poc a poc van anar sorgint idees com "edifici que identifica un lloc", assenyalant de forma lleu el vincle que existeix entre el patrimoni i la identitat.

A continuació, es van mostrar una sèrie d'imatges d'elements patrimonials de la zona per veure si els nens eren capaços d'identificar-los.

I finalment, per acabar aquesta primera fase, se'ls va fer dibuixar allò que consideraven important del seu poble, per comprovar la perspectiva de patrimoni que tenien.

Acabada la fase inicial, es van fer propostes lúdiques perquè els nens fossin participants actius del patrimoni de la seva localitat. Es volia que els nens tinguessin un grau d'experiència amb aquests per poder canviar la seva concepció sobre el patrimoni. Es van proposar itineraris didàctics, on es veien en persona els elements patrimonials i *"es treballava el concepte de patrimoni des d'una perspectiva simètrica."*³⁵L'itinerari va ser prèviament pensat amb detall per incloure activitats reflexives per abans, durant, i després de la sortida.

Com a resultats, es va veure que els nens havien fet un petit canvi en el seu discurs. Temes com el vandalisme o accions que poguessin danyar el patrimoni, que abans no els hi eren d'especial importància, ara mostraven una actitud més atenta cap aquests fets. *"També ha*

³⁵ Arroyo, E., & Crespo, B. (31/07/2019). La educación patrimonial como medio para la inclusión social: análisis de una experiencia didáctica. *Investigación en la escuela*, pàg. 68

contribuït a la millora d'altres aspectes relacionats amb la conscienciació de la seva relació de reciprocitat amb el seu entorn i el seu patrimoni i amb la seva concepció de certes problemàtiques socials".³⁶

7. Programa Educación Patrimonial

La Conselleria d'Educació del Govern de les Canàries va desenvolupar, des del curs escolar 2003/2004 fins al 2006/2007 el programa "Educació patrimonial", en diversos centres d'ensenyança de secundària de les illes.

Els objectius principals eren:³⁷

Dotar a l'alumnat d'instruments formatius que els permetin entendre i valorar les claus interpretatives del Patrimoni cultural de Canàries.

Fomentar la participació activa i responsable dels estudiants, a través de la investigació participant en la problemàtica de la conservació del Patrimoni cultural de les Canàries. Es tracta que l'alumnat participi aportant idees creatives i elaborant distints projectes didàctics per la recuperació i difusió patrimonial.

Convertir el patrimoni cultural en un recurs didàctic de primera mà no només per extreure d'ells documentació de molt interès pel desenvolupament dels programes curriculars, sinó, a més, aportar un nou suport per l'ensenyança integral, afavorint la convergència de diferents àrees del coneixement, i de caràcter interdisciplinari pel desenvolupament dels continguts acadèmics.

³⁶ *Íbid.*, pàg. 69

³⁷ Gobierno de Canarias. (n.d.). *Qué es y objetivos del programa de Educación Patrimonial*. Consejería de Educación, Universidades, Cultura y Deportes. Consultado: 14/12/2020. Disponible a: <https://www.gobiernodecanarias.org/educacion/web/programas-redes-educativas/programas-educativos/educacion-patrimonial/que-es/>

Durant el temps que el programa va estar vigent varen participar més de 200 centres educatius de les Illes Canàries amb un total de més de 30.000 alumnes que al llarg de tot el programa educatiu, varen anar mostrant de cada vegada més interès pel patrimoni de les seves illes.

8. Projecte *Cibermentors*

Des de fa uns anys als instituts de les Illes Balears es porta a terme el projecte Cibermentors. La finalitat d'aquest projecte és crear una xarxa de Cibermentors i formar-los en tècniques de difusió de la informació sobre la seguretat a Internet i a la ciutadania digital.

El programa ofereix als centres educatius de primària i secundària xerrades, materials i taller per tal de formar als nens, nenes, joves, pares, mares, mestres i mediadors sobre la Cultura Digital: seguretat a Internet, ciberassetjament, educació emocional, multiculturalitat i recerca de feina a les xarxes. Durant el curs 2016-2017 es varen realitzar tallers formatius en els quals varen participar més de 9.000 persones de totes les Illes Balears. Els tallers van dirigits a capacitar i formar als joves dels instituts per fer un ús segur de les xarxes socials.

Aquest projecte vol seleccionar i formar un grup d'alumnes de segon cycle d'ESO per tal que puguin fer de formadors i referents dels alumnes de primer cycle d'ESO per fer bon ús de les xarxes. El fet que els formadors siguin alumnes de segon cycle ajuda que els alumnes

Fig. 5: Imatge creada pel projecte *Cibermentors*.

Font: Pàgina web www.vidadigital.eu

que participin en els tallers tinguin més confiança i que també tinguin un alumne de referència al qual es puguin adreçar si es troben amb situacions davant les quals no saben com actuar.

9. L'Escola com a Museu³⁸

L'institut IES José María Infantes a Utrera, Sevilla, va posar en marxa ja fa molts anys un projecte que consistia a recrear les obres d'art més importants de la història dins l'institut. Aquest projecte tenia com a objectiu que l'alumnat es veiés involucrat en un treball artístic i que així coneguessin més profundament les obres d'art.

Des de la recreació de la font del pati dels lleons de l'Alhambra, passant el Gernika, fins a l'Escola d'Atenes de Rafael Sanzio, l'escola s'ha inundat d'obres, escultures, quadres, etc., arribant a crear una escola museu.

Aquest projecte implica directament l'alumnat, ja que ells, juntament amb alguns dels professors, són els artistes de totes aquestes obres. A més, es tracta d'un projecte que engloba diferents competències i departaments, com per exemple

Fig. 6: IES José María Infantes amb les obres d'art al passadís.

Font: Revista digital Andalucía Educa.

³⁸Flores, A. *Alumnos artistas hacen de su instituto un museo*. ABCdesevilla. Actualitzat: 24/06/2015. Consultat dia 28/01/2021. Disponible a: <https://sevilla.abc.es/provincia-utrera/20150624/sevi-instituto-museo-utrera-201506231906.html>

el de llengües. Els mateixos alumnes, fan de guies turístics pels passadissos de l'institut en dies de portes obertes, explicant les obres d'art tant en francès com en anglès.

Tant ha estat l'impacte d'aquest projecte i tant és la destresa dels alumnes a l'hora de fer les còpies que han aconseguit rebre encàrrecs exteriors, com el cas de l'elaboració de les estacions del Via Crucis en ceràmica, perquè es col·loquin de forma permanent als carrers d'Utrera.

En conclusió, està clar que és necessari que vagin sorgint projectes que vinculin el patrimoni, l'educació i els col·lectius més vulnerables o en risc d'exclusió. L'art i el patrimoni vinculen a la gent amb el territori, i quan aquests conceptes es treballen de forma adequada, desperten sentiments d'empatia, emoció, identitat, etc. Per sort, cada vegada més sorgeixen projectes, programes o iniciatives tant a nivell de govern autonòmic i a nivell escolar per involucrar d'una forma activa als seus ciutadans o alumnes.

Amb l'explicació de tots els projectes anteriors es pot veure com el resultat final és un impacte positiu per totes les persones que hi ha participat o que encara hi estan participant. Això, també mostra que quan l'art i el patrimoni són ben explicats i es creen unes activitats interessants la gent s'involucra per aprendre i participar de forma proactiva.

És necessari doncs, que encara que es poden trobar algunes mancances dins alguns projectes, en vagin elaborant de cada vegada més, més propostes educatives que vinculin a la població o a les escoles amb el patrimoni local.

APARTAT 2:

DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA

Després de desenvolupar l'apartat teòric del treball, veient la importància que té el patrimoni i l'educació per tal de difondre'l i crear projectes amb escoles, o diferents col·lectius, es passarà a desenvolupar la part pràctica.

La part pràctica consta de diferents apartats: en primer lloc es parlarà de la proposta, els objectius, la missió i els valors que té el projecte. En segon lloc, es farà una contextualització del barri de La Soledat i de les escoles que conformen el barri, per continuar amb una breu descripció del patrimoni més destacat dins la ciutat de Palma. Es parlarà del patrimoni romà, musulmà, i del patrimoni a partir de l'Edat Mitjana, centrant-se sobretot en el gòtic i barroc. Una vegada acabada la contextualització es passarà a explicar la proposta en si.

A partir d'aquest moment es desenvoluparà tot el projecte educatiu finalment anomenat Mentors Patrimonials. Es començarà per l'elecció dels mentors, quines idees s'han tingut, i com es vol incentivar la participació en el projecte, passant per la seva formació, i acabant amb l'execució del projecte. Tant per explicar com serà la formació, com les activitats finals que es faran a l'escola s'ha seguit una mateixa estructura on es descriuen: el títol de l'activitat, els valors, la durada, els materials, els continguts i la metodologia que s'utilitzarà.

Una vegada descrit el gruix del projecte quedaran per tractar els apartats d'avaluació (com es pot saber que el projecte ha funcionat), la proposta de comunicació, i el pressupost. Per la proposta de comunicació s'ha fet una pàgina web i un Instagram per donar més difusió al projecte i tenir diverses plataformes online que la gent interessada pugui visitar. En aquest apartat de comunicació també s'han dissenyat cartells, el logotip de l'empresa, i elements de marxandatge.

Finalment, caldrà fer un pressupost total per saber quin és el cost total, i el treball acabarà amb unes conclusions finals com a cloenda del projecte.

5. DESCRIPCIÓ DE LA PROPOSTA

La proposta és un projecte professional que es sustenta en dos pilars bàsics: el patrimoni i la inclusió de col·lectius vulnerables. Es pretén crear un projecte on el patrimoni de la ciutat de Palma, a l'illa de Mallorca, actuï com a motor principal per a la inclusió de nens en escoles en risc d'exclusió social.

Els principals destinataris de la proposta seran, en primer lloc: les escoles que es vulguin involucrar i participar activament en el projecte, i en segon lloc, els nens d'aquestes mateixes escoles. Encara que el projecte es podria aplicar a qualsevol classe d'escola perquè els nens tinguessin un major coneixement del patrimoni de la ciutat, el projecte ha estat específicament pensat per les escoles que es troben en el barri de la Soledat, a Palma. En concret, seran els alumnes de 6è, 5è i 4t de primària de les escoles IES Aurora Picornell, CEIP Joan Miró i Sant Vicens de Paül.

Com s'explica en l'apartat 10.2., la Soledat és un dels barris més conflictius i amb major incidència de pobresa i immigració dins Palma, per això s'ha detectat que una de les necessitats del barri, i més concretament de les escoles, és que els nens es sentin inclosos dins la cultura de la ciutat que habiten.

Per una banda, el projecte promourà la inclusió social d'aquestes escoles i d'aquests nens, primer dins l'aula i després dins el patrimoni de la ciutat. Per això es tractaran temes com l'empatia, la cohesió de grup, el treball en equip, l'escolta activa, l'educació cooperativa, etc., temes que ja s'han desenvolupat en el mar teòric del projecte. Per una altra banda, alhora que es fomentin els valors prosocials, també es fomentarà l'interès per l'aprenentatge dels referents patrimonials dels seus voltants.

La participació en aquest projecte serà obligatòria pels alumnes de 5è i 4t de les escoles que hagin decidit participar, però pel que fa als mentors patrimonials (alumnes de 6è) seran els mateixos alumnes que decideixin si volen participar o no en el projecte. D'aquesta forma tots els alumnes es veuran involucrats, en major o menor grau, dins la participació de les activitats.

A continuació, es passarà a explicar la metodologia pensada per poder desenvolupar el projecte.

6. MISSIÓ I IMPACTE

La missió principal del projecte és que els col·lectius amb risc d'exclusió es sentin inclosos dins la ciutat on viuen. Per aconseguir-ho, hi pot haver moltes vies diferents, però en aquest cas s'utilitzarà el patrimoni com a eina inclusiva. El projecte pretén apropar el patrimoni de la ciutat als col·lectius escolars per tal que prenguin consciència de la importància que té. Com s'ha pogut veure en el bloc *fonaments teòrics de la proposta*,³⁹ el patrimoni ja fa anys que s'utilitza com a recurs per fer projectes d'inclusió dins ambients amb risc d'exclusió. El patrimoni és identitat, i per això és important que els nens que tal vegada no sentin aquest patrimoni com a seu, se'ls intenti apropar a ell.

Amb el projecte es vol crear un impacte dins les aules i dins l'escola que faci veure el patrimoni no com una "cosa" estàtica i llunyana, sinó propera i viva. El projecte, pretén fer canviar la visió del patrimoni i apropar-lo a les aules. S'espera despertar la curiositat i interès cap al patrimoni per crear consciència de la importància que té dins la societat actual.

³⁹ Apartat 1 i 2 del treball.

7. METODOLOGIA

La forma d'execució del projecte es basarà en una metodologia a partir de formacions i tallers. En primer lloc, s'hauria de començar per seleccionar quins alumnes de 6è de primària serien aptes per ser mentors patrimonials. Una vegada elegits aquests alumnes, es començaria la seva formació com a mentors patrimonials.

La formació dels mentors patrimonials tindrà com a objectius millorar la cohesió de grup, la confiança, i el treball en equip. A la vegada que s'estiguin ensenyant aquests valors també se'ls hi farà que coneguin el patrimoni de Palma i aprenguin a valorar-lo i a conscienciar-se de la importància històrica, social, i artística que té a nivell local i a nivell nacional. Aquesta formació s'ha elaborat a partir del document *Tiempo de círculo reuniones de círculo* de la Belinda Hopkings.

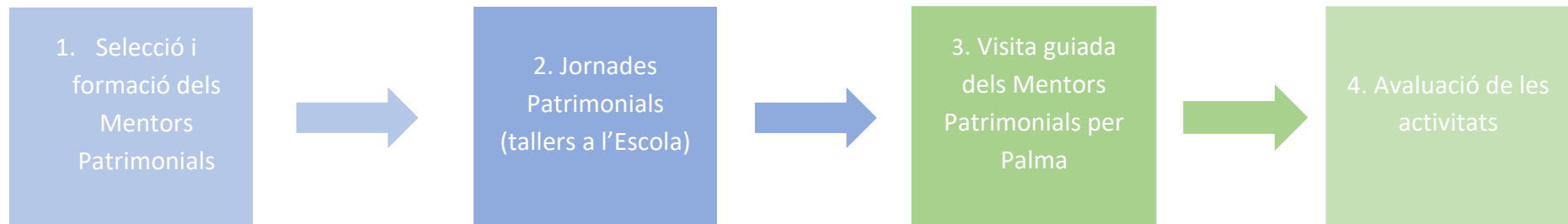
Una vegada acabada la formació dels mentors es passarà al desenvolupament dels tallers. Els nens de 6è de primària seran els mentors patrimonials dels alumnes de 5è i 4t. Seran els mateixos nens de 6è qui dinamitzin i organitzin els tallers que se'ls hi hauran explicat durant la seva formació. És a dir, el curs de 6è passarà a ser l'autor dels tallers convertint-se amb els mentors patrimonials, i els cursos de 5è i 4t, seran els que rebin per part dels seus companys el guiatge a través dels tallers i activitats prèviament pensades.

Aquests tallers tenen l'objectiu de promoure una educació cooperativa i entre iguals on tothom es senti inclòs i part de les activitats. També tenen com a objectiu que aquest col·lectiu es senti part d'una comunitat compartint el coneixement del patrimoni del passat per tal de poder-se identificar amb ell.

La part de tallers es dividirà en dos dies: el primer dia serà el de les jornades patrimonials. Es faran un total de tres tallers relacionats amb el patrimoni material de Palma. La segona part consistirà en una visita guiada dels mentors patrimonials pels monuments històrics més emblemàtics de Palma.

Finalment, hi hauria un apartat d'avaluació i seguiment del projecte. Aquesta avaluació serà tant del professorat del centre com dels alumnes que han participat en el projecte. L'avaluació servirà per saber si s'han aconseguit els objectius proposats i també per saber quin és el grau de satisfacció de l'escola en general.

Resum de la metodologia:

8. OBJECTIUS DEL TREBALL

8.1. Objectiu general

- Promoure la inclusió dels col·lectius escolars vulnerables a través del coneixement del patrimoni de Palma.

8.2. Objectius específics

- Facilitar l'accés a la cultura i el patrimoni als col·lectius escolars.
- Planificar, organitzar i desenvolupar activitats per conèixer el patrimoni de Palma.
- Formar als alumnes en el coneixement del patrimoni de la ciutat de Palma.
- Treballar la cohesió de grup.
- Desenvolupar el lideratge dels mentors patrimonials per portar a terme el projecte.

- Treballar els valors com el respecte, salvaguarda i protecció cap al patrimoni.

9. VALORS

Educació inclusiva	Procés pel qual s'ofereix a tots els nens i nenes, sense distinció, l'oportunitat de ser membres de les aules regulades i d'aprendre dels seus companys.
Escolta activa	Habilitat comunicativa que consisteix a processar atentament el missatge enviat pel nostre interlocutor.
Cohesió de grup	Capacitat dels membres del mateix grup de treball de mantenir vincles estrets.
Cooperació	Conjunt d'accions i esforços que, conjuntament amb altres, es realitzen amb l'objectiu d'arribar a una menta comuna.
Creativitat	Capacitat de generar noves idees o conceptes per, en general, acabar donant solucions originals.
Curiositat	Interès per aprendre i conèixer coses i conceptes nous.
Empatia	Participació afectiva d'una persona a una realitat aliena a ella, generalment en els sentiments de l'altra persona.

10. CONTEXTUALITZACIÓ DE LA PROPOSTA

En primer lloc, és necessari contextualitzar i ubicar la zona on s'ha pensat implementar el projecte. Aquesta contextualització anirà des de quin és el panorama de la inclusió social a les Illes Balears a descriure quines són les escoles per a les quals es destina el projecte. Entremig també es farà una contextualització del barri de la Soledat perquè s'entengui millor la situació més o menys difícil que es troben les escoles. Tant les escoles com el barri sofreixen una gran segregació i marginació social i el barri és un dels més conflictius i pobres de la ciutat de Palma. Així doncs, es passarà a descriure amb més detall aquesta situació.

10.1. Inclusió social a les Illes Balears

L'any 2017 la Conselleria de Balears es va comprometre a redactar una nova normativa que tenia com a objectiu la regularització dels centres amb necessitats educatives especials. El propòsit era formar i definir els perfils tant de l'alumnat com del professorat i transformar els Centres d'Educació Especial com a centres de recursos, amb serveis, recursos i programes especialment adaptats a les necessitats del centre. Com a idea principal, el concepte de centre inclusiu, on hi hagi ambients no restrictius i separats per fomentar l'escolarització compartida en els centres ordinaris. Aquesta iniciativa ha estat portada a terme i impulsada per la Conselleria d'Educació i Universitat. Es sap que:

A Balears hi ha un total de 542 alumnes en centres d'educació especial. 452 alumnes estan distribuïts en 8 centres específics concertats i en aules ASCE (Aules Substitutòries de Centre Especial) en centres ordinaris. A més d'aquests centres, a les Illes hi ha un centre públic d'educació especial. Aquest centre atén a 91 alumnes amb edats d'entre 12 i 21 anys. A més, les Illes Balears tenen

autoritzades 21 aules UEECO (Unitat Educativa Específica en Centre Ordinari) a Mallorca, 16 a Eivissa i Formentera i 9 a Menorca⁴⁰.

10.2. Contextualització del barri de La Soledat

La Soledat és un barri dins la ciutat de Palma a Mallorca del voltant d'unes 10.000 persones. El barri es troba limítrof amb el polígon de Llevant i Son Gotleu, dos dels barris més conflictius dins la capital mallorquina. A partir dels anys seixanta, a causa del creixement econòmic dins l'illa gràcies al turisme, es van començar a edificar al barri habitatges per la població que arribava de la península. Aquesta arribada de gent canvià la fisonomia del barri, substituint les cases de planta baixa pels grans blocs de pisos on molts d'ells tenien un dèficit d'infraestructures. Així doncs, va ser com a poc a poc tant la gent que arribava de la península o de zones del nord d'Àfrica en falta de recursos econòmics es va anar instal·lant en aquesta barriada, convertint-la en una zona conflictiva i d'exclusió social dins la ciutat de Palma. Estudis del 2017 han demostrat que aquest és un dels barris on hi ha major densitat de població amb un valor mitjà d'habitatge més baix.

El percentatge de persones que no saben llegir i escriure ronda al 20%, provocant que hi hagi un major índex d'atur. Sabent quina és la situació del barri és d'esperar que les escoles que hi formen part tenen un gran percentatge d'alumnes en risc d'exclusió social, presentant

⁴⁰GOIB. (02/10/2017). *La Conselleria y los centros de educación especial de Baleares trabajan conjuntamente para mejorar esta oferta educativa*. Conselleria d'Educació i Universitat.

un dèficit d'inclusió dins la cultura de Mallorca i dins el patrimoni artístic que la ciutat de Palma ofereix. Dins el barri de la Soledat es troben tres escoles: L'Aurora Picornell, Sant Vicens de Paül i CEPE Soledat, que serien les beneficiades directes del projecte que s'està proposant.

Fig.7: Mapa de l'actual
l'accessibilitat a la zona de la Soledat
Sud.

Font: Google Maps.

10.3. Contextualització escoles de la soledat

AURORA PICORNELL⁴¹

L'institut correspon al districte de Llevant a Palma, més concretament a la barriada de la Soledat Sud. La zona escolar comprèn el CEIP Pintor Joan Miró, Camilo José Cela, Alexandre Rosselló, La Soledat, Es Pont, Joan Capó, Gabriel Vallesca, Rafal Nou, Rafal Vell i Infantes Don Felipe. El centre hi van alumnes de les barriades comentades i d'altres situades fora del districte, formant grups molt dispersos.

Característiques de l'educació que s'imparteix:

Llengua: La llengua és una competència bàsica indispensable per a l'adquisició de coneixements. El treball de la llengua, parlada, escrita i llegida es programa a totes les matèries que s'imparteixen, com a eina per a l'estudi i com a valor de prestigi dins la societat. A les persones no catalanoparlants se'ls hi facilita poder assolir un bon nivell de competència lingüística en la llengua vehicular de les Illes Balears.

Escola participativa: Pretén que el centre sigui un lloc on tota la comunitat escolar pugui participar en totes les passes dels processos d'ensenyança i aprenentatge, per una banda i de la gestió per una altra, com també en els models formals d'organització establerts per la llei. També consideren necessària la participació dels pares i mares de l'alumnat intentant fer del centre un lloc d'encontre social i de difusió cultural per establir relacions amb l'entorn, sempre dins les mesures de les seves possibilitats.

⁴¹ Pàgina web escola Aurora Picornell. Consultat 18/01/2021. Disponible a: <http://www.iesaurorapicornell.es/>

Pluralisme ideològic i valors democràtics: Pretenen ser un centre on es respectin totes les opinions polítiques no violentes ni totalitàries, partint del pluralisme ideològic inherent a la societat moderna i fomentar els valors democràtics i les formes d'actuar que se'n deriven. El centre vol ser especialment tolerat amb totes les creences expulsant-ne aquelles que suposin sectarisme, intolerància, violència o exclusió d'altres opinions o idees. El respecte cap a les persones independentment del seu lloc d'origen, sexe, situació econòmica, creences i formes de pensar esdevé l'eix del seu model educatiu.

SANT VICENÇ DE PAUL⁴²

Els inicis es remunten a l'any 1867 quan les Germanes de la Caritat s'instal·laren al barri. A causa de l'augment de la població les germanes varen haver d'adquirir una nova casa-convent per ubicar-hi una escola pels nens i nenes del barri.

Actualment, es tracta d'una escola catòlica basada en l'educació integral que va des de les etapes infantils fins a 4t d'ESO. Aposten per la innovació metodològica i les TIC aplicades a l'aprenentatge, així com l'educació en els valors i la importància de la dimensió social i emocional de cada una de les persones que formen part de l'escola. Els valors principals que l'escola vol transmetre són:

- Familiaritat: L'escola promou que les famílies dels alumnes s'integrin i formin part del col·lectiu escolar a través de la junta de pares de l'APIMA. L'APIMA s'encarrega de parlar amb l'escola sobre assumptes que preocupen a les famílies. Té com a finalitat unir i defensar els drets de les famílies i alumnes per vetllar que tots rebin una educació adequada.

⁴² Pàgina web escola Sant Vicenç de Paül. Consultat 18/01/2021. Disponible a: <https://svpaul-lasoledat.com/>

- **Inclusivitat:** El centre promou la inclusió de tots els alumnes més enllà de la seva situació, econòmica, social, política, etc. Totes les accions d'inclusió es basen en el respecte cap aquelles idees, creences o pensaments que promoguin el benestar social.
- **Innovació:** Amb l'aplicació de tecnologies l'escola vol oferir noves formes d'estudi més enllà de la tradicional a través dels llibres de text.
- **Creativitat:** L'escola promou la creativitat dels alumnes a través de projectes, sortides, representacions teatrals, etc.
- **Participació:** L'escola organitza sortides, activitats, tallers per la participació tant dels alumnes com dels familiars perquè tothom es senti inclòs i a gust dins l'àmbit escolar, afavorint així a un ambient positiu dins les aules.

CEIP PINTOR JOAN MIRÓ⁴³

És un centre educatiu públic que integra les tres etapes educatives obligatòries. La seva història avala la transformació social i cultural de l'escola perquè al llarg dels anys han aconseguit construir un Projecte Educatiu coherent, compromès i compartit. A l'Escola Institut es treballa per educar a les persones perquè tinguin coneixements sobre el món, eines per comprendre'l, i puguin participar i millorar-lo.

Tenen un projecte educatiu basat en la inclusió i participació activa de tots els membres de la comunitat. Treballen junts per aconseguir el desenvolupament màxim de les seves capacitats a través de l'aprenentatge dialògic. Alguns dels valors que l'escola vol transmetre són:

- **Diàleg igualitari:** Basat en la validesa dels arguments i no la imposició d'un sector hegemònic.
- **Intel·ligència cultural:** Totes les persones tenen capacitats. Valoració col·lectiva del coneixement acadèmic, emocional i pràctic.

⁴³ Pàgina web escola CEIP Joan Miró. Consultat 18/01/2021. Disponible a: <https://ceippintorjoanmiro.cat/index.php/pages/history>

- Transformació: Transformar l'entorn de la persona a través de la participació activa.
- Solidaritat: El centre pretén aconseguir l'èxit per a tothom a través d'un aprenentatge cooperatiu.
- Igualtat de les diferències: Dret de la persona a ser i viure diferent i també a tenir les mateixes oportunitats de realització. La diferència com a problema augmenta el fracàs escolar.

11. DAFOS

11.1. BARRI LA SOLEDAT⁴⁴

DEBILITATS	FORTALESES
<ul style="list-style-type: none"> -Manquen classes d'espanyol al barri. -Indigents amb necessitats de suport. -Poques activitats per infants i joves. -Espais públics poc educatius i acollidors per infants i joves. -Manca d'espais lúdics amb part coberta. -Manca de parcs verds. -Manca d'instal·lacions esportives (piscina, parts cobertes...). -Manca d'un casal de gent jove dins el barri, com espai obert, no dirigit (amb un bar, activitats diverses no dirigides, excursions, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> -Molts de recursos educatius localitzats al barri. -Fundació Rafel Nadal. -Moltes activitats d'entitats. -Activitats com les Barriades. -Taula d'entitats: xarxa organitzada i implicada, facilita intercanvi d'informació. -Població receptiva-Famílies que viuen al barri fa molts d'anys. -Sentiment d'identitat del barri i pertinença. -Molts d'infants. -Molts de nins/es a la plaça jugant (però la plaça queda petita).
AMENACES	OPORTUNITATS
<ul style="list-style-type: none"> -Resistència a canvi del patró cultural (qüestions molt arrelades). -No hi ha APIMA. -Disminució de les famílies antigues que estimen el barri. -Manca de respecte entre les cultures i manca relació intercultural. -Manca participació dels veïns. -Les terrasses dels bars i els cotxes no deixen un espai de joc als nens. -Manca de respecte per l'entorn. -Pocs recursos econòmics al barri. 	<ul style="list-style-type: none"> -Millora de la situació econòmica. -Augment d'activitats de lleure pels infants. -Coordinació activitats dins un "macro projecte". -Implicació de diferents entitats de diferents sectors. -Possibilitat de posar en marxa projectes comunitaris. -Diversitat cultural i religiosa, sempre que hi hagi respecte per part de tots. -Increment de l'ús de noves tecnologies: Oportunitats de treballar més eficaçment i de donar-nos a conèixer.

⁴⁴ Aquest DAFO s'ha extret dels documents dels serveis socials del barri de La Soledat. El DAFO s'ha fet a partir d'un diagnòstic participatiu del barri demanant quines de les coses voldrien millorar als veïns.

11.2. DAFO AURORA PICORNELL

DEBILITATS	FORTALESES
<ul style="list-style-type: none"> -Manca de recursos tecnològics. -Manca de recursos econòmics. -Poca implicació de les famílies en les activitats escolars. -Conflictes interns amb l'alumnat. -Alumnes conflictius i poc integrats. -Manca d'acceptació de la diversitat i pluralitat. 	<ul style="list-style-type: none"> -Equip directiu molt unit i cohesionat. -Ganes d'aplicar noves tècniques pedagògiques i d'aprenentatge. -Equip de professors dedicat als alumnes. -Bon ambient dins l'escola. -Estabilitat de recursos humans. -Elaboració d'un projecte lingüístic. -Tenen un programa d'aprenentatge per projectes.
AMENACES	OPORTUNITATS
<ul style="list-style-type: none"> -Mala imatge del barri. -Manca de recursos materials i econòmics. -Alta conflictivitat tant en el barri com a l'escola. -Manca d'involucració de les famílies en les activitats que organitza la barriada. 	<ul style="list-style-type: none"> -Col·laboració amb altres centres i entitats del barri. -Pàgina web activa on s'expliquen els projectes i la informació de l'escola secundària. -Presentació a convocatòries per aconseguir ajudes. -Bona relació amb els serveis socials del barri.

11.3. DAFO SANT VICENS DE PAÛL⁴⁵

DEBILITATS	FORTALESES
<ul style="list-style-type: none"> -Dificultats amb acceptar el canvi continuu (el que implica treballar amb metodologies participatives: planificació, horaris, renou, conflictes...). -Dificultats amb les tecnologies. -Dificultats en l'acceptació de la diversitat del nostre alumnat, especialment amb problemàtiques conductuals. -Manca de recursos. -Dificultats per cobrir la matrícula d'alumnat de 4t d'infantil. -Manca d'implicació de les famílies. 	<ul style="list-style-type: none"> -Pla quadriennal d'innovació pedagògica: Implantació i seguiment. -Pla quadriennal de millora de les competències emocionals: Model de convivència positiva. El conflicte com a aprenentatge. La restauració com a model de disciplina. -Pla quadriennal de millora de les TIC. -Pla quadriennal de formació. -Elevada implicació i estabilitat dels recursos humans. -Criteris de selecció de personal acord amb el projecte de centre. -Experiència positiva amb atenció a la diversitat. -S'imparteixen totes les etapes educatives obligatòries: Infantil, Primària i ESO. -Ambient familiar i acollidor. -Relació d'empatia amb les famílies. -Departament d'orientació molt consolidat.
AMENACES	OPORTUNITATS
<ul style="list-style-type: none"> -Manca de recursos materials. -Conflictivitat del barri. -Mala imatge del barri. -Edificis separats d'EI i EP. -Futur incert de la titularitat del centre. -Incertesa amb les normatives educatives. 	<ul style="list-style-type: none"> -Previsió d'aconseguir recursos mitjançant organitzacions externes (ONG, col·laboradors, etc.) -Col·laboració amb entitats del barri (Taula d'entitats, Fundació Rafa Nadal, Can Ribes, Club de futbol, etc.) -Estar atents a les distintes convocatòries d'ajudes i projectes i presentar el que es consideri adient. -Demostrar el què fem: estar presents a les xarxes socials i actualitzar de forma permanent la web.

⁴⁵ Aquest DAFO ha estat proporcionat per la directora de l'escola.

11.4. DAFO CEIP JOAN MIRÓ

DEBILITATS	FORTALESES
<ul style="list-style-type: none">-Manca de tecnologies dins les classes.-Dificultats per la tolerància.-Poca implicació dels nens amb les activitats que es fan.-Alumnes poc oberts a la inclusió.-Manca de recursos.	<ul style="list-style-type: none">-Formació del professorat.-Bon ambient entre la junta directiva.-Elevada implicació del professorat i de recursos humans.-Pàgina web actualitzada.-Bon ambient escolar.-Relació de proximitat i empatia amb les famílies.
AMENACES	OPORTUNITATS
<ul style="list-style-type: none">-Manca de recursos materials.-Conflictivitat del barri.-Mala imatge del barri.-Alta conflictivitat tant en el barri com a l'escola.-Manca d'involucració de les famílies en les activitats que organitza la barriada.	<ul style="list-style-type: none">-Col·laboració amb altres centres i entitats del barri.-Pàgina web activa on s'expliquen els projectes i la informació de l'escola secundària.-Presentació a convocatòries per aconseguir ajudes.-Bona relació amb els serveis socials del barri.

11.5. Valoració dels DAFOS

Valoració del DAFO del Barri de la Soledat

A partir del DAFO s'ha pogut comprovar que hi ha una manca d'integració del barri amb la cultura de la pròpia ciutat de Palma. Una de les problemàtiques que es comenta és la manca de respecte cap a les altres cultures i la poca relació intercultural que existeix al barri. Si més no, també es diu que hi ha una gran quantitat d'infants i que les activitats educatives pel barri van en augment cada any. A partir d'aquestes conclusions, es reafirma la necessitat d'un projecte educatiu per les escoles que doni a conèixer el patrimoni de Palma en aquest col·lectiu. A través del projecte es crearien vincles amb el patrimoni i hi hauria una aproximació cap a la cultura i la història de Mallorca.

Valoració DAFO Aurora Picornell

Seguint amb la línia de les conclusions del DAFO del barri de la Soledat, totes les escoles tenen problemes amb la conflictivitat del barri i la manca d'adaptació dels seus alumnes cap a cultures o pensaments diferents. És vera, que si més no, l'Aurora Picornell també demostra ser un centre cohesionat i que coopera en el conjunt de professorat que hi forma part. També tenen diferents projectes relacionats amb el medi ambient, projectes lingüístics, etc., que demostren que l'escola fomenta l'aprenentatge per projectes.

Valoració del DAFO Sant Vicens de Paül

Les conclusions del DAFO són similars a les conclusions anteriors. L'escola té dificultats amb alumnes problemàtics i se'ls hi suma la mala imatge del barri i la manca de recursos econòmics per poder fer canvis efectius. Si més no, sí que es comenta l'ambient familiar de l'escola i una bona relació amb les famílies de l'alumnat. També esmenen la implementació d'un pla per a la millora de les competències emocionals a través d'un model de convivència positiva. Així doncs, aquest projecte podria servir per reforçar aquesta convivència i aquests vincles entre els alumnes creant una major solidaritat i cohesió de grup.

Valoració DAFO CEIP Joan Miró

Finalment, les conclusions per l'escola CEIP Joan Miró també són bastant redundants. També té dificultats amb alguns alumnes tant per l'adaptació al sistema educatiu com per l'adaptació a les cultures alienes a ells. Aquesta problemàtica també l'acompanya la mala imatge del barri i la poca implicació de les famílies en l'àmbit escolar. Per crear una major implicació i impacte de l'escola en el barri volen tenir col·laboradors externs a l'escola amb els qui fer projectes, a més, també mantenen una bona relació amb els serveis socials del barri.

12. LA CIUTAT DE PALMA

Tenint en compte que el treball ha estat pensat per fer-se a la ciutat de Palma, a l'illa de Mallorca, és necessari contextualitzar i fer una mica de bagatge històric sobre el patrimoni que es pot trobar avui en dia a la ciutat. Com s'explicarà tot seguit, Palma és una ciutat que ha begut i s'ha nodrit de diferents civilitzacions que han deixat la seva petjada a la ciutat. Això fa que sigui una ciutat rica amb patrimoni escultòric, arquitectònic, artístic, etc. A continuació, es farà una breu pinzellada del recorregut històric i artístic de la ciutat.

12.1. Breu contextualització històrica

La ciutat de Palma neix oficialment al 123 aC, gràcies al general romà Quint Cecili Metel, és a dir que parteix d'uns orígens romans. Els actuals carrers de San Roque i de l'estudi General, antigament foren l'eix principal de la ciutat, situant allà el fòrum romà.

Entre els segles V i IX, varen arribar a la capital una gran comunitat jueva, que va establir-se a la capital mallorquina durant molts de segles.

L'any 902, amb la invasió musulmana a la Península, Mallorca acabà incorporant-se a l'emirat de Córdoba i la ciutat de Palma canvià el nom per Medina Mayurqa. Va ser durant aquest període que es varen construir alguns edificis més emblemàtics de la ciutat, com l'Alcàsser dins l'Almudaina. La ciutat tingué un fort creixement demogràfic, que provocà l'eixamplament de la ciutat més enllà dels murs que els romans havien construït. A principis del segle XI, es va portar a terme un projecte per eixamplar la ciutat que actualment seria la Ciutat Antiga.

Al 1229, l'illa de Mallorca fou conquerida pel rei Jaume I, creant així el Regne de Mallorca. Va ser a partir d'aquest fet que s'assenten a les Balears les bases actuals de la societat: la llengua, institucions, costums, religió, etc.

A partir del segle XVIII, les tropes de Felip V s'instal·laren a la ciutat i s'aprovà el Decret de Nova Plana, que rebutjava totes aquelles institucions instaurades a partir de 1229.

Amb la Guerra del Francès (1804-1814), la ciutat de Palma es convertí en refugi de molta gent que necessitava partir de la Península. Així fou, com la ciutat va tenir una pujada demogràfica. A partir del Pla Calvet, al 1900, la ciutat es va eixamplar més enllà dels murs. *“En 1902 es va iniciar l'enderrocament de les muralles, amb el que es va començar a eixamplar la ciutat, procés que només es va veure interromput durant els anys de la Guerra Civil”.*⁴⁶

A partir dels anys cinquanta l'illa es va convertir en un destí turístic bastant reconegut, i al acabar la dictadura als anys setanta, Palma ja era reconeguda com una ciutat turística modernitzada que va provocar un nou creixement demogràfic fins a l'actualitat.

12.2. El patrimoni de la ciutat de Palma

Parlar del patrimoni de Palma és parlar de 2.000 anys d'història que conformen la ciutat. Una història, que com ja s'ha explicat breument en l'apartat anterior, ha tingut un llarg recorregut i ha begut principalment de tres cultures que s'han preservat en el temps dins la ciutat. Tant dins, com als voltants de la ciutat, és poden trobar diferents formes i manifestacions d'aquest patrimoni; històric, arquitectònic, artístic, natural, així com immaterial en les seves costums i tradicions.

⁴⁶ Bestard, B. *Historia de la Ciudad*. Ajuntament de Palma. Palma, 2011. Consultat 24/01/2021. Disponible a: https://www.palma.cat/portal/PALMA/contenedor1.jsp?seccion=s_fdes_d4_v1.jsp&codbusqueda=1400&codResi=1&codMenu=1811&language=es

La ciutat és privilegiada de tenir: *"un tipus de construcció i un conjunt arquitectònic o de paisatge que il·lustra una etapa de la Història de la Humanitat, i de ser una manifestació de l'intercanvi de valors humans durant un període o àrea cultural, en el desenvolupament de l'arquitectura, les arts monumentals, la planificació urbana o el disseny del paisatge"*.⁴⁷

La història de la ciutat s'explica gràcies al patrimoni que la conforma, patrimoni ampli i molt ric. Aquest patrimoni que atreu l'any a milions de turistes, també és el que conforma la identitat de la gent que viu a Palma, i a Mallorca en general.

Des dels banys àrabs, als carrers del Call Jueu, la Llonja, les murades medievals i la Catedral d'estil gòtic, entre molts, la ciutat té el privilegi d'albergar en molt bon estat tots aquests monuments i manifestacions artístiques que han perdurat fins els nostres dies.⁴⁸

12.2.1. La Palma romana

En l'actualitat les restes de la ciutat romana es troben sota el subsol de l'actual nucli antic de la ciutat de Palma.

Encara que de la ciutat romana de Palma es té molt poca informació, es sap que el moment de gran esplendor de la ciutat començà al segle I aC. En diverses intervencions a la ciutat s'han anat trobant diferents restes d'edificacions romanes que van des de l'època de la república a l'imperi romà. Per exemple, es coneix que restes d'edificacions de l'època republicana estan situats al solar del carrer Sant Bernat i amb una data posterior a la fundació de la ciutat i a la Casa dels Socors.

⁴⁷El Mundo (21/11/2014). *Palma quiere ser Patrimonio de la Humanidad como "paisaje cultural sobre el mar"*. Consultat dia 28/01/2021. Disponible a: <https://www.elmundo.es/baleares/2014/11/21/546f8bd122601dc01a8b4578.html>

⁴⁸ Consultar a l'annexe taules I,II, III per veure la llista de béns culturals catalogats de la ciutat de Palma.

Pel que fa a l'època imperial "segon sembla l'edifici monumental de l'estudi General, així com el de Sant Bernat funcionaren a l'època de l'alt imperi. També s'han de datar de l'època de l'alt imperi les restes trobades sota el subsol de la catedral, especialment la construcció amb hipocastum que possibilita la idea de l'existència d'unes termes."⁴⁹ Després de tots els estudis s'ha conegut que aquesta ciutat romana estaria ubicada a l'actual barri de l'Almudaina, que consistiria en un assentament elevat amb un recinte emmurallat.

Finalment, just abans de la conquesta musulmana de la ciutat de Palma, s'han trobat restes de materials de l'època bizantina en estrats superiors. També hi ha algunes evidències, encara que es traca d'hipòtesis, que en el convent de Santa Clara hi ha una necròpolis del baix imperi romà.

1. Edificio adjunto al Claustro de la Catedral; 2. Estudio General; 3. Can Oms; 4. L'Almudaina; 5. Can Socies; 6. Can Bordils; 7. Cinema Modern; 8. Palau del Bisbe; 9. Baluart de Sant Pere; 10. Carrer Cadena; 11. Convent de Santa Clara; 12. Convent dels Caputxins; 13. Convent de Santa Catalina; 14. Carrer Troncoso; 15. Carrer de Sant Alonso; 16. Carrer Savellà; 17. Carrer Olivera; 18. Carrer Pólvora; 19. Can Desbrull; 20. Plaça Major; 21. Carrer Sagrañada; 22. Carrer Vilanova;

Fig. 8: Casc antic amb relació amb les principals troballes romanes.
Font: Article *El fenómeno urbano en Mallorca en época romana: ejemplos de Pollentia y Palma*.

⁴⁹ Cau, M. A. i Chávez, M^o. *El fenómeno urbano en Mallorca en época romana: los ejemplos de Pollentia y Palma*. Mayurqa, 2003, pàg. 40

12.2.2. La Palma musulmana

Els contactes més primerencs dels musulmans a les Balears s'han registrat a partir del segle VIII, quan les illes es trobaven sota domini bizantí. No va ser fins al 902, que Mallorca es convertí en un regne del califat.

“L'època islàmica a Mallorca es pot dividir en cinc fases [...]: època califal (903-1015), la taifa Dénia-Balears (1015-1087), taifa de les Illes Balears (1087-1115), i per acabar, l'època almohade (1203-1229).”⁵⁰

Durant aquests dos segles de regnat musulmà, la ciutat de Palma, així com l'illa de Mallorca, anà canviant i introduint noves formes artístiques i arquitectòniques procedents del món àrab.

Dins la ciutat de Palma destaquen principalment dues construccions: en primer lloc el Palau Reial de L'Almudaina. És un dels pocs monuments que es van conservar després de la conquesta cristiana. A partir del 1281 es començà a construir a sobre de l'alcàsser musulmà que després els cristians utilitzaren amb la mateixa funció: la residència reial.

Fig. 9: Fotografia del Palau de l'Almudaina.
Font: Pàgina web Diario del viajero.

⁵⁰ Albero D., Calderón M., Gloaguen E. *Calvià durante la época medieval isámica*. Ayuntamiento de Calvià/UIB, pàg. 166.

L'Almudaina representa un conjunt monumental eclèctic, ja que amb la conquesta de Jaume I es van fer canvis a la façana i a l'interior del palau introduint elements arquitectònics que no eren propis de l'art musulmà.

“Si més no, el record musulmà és molt explícit en els seus jardins, coneguts com els Jardins Reials. La seva estructura és molt similar a la dels altres patis musulmans, com el cas del Patio de los Arrayanes, a Granada.”⁵¹

Una altra construcció rellevant del període musulmà són els banys àrabs que es troben en el nucli antic de la ciutat.

Els banys estan situats als jardins de Can Fontirroig. Construïts en el segle XI, només es conserva parcialment una de les sales i alguns elements arquitectònics. Aquestes sales estaven destinades als banys calents que amb una construcció d'enginyeria feia circular l'aigua calenta i el vapor per tota la sala. Tota la banda dels banys freds no s'ha conservat.

“L'entrada és un portal amb arc de ferradura. Un cop dins, es manté la sala central de planta quadrada; coberta amb una cúpula

Fig. 10: Banys àrabs al casc antic de Palma.
Font: Pàgina web del Govern Balear illesbalears.travel

⁵¹ Mallorca Natural. *El Palacio Real de la Almudaina*. Consultat dia 04/02/2021. Disponible a: <https://www.mallorcanatural.es/que-ver-en-mallorca/lugares-de-interes-mallorca/205-almudaina-palma-mallorca/>

semiesfèrica de maons amb claraboies i envoltada per dotze columnes amb arcs de ferradura".⁵²

12.2.3. La Palma a partir de Jaume I

Amb la conquesta del rei Jaume I l'any 1229 a l'illa de Mallorca, es dona per acabada l'etapa musulmana. Jaume I instaura la religió catòlica a l'illa, fet que tindrà molta relació amb el tipus de patrimoni que es pot trobar avui en dia a la ciutat de Palma.

A partir del segle XIII es començaren a construir nombroses esglésies, convents, capelles i oratoris de caràcter religiós, que avui en dia tenen un gran valor artístic i arquitectònic. Les primeres esglésies de la ciutat substituïren les antigues mesquites, com és el cas de l'església de Sant Miquel, on es diu que es realitzà la primera missa cristiana una vegada conquerida la ciutat.

El gòtic és l'estil per excel·lència i avui en dia encara es poden veure moltes d'aquestes edificacions. La més destacable, és la Seu, la catedral que es troba vora el mar i que té una de les rosasses més grans d'Europa. Entre altres edificacions de caràcter religiós també destaquen les esglésies de Santa Eulàlia, Sant Jaume, Sant Miquel, Santa Creu, l'església de la Sang, els convents de Santa Clara, etc.

En el Renaixement i el Barroc destaquen dins Palma la gran quantitat de patis que es feren a les cases importants construïdes en aquesta època. *"Es construeixen espais amb una monumental escenografia, que pot arribar a la sumptuositat; són patis presidits per columnes de fust*

⁵²Illes Balears. Els banys àrabs de Palma. Consultat 04/02/2021. Disponible a : <https://www.illesbalears.travel/article/ca/mallorca/els-banys-arabs-de-palma>

bombat i capitells [...] l'escala es fa ample, amb graons de pedra i l'arrambador; avançant al segle XVIII, apareixen també les escales imperials".⁵³

Com tot, amb els anys els patis s'anaren adaptant a les noves modes artístiques, trobant així aspectes arquitectònics que van des del gòtic, al moviment modernista sorgit a Catalunya a finals del segle XIX.

Des de la dècada dels 80 aquests patis urbans, es poden visitar gràcies a la creació d'itineraris turístics per l'Ajuntament de Palma coneguts com "la Ruta pels Patís de Palma", on algun d'aquests patís obren les portes als ciutadans i turistes.

⁵³ Valero i Martí G. Els patís de Palma: Breu recorregut per la seva història. *Hiperbòlic*. Consultat: 08/02/2021. Disponible a: <https://www.hiperbolic.es/palma-coneguem-i-conservem-el-patrimoni/els-patis-de-palma-un-breu-recorregut-per-la-seva-historia.html>

Fig. 11: La Seu, catedral gòtica de Mallorca, construïda entre els segles XIV i XVI.

Font: Pàgina web Illes Balears Travel.

Fig. 12: Castell de Bellver.
Font: Revista digital 20
minutos.

Fig. 13: Pati Can Forteza del
Sitjar.
Font: Ajuntament de Palma

13. DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA

Una vegada feta tota la contextualització del barri i de la ciutat, i haver detectat les necessitats de les escoles es passarà a desenvolupar la proposta. Aquest apartat es dividirà en:

1. Creació de vincles amb l'escola i els pares dels alumnes: Primer contacte amb l'escola i els pares per transmetre la importància del projecte i quins beneficis obtindrà tant l'escola com l'alumnat.
2. La formació dels mentors: Es presentarà de forma detallada tota la formació que rebran els mentors. Com s'elegiran els mentors, quantes hores de formació faran, quins seran els temes que veuran durant la formació, etc.
3. L'elaboració dels tallers per conèixer el patrimoni: s'explicarà quines activitats es faran i com serà cada una de les metodologies que s'utilitzaran per a cada taller.
4. Avaluació final: es plantejarà com es podria avaluar l'activitat tant en el sector del professorat com en els alumnes per saber si s'han assolit els objectius del projecte.

13.1. Creació de vincles entre entitat i escola

Abans de començar a executar el projecte, és important que primer es tingui un primer contacte amb el centre i els pares dels alumnes de 6è. És important que tant el centre com l'associació de pares i mares vegin adequada l'activitat que l'empresa proposa al centre i com aquesta acció els beneficiarà directe o indirectament.

En primer lloc, hi hauria d'haver una reunió amb la direcció del centre per explicar la metodologia i les activitats que es portaran a terme. És necessari que es donin raons de per què el projecte és important i és necessari tenint en conta les mancances detectades en els DAFOS anteriors.

Una vegada es té el suport del centre també és important tenir el suport i vistiplau dels pares. La involucració dels pares en els projectes que fan els seus fills també reforça de forma positiva els vincles familiars. Els tutors del grup de 6è faran una reunió informativa als pares amb una explicació detallada del projecte que es vol portar a terme. Es farà una ronda final de preguntes on s'aclariran els dubtes de com serà la metodologia de treball, continguts, objectius i els beneficis tant socials com acadèmics que aportarà el projecte als alumnes. Si el tutor ho troba necessari en la reunió també hi podria participar la persona que dinamitza les activitats.

És bàsic que tant com el professorat com els pares sentint el projecte proper i que aportarà un benefici no només puntual, sinó de llarga durada a les vides dels alumnes. Abans d'iniciar res, són ells qui han de trobar que el projecte és adequat i que realment aporta quelcom innovador en el mètode d'aprenentatge. Per això, es posarà molta èmfasi en el fet que no només és un projecte per reforçar i aprendre nous coneixements relacionats amb el patrimoni, sinó que també és un projecte per treballar temes com l'empatia, l'escolta activa, el treball en equip, etc.

Una vegada es tingui l'aprovació de la junta directiva i dels pares es passarà a incentivar als alumnes de 6è perquè vulguin ser part del projecte. És important que els alumnes vulguin participar en el projecte sense que sentin que se'ls hi està imposant fer aquesta activitat. Per això es faran dues fases diferents:

- Primera fase: Una setmana abans de presentar el projecte a les classes de 6è es penjaran cartells per l'escola. Aquests cartells tindran frases com:

- Vols ser el nou *influencer* del patrimoni?
- T'agradaria saber el passat misteriós de la ciutat on vius?
- Et necessitem per formar part d'un projecte únic!

El que pretenen els cartells és despertar la curiositat dels alumnes, sense revelar en què consistirà el projecte en si.

- Segona fase: Presentació del projecte a les classes de 6è. Després d'haver despertat la curiositat a l'alumnat es farà la presentació del projecte a les classes. Aquesta segona fase contarà de dues parts: la realització del sociograma – explicat en el següent apartat – i la realització d'un concurs de preguntes per equips.
 - Primera part: Es farà una breu presentació del projecte i es demanarà a tots els nens que contestin un sociograma molt breu.
 - Segona part: concurs de preguntes. Per realitzar el concurs la classe es dividirà en 4 grups heterogenis, per tal de fer els grups més equilibrats. El concurs es dividirà en dos blocs:
 1. Es passarà un powerpoint amb preguntes relacionades amb el patrimoni, per exemple: sabries definir què és el patrimoni? Quin patrimoni de la teva ciutat coneixes? Per què creus que podria ser important el patrimoni? Etc. Els alumnes hauran de discutir entre ells i arribar a una resposta final que es posarà en comú en la classe. Amb la resposta de tots els grups es farà una resposta més completa. També podrà donar lloc a debat entre unes respostes i altres. Per cada pregunta tindran uns minuts per pensar i contestar. D'aquesta forma hi ha una col·laboració intragrup on tots col·laboren entre tots per arribar a un objectiu final.
 2. Una vegada acabada la ronda de preguntes i haver definit una mica el concepte de patrimoni, es farà la segona part del concurs. També amb un powerpoint s'aniran passant imatges de patrimoni que vagi d'un àmbit més global fins a acotar a

la ciutat de Palma. Els nens hauran d'endevinar quin monument, escultura, o obra és el que hi ha a la imatge. Per fer aquesta activitat s'utilitzaran polsadors per a animar als alumne i que s'assembli més a un concurs televisiu. Els equips competiran de dos en dos, i cada equip que doni la resposta correcta sumarà un punt. Al final l'equip que tingui més punts s'emportarà un premi (ex: una camiseta amb la frase vols ser el nou *influencer* del patrimoni?). Amb aquest concurs es pretenen aconseguir dos objectius: que els alumnes es motivin per apuntar-se al projecte i també avaluar quins dels alumnes, o quin grup, té més coneixements sobre el patrimoni. Una vegada acabat el concurs i entregat els premis es demanarà a quins dels alumnes els interessaria participar en el projecte. S'espera que s'apunten uns 8 alumnes en total, contant que hi haurà dues línies educatives.

13.2. Elecció i formació dels Mentors Patrimonials

Per l'elecció dels mentors patrimonials es tindran en compte tres variants: els resultats del sociograma, el currículum escolar i els alumnes que s'hagin volgut apuntar després de la presentació del projecte. La fase d'escollida dels mentors és una part fonamental perquè el projecte s'acabi portant a terme amb èxit. A continuació, es passarà a descriure com serà aquesta formació dels mentors:

1. Selecció dels alumnes mentors patrimonials

Abans de començar la formació en si, primer és necessari que es faci una tria dels alumnes de 6è de primària que tindrien més capacitats i més predisposició a convertir-se en mentors patrimonials. Per fer aquesta elecció es tindran en compte els següents aspectes de l'alumnat:

1.1. Alumnes prosocials, que destaquen per l'empatia i l'ajuda als altres.

És bàsic que els alumnes que es converteixin amb mentors patrimonials mostrin una predisposició innata per ajudar als altres. L'empatia i la bona comunicació, així com un grau de popularitat dins la classe, seran uns dels aspectes a valorar per elegir els mentors patrimonials. Per saber quin és el clima i "l'*status*" de cada un dels nens s'utilitzaran dos mètodes: en primer lloc, s'entrevistarà al tutor de la classe perquè expliqui quin és l'ambient, com és el grup, quins són els punts forts i febles de la classe, etc. El tutor aportarà el seu punt de vista com a professor que participa activament dins la classe i que coneix les dinàmiques de grup. En segon lloc, per tenir una visió més objectiva de l'ambient real dins la classe es farà servir un sociograma que seran els mateixos alumnes que contestaran.

S'ha observat que els sociogrames són eines útils per l'anàlisi de les interaccions grupals dins el context escolar. A través de la utilització del sociograma es pot conèixer quines són les relacions socials entre els nens de l'aula. Al ser un qüestionari, també s'evita que alguns alumnes no vulguin contestar per temor a quedar exposats davant la classe.

Encara que els sociogrames s'han utilitzat majoritàriament per detecció de bullying o ciberbullying dins les aules, pot ser una eina molt interessant per ajudar a l'elecció dels mentors patrimonials. Un exemple de sociograma que es podria utilitzar és el model CESC,⁵⁴ que a través de preguntes molt senzilles mesura el grau de popularitat, d'estima, o de rebuig que tenen els alumnes cap als seus companys.

Així doncs, es tindrà l'opinió del tutor de l'aula i les respostes dels mateixos alumnes per acabar de formar i decidir quins són els alumnes amb més potencial de convertir-se amb els mentors patrimonials.

⁵⁴ Model de sociograma en l'apartat d'annexes.

1.2. Alumnes amb interès demostrat envers les ciències socials i l'art.

Per una altra banda, també s'intentarà que els alumnes que s'escullin com a mentors patrimonials tinguin un cert grau d'interès cap a l'art o a la història. Per saber quins són els alumnes que millor dominen aquestes matèries es demanarà als professors el currículum escolar de cada nen, o que ells mateixos destriïn aquells alumnes que mostren més habilitats per a aquestes assignatures.

Encara que la part d'interès en la matèria és important, es considera més rellevant que els nens que s'elegeixin per ser els mentors tinguin bones habilitats socials i siguin estimats i apreciats dins la classe. Amb aquest perfil d'alumne serà més fàcil que els tallers proposats surtin el millor possible.

1.3. Alumnes que s'hagin volgut apuntar al projecte

Gràcies a la realització del concurs alguns dels alumnes s'hauran apuntat voluntàriament per participar. No només això, sinó que s'haurà pogut observar quins dels alumnes tenen més predisposició a aprendre sobre el patrimoni. És important que els alumnes escollits per ser mentors patrimonials no es sentin obligats a ser-ho sinó que ho facin perquè es senten motivats i interessats pel projecte.

Una vegada es tenen els resultats de les tres variants es decidirà quins són els millors candidats per ser els mentors patrimonials. Es prioritzarà els alumnes que voluntàriament s'hagin ofert a participar en el projecte, però es podrien fer alguns canvis si amb el sociograma es detecta que alguns d'ells són font de conflicte a la classe o no tenen les habilitats necessàries per ser mentors patrimonials. En aquest cas s'escolliria un altre alumne/a i el tutor/a li comentaria la possibilitat de poder participar en el projecte.

13.3. Formació

Una vegada elegits els futurs mentors patrimonials es començarà la seva formació. La formació constarà de dos blocs de continguts. Per una banda, hi haurà una formació on es realitzaran activitats relacionades amb la confiança, la cooperació i la comunicació, aptituds que els mentors han de tenir en tot moment. Per una altra banda, se'ls-hi farà la formació relacionada amb els continguts de patrimoni i els tallers que més tard ells mateixos hauran de dinamitzar.

Per fer la formació dels mentors es proposarà fer un programa fora escola: Una vegada per setmana, després de classe, els mentors es reuniran per la tarda per fer la formació. S'ha pensat que la formació tindrà una durada de dos mesos – vuit classes en total – de dues hores cada una.

	Sessió 1		Sessió 2		Sessió 3		Sessió 4		Sessió 5		Sessió 6		Sessió 7		Sessió 8	
Continguts confiança	■	■														
Continguts de cooperació	■	■														
Continguts comunicació	■	■														
Continguts patrimoni			■	■	■											
Presentació i elecció personatges						■	■	■								
Explicació de tallers									■	■	■	■	■	■		
Conclusions															■	■

Taula 1: Cronograma de la formació

OBJECTIU GENERAL: Promoure la inclusió dels col·lectius escolars vulnerables a través del coneixement del patrimoni de Palma				
Objectius específics del programa	Actuació envers als objectius		Temporització de les actuacions	
<p>Relacionats amb la formació dels mentors:</p> <p>Formar els alumnes en el coneixement del patrimoni de Palma.</p> <p>Treballar la cohesió de grup.</p> <p>Desenvolupar el lideratge dels mentors patrimonials per portar a terme el projecte.</p> <p>Treballar els valors com el respecte, salvaguarda i protecció cap el patrimoni.</p>	Seleccionar als futurs mentors patrimonials	Recollida d'informació	Abans de l'inici del programa	Al llarg del mes de gener (any 2022)
		Valoració, anàlisi de la informació		
		Selecció de l'alumnat		
		Obtenció del consentiment familiar		
	Formar als mentors patrimonials	Planificació i gestió de la formació	Durant la posada en marxa del programa	Mesos d'abril i maig (any 2022)
		Impartició de la formació		
<p>Relacionats amb el patrimoni de Palma:</p> <p>Facilitar l'accés a la cultura i el patrimoni als col·lectius escolars.</p> <p>Planificar, organitzar i desenvolupar activitats per conèixer el patrimoni de Palma.</p>	Realització dels tallers d'aprenentatge	Realització dels tallers a través de jornades patrimonials a l'escola	Durant la posada en marxa del programa	Mesos d'abril i maig (any 2022)
		Realització de visita guiada dins Palma.		
		Avaluació de com han anat els tallers		

Taula 2: Seguiment del projecte.

13.3.1. Metodologia de la formació: Belinda Hopkings⁵⁵

La metodologia de la formació s'ha bastant en els principis bàsics del manual *"Tiempo de círculo y reuniones en círculo"* de la Belinda Hopkings. Segons com diu l'autora els valors d'aquesta metodologia són:

- Valor 1: El compromís de respectar-se mútuament, el que significa que si es dona una falta de respecte la persona facilitadora la qüestionarà.
- Valor 2: El compromís de respectar les diferències i celebrar les experiències compartides.
- Valor 3: El reconeixement que tot el món té dret a sentir el que sent. No hi ha obligacions respecte als sentiments. Un sentiment és un sentiment i pot ser que les persones necessitin pensar en com expressar-ho perquè sigui comprès.
- Valor 4: L'acceptació del dret dels altres a tenir un punt de vista diferent, inclús quan els altres no hi estan d'acord.
- Valor 5: L'actitud d'estar oberts a treballar amb totes les persones participants del cercle, fomentar la tolerància i la diversitat i rompre barreres.
- Valor 6: L'acceptació de la responsabilitat compartida pel bon funcionament de la sessió, la importància d'incloure a totes les persones i la sensibilitat cap a la possibilitat de que algú es senti exclòs.
- Valor 7: La comprensió que la persona no respecta les normes del temps de cercle no és perquè és "dolenta" o "disruptiva sinó perquè ens mostra una necessitat no satisfeta i que necessita alguna cosa diferent per satisfer aquesta necessitat.
- Valor 8: La creença que el contingut i el procés es segueix en el cercle han de ser congruents, de manera que el que les persones diuen és un reflex de la forma de fer.

⁵⁵ Hopkings B. (2020). *Tiempo de círculo y reuniones en círculo. Manual práctico*. GIOB, Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca, Palma. ISBN: 978-84-09-10125-2

Per poder elaborar activitats a partir d'aquest sistema d'aprenentatge és necessari seguir sis passos:⁵⁶

1. **Pensar el tema que es vol tractar durant la sessió**, per exemple la confiança amb el grup. És convenient fixar un objectiu per poder planificar millor la sessió.
2. **Presentació i pregunta per la ronda d'entrada**. La pregunta pot o no estar relacionada amb el joc que es farà a continuació. Amb aquest sistema tothom comença la sessió participant i compartint quelcom que l'ajuda a conèixer-se millor. L'objectiu és que els nens es coneguin millor entre ells.
3. **Elegir un joc de mescla**. El joc de mescla té com a objectiu que els nens s'ajuntin amb altres que tal vegada no són tan afins per aconseguir una millor cohesió de grup.
4. **Activitat principal**. És el moment en que s'expliquen els continguts de la sessió. Per fer-ho es poden utilitzar diferents metodologies, segons l'activitat que es vulgui realitzar. En general per fer les activitats de formació s'utilitzarà la metodologia de cercles grupals o de divisió de grups, sigui en parelles o més grans,
5. **Activitat energitzant**. És una activitat que es fa quasi al final de la sessió perquè els alumnes s'activin i es diverteixin. Igual que el joc de mescla, hi ha moltes opcions i varietats de jocs que poden funcionar. En el cas del treball, s'ha decidit suprimir aquesta activitat per la falta de temps i per agilitzar més les sessions formatives.

⁵⁶S'ha adjuntat la fitxa de mostra en els Annexes.

6. **Concretar una pregunta o frase incompleta pel torn de tancament.** En general es fa dir als alumnes què és el què més els hi ha agradat, què s'han emportat de la sessió, alguna cosa que hagin après, etc.

Encara que per aquesta formació s'han eliminat alguna de les passes, com l'activitat energitzant o l'objecte de paraula, totes les altres fases sí que es faran servir. A més, les activitats de mescla també s'han adaptat dels exemples que el manual oferia.

S'ha cregut que aquesta seria una bona metodologia per fer les classes més pràctiques i proactives afavorint que els alumnes participin i s'involucrin de ple en la formació. A través d'aquest sistema, no només obtindran coneixements sobre patrimoni sinó que també es coneixeran millor a ells mateixos i crearan vincles més forts amb els seus companys.

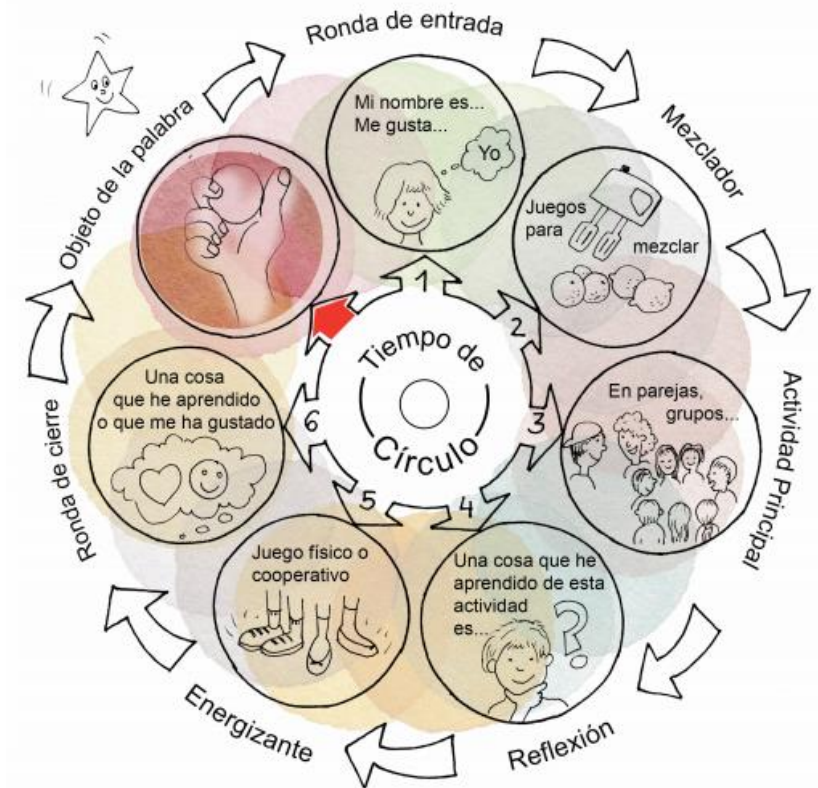

Fig. 14: Metodologia de cercles.

Font: Manual de Belinda Hopkins *Tiempo de círculo reuniones de círculo*.

13.3.2. Tallers de la formació. Metodologia i contingut

Com s'ha explicat anteriorment, la formació es dividirà en vuit sessions, cada una d'elles d'una durada de dues hores. En aquesta formació es faran un total d'onze tallers formatius, tres d'ells enfocats en aptituds que necessiten desenvolupar els mentors patrimonials (comunicació, cooperació i escolta), i set relacionats amb el patrimoni de Palma. La darrera sessió estarà destinada a concloure la formació

i demanar com s'han sentit, què ha après i què els hi ha agradat. A continuació, es passarà a mostrar com es dividiran aquestes classes formatives i quin contingut teòrica-pràctic tindran.

Sessió 1:

Taller 1: Confiança

Taller 2: Cooperació

Taller 3: Comunicació

Sessió 2:

Taller 4: Continguts de Patrimoni

Sessió 3:

Taller 5: Continguts Patrimonials

Taller 6: Presentació i elecció personatges

Sessió 4:

Taller 7: Taller de fabricació de disfresses

Sessió 5:

Taller 8: Explicació de tallers

Taller 9: Taller d'il·luminació medieval. Jafudà Cresques.

Sessió 6:

Taller 9: Viatge al passat. Descobrint les restes de Palma

Sessió 7:

Taller 10: Som arquitectes! Recreació de monument històric

Sessió 8:

Taller 11: Conclusions de la formació

Sessió 1-Taller 1

Tipus de joc	Confiança
Títol	Parella d'estàtues.
Objectius	Afavorir la confiança y la cooperació i cohesió grupal. Fomentar la confiança.
Valors	1, 2, 6, 8 ⁵⁷
Participants	Grup de classe dividit per parelles.
Material	Cap.
Durada	Entre 15-30 minuts.
Continguts	Aprendre a confiar en un mateix i amb altres persones per fomentar la cohesió de grup.

Metodologia	<p>RONDA D'ENTRADA (10 minuts):</p> <p>El meu nom és:</p> <p>Alguna cosa que m'hagi fet riure últimament:</p> <p>MESCLA (15 minuts):</p> <p>Parella d'animals</p> <p>Es preparen targetes amb diferents animals, una per cada participant, i que estiguin repetides una vegada (si és que es vol formar parelles).</p> <p>Es demana als alumnes que s'aixequin i que facin els renous característics de l'animal que els hi ha tocat per trobar la seva parella. Una vegada l'han trobat es poden asseure junts.</p> <p>ACTIVITAT PRINCIPAL (30 minuts):</p> <p>En parelles, una de les persones adopta una posició com si fos una estàtua. L'altre amb els ulls tapats, ha de descobrir a postura, per posteriorment imitar-la. Una vegada es creu que s'ha aconseguit, els observadors li destapen els ulls per comparar els resultats. A continuació es van canviant els papers.</p> <p>TORN DE TANCAMENT (10 minuts):</p> <p>Una cosa que avui m'emporto del cercle és:</p>
-------------	---

⁵⁷ Veure valors de l'apartat *Metodologia de la formació: Belinda Hopkings*.

Sessió 1-Taller 2

Tipus de joc	Cooperació
Títol	Contes cooperatius.
Objectius	Desenvolupar la imaginació. Formar un ambient divertit.
Valors	1,2, 5, 6, 8
Participants	Grup de classe.
Material	Cap.
Durada	Entre 15-20 minuts.
Continguts	Jocs per fomentar la cooperació

Metodologia	<p>ACTIVITAT PRINCIPAL (20 minuts):</p> <p>Asseguts en grup, i en silenci, cada persona diu una paraula que desenvolupa un conta, tenint en conta l'emesa pel company anterior.</p> <p>Per exemple: Jo...he vist...un...monstre...en...la...sopa...d'ahir.</p> <p><i>*Tenint en compte que aquesta activitat es portarà a terme la mateixa sessió que l'activitat anterior, la ronda d'entrada, el joc de mescla i la ronda de tancament només es faran una vegada per sessió.</i></p>
-------------	---

Sessió 1-Taller 3

Tipus de joc	Comunicació
Títol	Telegrama curt.
Objectius	Afavorir la concentració i la rapidesa mental.
Valors	1,2, 3,4,5,6,7,8
Participants	Grup de classe.
Material	Paper i llapis.
Durada	25 minuts.
Continguts	Jocs per fomentar la cooperació

Metodologia	<p>ACTIVITAT PRINCIPAL (25 minuts):</p> <p>Es divideix els participants en dos grups segons el número de participants. El que coordina diu una paraula; cada grup prepara un telegrama amb les lletres d'aquesta paraula, podent utilitzar cada lletra dues vegades.</p> <p>Es dona un temps límit. El grup que primer acabi i hagi elaborat un telegrama en sentit, guanya.</p> <p><i>*Tenint en conta que aquesta activitat es portarà a terme la mateixa sessió que les dues activitats anteriors, la ronda d'entrada, el joc de mescla i la ronda de tancament només es faran una vegada per sessió.</i></p>
-------------	---

Sessió 2-Taller 4

Títol	Continguts de Patrimoni
Objectius	Conèixer la història i el diferent patrimoni de Palma que engloben els principals monuments de la ciutat.
Valors	5,6,8
Participants	Tota la classe.
Material	Powerpoint i fitxes.
Durada	120 min
Continguts	Explicació del patrimoni de Palma que engloba des de la conquesta romana fins a finals del segle XVIII. Explicació de: Restes romanes, banys àrabs, La Seu, L'Almudaina, La Llonja, Call Jau, Església de Santa Eulàlia, Casal Solleric.

Metodologia	<p>RONDA D'ENTRADA: (10 minuts)</p> <p>El meu nom és:</p> <p>Les meves vacances preferides han estat:</p> <p>MESCLA: (15 minuts)</p> <p>El vent bufa per a totes les persones que...</p> <p>(El joc consisteix en que una persona es posa al centre el cercle, traient una cadira, i diu quelcom que sigui cert per ella, per exemple: "El vent bufa per la gent que té un animal", les persones del cercle que compleixin aquestes característiques s'aixequen i en canvien de lloc. La persona que està al mig intenta asseure's en una cadira buida. La persona que no es pugui asseure queda al mig i segueix amb "el vent bufa...")</p> <p>ACTIVITAT PRINCIPAL: (90 minuts)</p> <p>Aquesta sessió tindrà dos components, un més teòric per explicar els continguts i un altre pràctic.</p> <p>Classe teòrica: Explicació a través de diapositives els vuit monuments/béns patrimonials en què es bastaran els tallers. Bàsicament a partir de fotografies i de diàlegs entre formador-alumnes es faran les explicacions de contingut teòric. (Durada 50 minuts).</p> <p>Classe pràctica: Es repartirà una fitxa a cada nen d'un dels monuments, amb una descripció de cada un d'ells. A la fitxa no es dirà de quin dels monuments s'està parlant. En cercle, els nens llegiran totes les fitxes i entre tots decidiran a quin monument pertany cada descripció. (40 minuts)</p> <p>TORNS DE TANCAMENT: (5 minuts)</p> <p>Una cosa que avui he après és:</p>
-------------	---

Sessió 3-Taller 5

Títol	Continguts Patrimoniais
Objectius	Assentar el coneixements donats sobre el patrimoni a la sessió anterior.
Valors	1,2, 4,5,6,8
Participants	Tota la classe.
Material	Fotografies.
Durada	60 minuts
Continguts	Patrimoni de la ciutat de Palma.

Metodologia	<p>RONDA D'ENTRADA (10 minuts): El meu nom és: Quan sent que pertany a algun grup em sent:</p> <p>MESCLA (10 minuts): Joc: T'estimo, però no puc riure. Com funciona? Totes les persones s'asseuen amb cercle. El primer comença girant-se cap a la persona que té a la seva esquerra. Fent carotes, però seriosament li diu: "T'estimo, però no puc riure". La següent persona es gira a l'esquerra, i es repeteix el mateix procés. El joc dura fins que al final algú acaba rient.</p> <p>ACTIVITAT PRINCIPAL (40 minuts): Es preparen vuit bosses amb deu imatges dins cada una. Cada bossa correspon a un dels vuit monuments explicats a les sessions de continguts de patrimoni. Dins les bosses hi haurà deu imatges amb, per exemple, deu catedrals diferents. De totes les catedrals els nens hauran d'identificar la seu de Mallorca. Es poden dividir en grups i que cada un faci una bossa. Si una elecció està malament els companys poden ajudar a aquell grup. Quan tots els grups han seleccionat bé la imatge, entre tots ordenaran cronològicament els monuments. Finalment cada grup farà una breu explicació del que recordin de cada monument.</p>
-------------	---

Sessió 3- Taller 6

Títol	Presentació i elecció de personatges
Objectius	Conèixer personatges històrics. Fer elecció dels personatges històrics proposats.
Valors	1,2,4,5,6,8
Participants	Tota la classe.
Material	Targetes.
Durada	60 min
Continguts	Explicació d'un personatge relacionat amb cada un dels 8 ítems patrimonials. Personatges: Quin Cecil Metel, Isam Al-Jawlani, G. Sagrera, Santa Eulàlia, Violanda d'Hongria, J. Cresques, H. Pont, A. Esteve Ripoll.

Metodologia	<p>ACTIVITAT PRINCIPAL (50 minuts):</p> <p>Explicació de cada un dels vuit personatges, relacionant-los amb els béns patrimonials anteriorment vistos. Es farà presentació amb diapositives sobre: Qui eren? Què feien? D'on procedien? A què es dedicaven?</p> <p>Una vegada acabada la presentació els alumnes es posaran d'acord, segons les seves preferències, per elegir el personatge que més els hi ha agradat per representar-los a la visita guiada a Palma.</p> <p>TORN DE TANCAMENT (10 minuts):</p> <p>El que més m'ha agradat d'avui ja estat:</p>
-------------	--

Sessió 4- Taller 7

Títol	Fabricació de disfressa
Objectius	Conèixer les vestimentes de l'època de cada un dels personatges. Confeccionar disfresses per cada un dels personatges.
Valors	1,5,6
Participants	Tota la classe.
Material	Fotografies, teles, paper maché, tisores, cola, purpurina, altres complements.
Durada	120 minuts
Continguts	Vestimentes de diferents èpoques.

Metodologia	<p>RONDA D'ENTRADA (10 minuts)</p> <p>El meu nom és:</p> <p>Una cosa que m'agrada fer quan no sóc a l'escola és:</p> <p>MESCLA (10 minuts)</p> <p>Joc: Completa la imatge</p> <p>Com funciona? S'escullen un conjunt de fotografies i es tallen per la meitat. Es dona una meitat a cada participant. Es demana que s'aixequin i busquin a qui tingui l'altra meitat de la imatge.</p> <p>ACTIVITAT PRINCIPAL (90 minuts)</p> <p>Segons el personatge que hagin elegit els alumnes se'ls hi donarà algunes fotografies de com eren les vestimentes de l'època del personatge que han elegit.</p> <p>Amb els materials proporcionats hauran de fer una vestimenta per posar-se el dia que facin la visita guiada per Palma.</p> <p>Se'ls dirà als nens que si a casa tenen algun complement per acabar la disfressa ho poden portar.</p> <p>TORN DE TANCAMENT: (10 minuts)</p> <p>Avui m'emporto de la classe:</p>
-------------	---

Sessió 5- Taller 8

Títol	Explicació de tallers
Objectius	Conèixer com serà el funcionament dels tallers impartits als cursos de 4t i 5è.
Valors	1,5,6
Participants	Tota la classe.
Material	Powerpoint
Durada	60 minuts
Continguts	Explicació detallada de la funció que farà cada un dels mentors patrimonials durant els tallers. Se'ls hi explicarà com funcionarà l'activitat i com hauran d'ajudar al grup en el cas de que tinguin algun problema per solucionar-la.

Metodologia	<p>RONDA D'ENTRADA (10 minuts)</p> <p>El meu nom és:</p> <p>El meu millor record de petit és:</p> <p>MESCLA (10 minuts)</p> <p>Joc: Ordenar-se per data de naixement.</p> <p>Com funciona? Es demana a totes les persones que es posin de peu i s'ordenin (en fila o cercle) segons la seva data de naixement, però sense parlar. Ajudarà si es saben quins són els aniversaris de gener i desembre per saber com col·locar-se d'entrada. Es permet la mímica, els gests, i les mans, etc. i es pot ajudar però sempre sense parlar.</p> <p>ACTIVITAT PRINCIPAL (40 minuts)</p> <p>Explicació dels tres tallers que es portaran a terme el dia de la jornada patrimonial. S'explicarà la metodologia i què es pretén aconseguir a través d'ells.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Taller "Viatge al passat. Descobrint les restes de Palma" 2. Taller "Som arquitectes" 3. Taller d'il·luminació de mapes medievals.
-------------	---

Sessió 5- Taller 9

Títol	Taller d'il·luminació medieval. Jafudà Cresques.
Objectius	Conèixer la metodologia que s'aplicarà per realitzar els tallers. Conèixer la il·luminació de mapes de navegació/cartografies medievals a través del personatge de Jafudà Cresques.
Valors	1, 5, 6, 8
Participants	Tota la classe
Material	Pintures, papers, fotografies de mapes.
Durada	60 min
Continguts	Explicació de qui era Jafudà Cresques, quin important paper va tenir com a dibuixant de mapes.

Metodologia	<p>ACTIVITAT PRINCIPAL (50 minuts):</p> <p>Introducció a l'activitat (10 minuts)</p> <p>Es presentaran als mentors patrimonials fotografies sobre decoracions medievals de manuscrits i antics mapes de navegació. Se'ls hi explicarà la importància que tenien aquests mapes per fer les rutes comercials i com Jafudà Cresques va ser un dels il·luminadors de mapes de navegació més importants de la Mallorca Medieval.</p> <p>Desenvolupament de l'activitat (35 minuts)</p> <p>Se'ls hi donaran fulls en blanc amb pintures, llapis de colors, fotografies, etc., perquè recreïn el millor possible els dibuixos i mapes de l'Edat Mitjana.</p> <p>Conclusions de l'activitat (5 minuts)</p> <p>Es demanarà que ajudin a recollir i s'ensenyaran els resultats finals a la classe. Es debatrà de la dificultat que tenia pintar aquests mapes i què els hi ha semblat l'experiència.</p> <p>TORN DE TANCAMENT (10 minuts):</p> <p>El que més m'ha agradat d'avui ja estat:</p>
-------------	--

Sessió 6- Taller 10

Títol	Viatge al passat. Descobrint les restes de Palma.
Objectius	Conèixer el patrimoni sota terra desaparegut durant l'Època romana i musulmana a Palma. Aprendre les característiques bàsiques de la pràctica arqueològica.
Valors	1,2,4,5,6,8
Participants	Tota la classe
Material	Caixa de fusta que tingui la funció de jaciment d'excavació. Arena i elements que simulin restes arqueològiques com ceràmica, monedes, ossos, marines, etc. Eines d'excavació: pales, raspalls, i rastells. Llibreta d'anotacions, llapis, regles, lupes, cola.
Durada	120 min
Continguts	Explicació a través del joc en què consisteix l'arqueologia i quina importància té per conèixer el nostre passat.

Metodologia	<p>RONDA D'ENTRADA: (10 minuts) El meu nom és: El meu moment preferit del dia és:</p> <p>ACTIVITAT PRINCIPAL (105 minuts) Introducció a l'activitat (30 min) Explicació de quines restes queden i com s'han trobat aquestes restes que avui dia estan sota terra. A continuació, se'ls dirà als alumnes que en les pròximes hores es convertiran en arqueòlegs i que hauran de treballar desenterrant elements per descobrir la forma de vida dels nostres avantpassats. S'explicaran les fases que han de seguir: excavació, presa de notes, neteja, classificació i dibuix de les restes. Desenvolupament de l'activitat (75 min) Excavació: Es comença explicant als participants que hauran de buscar i desenterrar elements que trobin a la caixa amb l'ajuda de les següents eines: pales, rastells, escombres, etc. Neteja de materials: Conclou l'excavació s'explicarà que ara es netejaran els objectes trobats amb les següents eines: raspall i pinzells. Classificació: Es categoritzen els elements arqueològics per tipus d'objecte o material. Es farà una breu fitxa, que inclou un dibuix, una descripció i les seves impressions. Es repetirà la mateixa metodologia per cada un dels elements trobats. Conclusions de l'activitat: Es mostren els descobriments que s'han fet. Poden contar com s'imaginen la vida dels seus avantpassats a l'època romana i musulmana</p> <p>TORN DE TANCAMENT: (10 minuts) El que més m'ha divertit d'avui ha estat:</p> <p>Activitat adaptada de: https://www.diadelpatrimonio.cl/sites/default/files/Patrimoniade.pdf</p>
-------------	---

Sessió 7- Taller 11

Títol	Som arquitectes. Recreació de monument històric.
Objectius	Conèixer el patrimoni arquitectònic important de la ciutat. Construir un edifici patrimonial per apropar-lo a ells.
Valors	1,2,4,5,6,8
Participants	Tota la classe
Material	Imatges d'edificis a construir, fulles, llapis, cartrons grans, caixes de cartró, teles, diaris, cola, cinta adhesiva, llanes, cotó, tisores, llapis de colors, acrílics, cartolines, papers de colors.
Durada	120 min
Continguts	Les edificacions important de la ciutat de Palma i les seves formes constructives de l'època a través de la reinterpretació del monument arquitectònic.

Metodologia	<p>RONDA D'ENTRADA (10 minuts) El meu nom és: Em sento bé quan: ACTIVITAT PRINCIPAL: (110 minuts) Presentació del patrimoni arquitectònic gòtic de Palma (30 min) Els mentors patrimonials decidiran quin monument volen recrear. Desenvolupament de l'activitat (70 min) Es comença l'activitat dibuixant un croquis de la planta, o façana, a través dels quals els participants es familiaritzaran amb la forma de l'edifici. Es donaran diverses fotografies des d'angles diferents perquè els nens tinguin més fàcil la seva recreació. Es farà una posada en comú de com abordar la construcció i quins són els passos que s'han de seguir. Es dividirà els participants en grups, per donar-los-hi a cada un una missió (uns seran edificadors, uns altres pintaran, uns altres tallaran material, etc.). Durant tota l'activitat els mentors patrimonials els hi donaran suport i ajuda. Conclusió de l'activitat i posada en comú(10 min). En acabar la construcció, se'ls dirà als alumnes que ajudin a netejar i a deixar-ho tot ordenat. Es conclou amb una ronda de preguntes sobre què han après. RONDA DE TANCAMENT (10 minuts) El que avui he après ha estat:</p> <p>Activitat adaptada de: https://www.diadelpatrimonio.cl/sites/default/files/Patrimoniате.pdf</p>
-------------	---

Sessió 8- Taller 12

Títol	Conclusions.
Objectius	Posar en comú l'experiència, fer aportacions del que els hi ha agradat, el que es podria millorar, aclarir dubtes, i si és necessari acabar disfresses.
Valors	1,2,4,5,6,8
Participants	Tota la classe.
Material	Cap.
Durada	120 min
Continguts	Reflexionar i posar en comú l'experiència.

Metodologia	<p>RONDA D'ENTRADA:</p> <p>El meu nom és:</p> <p>Durant les sessions m'he sentit:</p> <p>ACTIVITAT PRINCIPAL:</p> <p>En cercle tots comentaran com ha estat aquesta experiència, com s'han sentit, si creuen que han après algun contingut nou, si els hi ha agradat i què creuen que es pot millorar per futures formacions de mentors patrimonials.</p> <p>RONDA DE TANCAMENT:</p> <p>El que més m'ha agradat de la formació ha estat:</p>
-------------	---

13.4. Jornades Patrimoniales.

Una vegada acabada la formació dels mentors patrimonials es passarà a executar-se i a posar en pràctica aquests coneixements. Els tallers estan pensats perquè es puguin fer al pati de l'escola o, en el cas de pluja, en el poliesportiu del centre. Les jornades patrimonials es dividiran en dos dies, un dia pels alumnes de 4t de primària i un altre pels alumnes de 5è de primària.

L'organització pel dia de la jornada patrimonial serà la següent:

1. Els mentors patrimonials i el formador prepararan tot el material necessari pels tres tallers:
 - a. Taller *Viatge al passat. Descobrint les restes de Palma.*
 - b. Taller *Som arquitectes. Recreació de monument històric*
 - c. Taller *Il·luminació medieval. Jafudà Cresques*
2. Una vegada tot organitzat, es farà una presentació de com seran les jornades, i quin és el seu objectiu. A continuació, es dividirà la classe de 4t o 5è en dos grups (uns 15 nens aproximadament).
3. Un dels grups de la classe anirà a fer el taller Viatge al passat, mentre l'altre grup de classe farà el taller Som arquitectes. Els dos tallers tenen la mateixa durada. En aquest moment, els mentors també es dividiran en dos grups, quatre mentors, per cada taller. Els mentors patrimonials tenen un total de dues hores per fer l'explicació, l'activitat i les conclusions.
4. Després d'acabar el primer taller hi haurà un descans per berenar.
5. Una vegada acabat el descans, els grups s'intercanviaran, i els que havien fet el taller Viatge al passat faran el taller Som arquitectes i viceversa.
6. Acabats ja el taller 1 i 2 es farà una pausa per dinar.

7. A continuació, es portarà a terme el taller 3. En aquest cas es farà conjuntament amb tota la classe i amb tots els mentors patrimonials.
8. Una vegada acabats tots els tallers, es farà una posada en comú i unes conclusions per saber com ha anat, si la metodologia ha funcionat, si les activitats han agradat, si s'ha mostrat interès, etc.
9. Finalment, els mentors patrimonials i el formador hauran de recollir tot el material.

Aquesta metodologia es repetirà tant pels alumnes de 4t com per 5è de primària.

Cronograma activitats:

9:00→ Presentació de l'activitat/tallers. Divisió de classe en 2 grups.

9:30→ Inici activitats

9:30→ Taller 1, Excavació.(període romà i musulmà)

11:30→ Descans

12:00→ Construcció de monument (arquitectura gòtica i barroca)

14:00→ Dinar

14.30→ Taller Jafudà (taller d'il·luminació Edat Mitjana)

15.30→ Posada en comú conclusions.

16:15→ Finalització de les jornades

13.5. Visita guiada per Palma

La visita guiada per Palma, dinamitzada pels mentors patrimonials, és la segona part de les activitats. En aquesta part es pretén que els mentors patrimonials expliquin amb més detall cada un dels monuments fets a les jornades a l'escola sobre el patrimoni de Palma. A la formació, cada un dels mentors haurà elegit un personatge històric que es situa o es relaciona amb cada un dels monuments que es visitaran. Serà durant la visita guiada on cada un dels mentors es caracteritzarà d'un d'aquests personatges històrics amb les disfresses fetes durant la formació. Cada un d'ells, es presentarà dient quin personatge és i quina funció/rellevància té amb relació al monument que s'explicarà. Una vegada feta aquesta presentació cada un dels mentors patrimonials passarà a explicar cada un dels monuments. A part de la informació més tècnica de cada monument, seria interessant que també es poguessin explicar anècdotes o llegendes relacionades amb cada un d'aquets béns patrimonials. La visita guiada està pensada perquè es faci al mateix temps amb els alumnes de 4t i 5è de primària. Es calcula que la visita guiada durarà un total de 3 hores aproximades.

A l'hora d'estructurar la visita guiada s'ha pensat que el millor és fer un recorregut cronològic pels diferents ítems patrimonials. Durant la visita guiada es visitarien els següents llocs/monuments:

Restes romanes: La visita comença a Ca'n Oms, on a sota de la casa s'han trobat restes de la ciutat romana de Palma. El personatge associat a aquest monument és Quint Cecil Metel.

Qui va ser? Quint Cecili Metel provenia d'una llarga estirp militar. Per la creixent pirateria a les Balears, a l'edat dels cinquanta anys el Senat romà l'anomenà cònsol i li encomanà la tasca de conquerir la Baleàride Menor (Menorca) i la Baleàride Major (Mallorca) i incorporar-les a l'Hispania Citerior, una de les parts en què s'havia dividit la Península Ibèrica després de la conquesta romana al 179 a.C. Al 121 a.C, acabada la conquesta de les Balears, Metel tornà a Roma i se l'hi atorgà el *congno*men Balearicus.

Banys àrabs: La visita segueix amb els banys àrabs, on s'ha conservat una de les sales d'aquests banys, podent veure l'arquitectura àrab típica del període. En aquest monument el personatge s'associa és Isam Al-Jawlani.

Qui va ser? Isam Al-Jawlani, nascut a Córdoba, de camí a la peregrinació de la Meca es va aturar a l'illa de Mallorca. En aquesta estada tingué una gran visió política i estratègica i al acabar la seva peregrinació informà a l'emir Abd Allah dels avantatges que suposaria annexar l'illa de Mallorca al regne musulmà. Isam es va fer càrrec de la flota i l'exèrcit durant la conquesta a Mallorca. i una vegada conquerida l'illa, Abd Allah l'anomenà el primer valí⁵⁸.

La Seu de Mallorca: Seguidament es visitarà la catedral de Mallorca, una de les construccions gòtiques més importants d'aquest període a nivell europeu, sent la segona catedral gòtica més alta del continent. Per la Catedral s'ha elegit el personatge de Guillem Sagrera, també arquitecte de la llotja de Palma.

Qui va ser? Nascut a Felanitx, va aprendre l'ofici de picapedrer del seu pare. Abans de 1410 ja va ser anomenat mestre major de la Seu, on construï la sala capitular. Al 1426 començà la construcció de l'edifici gòtic de la Llonja. Pràcticament acabada la Llonja, Sagrera es va refugiar a Nàpols sota la protecció d'Alfons V. Guillem Sagrera fou un mestre picapedrer molt conegut i les seves obres recorregueren Perpinyà, Girona, Elna, Barcelona i Nàpols, a part de l'illa de Mallorca.

L'Almudaina: Es continuarà amb l'Almudaina, antiga construcció àrab, que amb la conquesta cristiana passà a convertir-se en el palau dels reis Jaume I i Violant d'Hongria. En aquest cas, el personatge elegit serà Violant d'Hongria, també per incloure dones dins el relat històric.

⁵⁸ De Epalza, M. (1982). Orígens de la invasió cordovesa de Mallorca al 902. *Estudis de Prehistòria, d'Història de Mayûrqa i d'Història de Mallorca*. Separata del Volum, pàg. 115-116.

Qui va ser? Nascuda al 1219, es conserva poca informació sobre la reina. En el llibre dels fets s'explica com el rei Jaume I prenia les decisions en consentiment de la seva dona i que ella també firmava documents reials com per exemple l'ordre d'entrega de la ciutat de València.

El rei Jaume I va conquerir l'illa de Mallorca l'any 1229, incorporant-la a la corona d'Aragó. Encara que la figura de Jaume I és més destacable per la història de Mallorca, s'ha pogut comprovar que Violant d'Hongria tenia certs poders i responsabilitats com a dona de Jaume I, fet bastant poc usual.⁵⁹

La Llotja: La llotja de Palma és una de les construccions del període gòtic més important de la ciutat. Construïda al segle XV per l'arquitecte Guillem Sagrera, va ser un punt important pel comerç de l'illa, ja que es situa just davant del port marítim de Palma. Per la llotja s'ha elegit un comerciant anomenat Huguet Pons, que s'han trobat registres de la seva activitat mercantil a l'illa de Mallorca.

Qui va ser? Huguet Pont era un mercader del segle XV que centrava les seves activitats en dos camps diferents: el comerç i la indústria. Tenia una àmplia xarxa de contactes tant dins Espanya com per l'estranger. Les seves activitats eren bastant diverses com la compra-venda d'espècies, or, plata, porcellana, etc., i en la compra-venda de materials tèxtils.⁶⁰

Call Jueu: La comunitat jueva va ser molt important pel comerç dins la ciutat de Palma. Encara que després varen ser fortament perseguits per la religió catòlica, avui en dia encara es pot visitar el que era l'antic call. Pel call jueu s'ha elegit el personatge històric de Jafudà Cresques.

Qui va ser? Va néixer en una família jueva mallorquina, els Vidal-Cresques, molt vinculats amb la confecció de mapes de navegació i cartes marítimes. Jafudà i el seu pare es dedicaren a fer mapamundis i cartes de navegació. Encara que abans es creia que tant pare

⁵⁹ Komlódi, Z. *Doña Violante de Hungría*. Escuela Superior de Comercio Exterior de Budapest. Actas XXXII (AEPE), pàg. 129-135.

⁶⁰ Cateura Bennàsser, P. (2000). *Valencia y Mallorca en el siglo XV*. Mayurqa, 26, pàg. 186-187.

com fill elaboraven els mapes i les cartografies, més tard, gràcies a les investigacions de G. Llompart i J. Riera, es va descobrir que el seu vertader ofici era el de dibuixant i il·luminador. Jafudà fou mestre de cartes de navegació, perquè es dedicà a la il·luminació d'aquestes, amb gran destresa i detall.

Església de Santa Eulàlia: Li posaren el nom de la patrona de Barcelona, ja que era molt venerada entre els conqueridors cristians que vingueren a les Illes Balears. Es pensa que gràcies a la seva monumentalitat, va ser la parròquia d'estil gòtic més gran en superfície del segle XIII. Al segle XIX hi hagué remodelacions de la façana en estil neogòtic. Per l'església s'ha elegit el mateix personatge de Santa Eulàlia.

Qui va ser? Eulàlia era una nena educada en el cristianisme, que vivia als afores de la ciutat de Barcino al voltant del segle III. Amb les represàlies romanes de l'emperador Dioclecià a la ciutat de Barcino, Eulàlia anà a recriminar-li cara a cara aquestes persecucions. El governador davant la negativa de Eulàlia a abandonar la seva fe cristiana, la va condemnar a tretze martiris, l'edat que tenia la nena en aquell moment.

Casal Solleric: Finalment la visita conclou amb el Casal Solleric, un dels pocs exemples que queden de cases construïdes de nova planta de la segona meitat del segle XVIII. El pati té grans dimensions, amb grans arcs. Destaca l'escala imperial i la galeria del primer pis. Avui en dia s'ha reacondicionat per ser un espai per fer exposicions. El personatge elegit és Antònia Esteve Ripoll, dona de l'hereu del Casal Solleric.

Qui va ser? Nascuda al voltant de 1737, Antònia Esteve Ripoll va ser la dona de Pere Juan Morell i Vallés de Almedrà, hereu del Casal Solleric. No es té massa informació sobre aquest personatge històric. Però està clar que era una família acomodada amb certs privilegis dins la noblesa de Palma.

CRONOGRAMA DE LA VISITA GUIADA:

- 9:00→Trobada a Ca'n Oms per començar la visita guiada
- 9:15→Explicació Mentor Patrimonial (Quint Celil Metel)
- 9:30→Anada a banys àrabs
- 9:35→Explicació banys àrabs (Isam Al-Jawlani)
- 9:45→Anada a la Catedral de Mallorca
- 9:50→Explicació Catedral de Mallorca (Guillem Sagrera)
- 10:00→Anada al Palau de l'Almudaina
- 10:05→Explicació Palau de l'Almudaina (Violant d'Hongria)
- 10:15→Aturada per berenar
- 10:45→Anada a la llotja de Palma
- 10:55→Explicació llotja (Huguet Pont)
- 11:05→Anada al Call Jueu
- 11:15→Explicació call jueu (Jafudà Cresques)
- 11:25→ Anada a Església Santa Eulàlia
- 11:30→ Explicació església (Santa Eulàlia)
- 11:40→Anada a Casal Solleric
- 11:50→Explicació casal solleric (Antònia Esteve Ripoll)
- 12:00→Finalització de la visita guiada

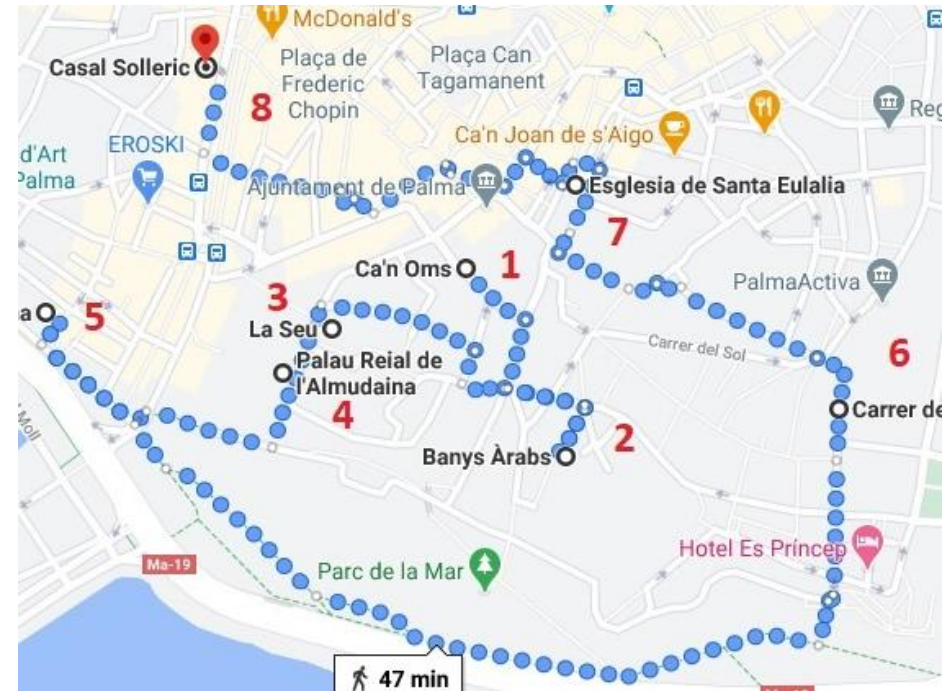

Fig. 15: Recorregut de la visita guiada
Font: Google Maps.

14. AVALUACIÓ

Per concloure, es farà una avaluació per saber si el projecte conjuntament amb les activitats proposades han donat els resultats que s'esperaven. El procés d'avaluació és crucial per saber si els objectius marcats s'han complit. Una vegada acabada, tant la jornada patrimonial com la visita guiada, serà necessari fer una avaluació de com ha anat tot el procés de realització de l'activitat. L'enquesta serà l'indicador que s'utilitzarà per saber si el projecte s'ha portat a terme amb èxit. Per saber-ho, s'han fet tres enquestes de satisfacció, una pels alumnes, una pels mentors patrimonials i una pels professors, per saber quina és la seva opinió i quin és el seu grau de satisfacció amb l'activitat. Totes les tres opinions són importants per saber com s'han sentit els mentors patrimonials, què opinen els professors, i quin grau d'involucració ha tingut l'alumnat durant les activitats.

L'enquesta ajudarà a saber què és necessari millorar i/o canviar, quines de les activitats han tingut major impacte i quines menys, o saber si s'ha aconseguit generar major interès el patrimoni de la ciutat de Palma. Aquestes enquestes es passaran uns dies més tard d'haver realitzat la visita guiada per Palma. Les enquestes segueixen un model molt senzill de contestar: hi haurà una sèrie de frases on s'ha de donar una puntuació d'1-5, sent l'1 el molt baix i el 5 el molt alt.⁶¹

⁶¹ Veure els exemples que s'han fet d'enquestes en els annexes.

15. PROPOSTA DE COMUNICACIÓ

Finalment s'ha dissenyat la proposta de comunicació del projecte. Aquesta consta de diverses parts: la primera la plataforma per on es donarà a conèixer el projecte, una plataforma pública administrada per l'Ajuntament de Palma. En segon lloc, la pàgina web i xarxes socials. Aquestes serveixen també per difondre el projecte i apropar-se a diferents públics, a més d'oferir una informació més àmplia del projecte Mentors Patrimoniales. Per acabar, s'ha destinat un apartat pel marxandatge que s'ha fet pel projecte que seran samarretes i cartells.

15.1. Palma Educativa

Palma ciutat educativa és una plataforma que l'Ajuntament de Palma ofereix per presentar programes d'activitats d'educació per a públics infantils, primària, secundària, batxillerat, formació professional, educació especial, educació d'adults i tot tipus de col·lectius. La pàgina web de Palma Educa es divideix en diferents apartats temàtics: educació ambiental, institucions, AMIPAS, art, i en concret tenen un apartat d'història, patrimoni i cultura. Dins aquest apartat en concret, s'hi troben totes les activitats relacionades amb patrimoni i cultura que la pàgina web ofereix. Cada una d'aquestes activitats compta amb una breu descripció, els nivells educatius als quals s'adreça, l'horari, el lloc de lleure, el preu de l'activitat, el material didàctic i les condicions, i l'adreça de contacte de l'empresa que ho porta a terme.

Pel projecte de mentors patrimonials s'ha pensat que aquesta seria una bona forma de donar a conèixer el projecte i les activitats que s'hi fan. Enllaç a la pàgina web: http://www.palmaeduca.cat/p_activitats/index.php

15.2. Pagina web

Pel projecte també s'ha creat una pàgina web pròpia on s'explica de forma general el projecte de cara al públic. La creació de la pàgina web surt de la necessitat de donar a conèixer de forma més directe i amb més informació el projecte a les escoles que hi estiguin interessades. La pàgina web consta de cinc apartats:⁶²

1. L'inici:

En ell hi apareix el logotip principal que s'ha creat pel projecte, unes fotografies i una descripció de la persona que ha realitzat el projecte.

Fig.16: Imatge principal de la pàgina web.
Font: Elaboració pròpia.

⁶² Enllaç a la pàgina: <https://claraforteza.wixsite.com/website>

Fig. 17: Fotografies del que després serien els nens participant en el projecte.
Font: Elaboració pròpia.

Fig. 18: Fotografia meva explicant breument el meu recorregut acadèmic i professional.
Font: Elaboració pròpia.

2. El projecte

En aquest apartat s'hi troba:

- D'on surt aquest projecte?: S'explica d'on neix la necessitat de fer aquest projecte i quin és el concepte de mentors patrimonials.
- Missió. La missió explica què pretén aconseguir el projecte. En aquest cas, com es porta mencionant al llarg del treball, la missió és que els col·lectius amb risc d'exclusió social s'apropin al patrimoni més proper de la seva ciutat.
- Valors. Finalment els valors descriuen en què es basa el projecte i què vol ensenyar, més enllà de coneixements purament teòrics, a les escoles que hi participen. Alguns d'aquests valors són: la inclusió social, la creativitat, la cooperació, cohesió de grup, etc.

El Projecte Mentors Patrimonials

Fig. 19: Explicació de l'apartat *D'on surt el projecte?*

Font: Elaboració pròpia.

Missió

La missió principal del projecte és que els col·lectius amb risc d'exclusió es sentin inclosos dins la ciutat on viuen. Per aconseguir-ho, hi pot haver moltes vies diferents, però en aquest cas s'utilitzarà el patrimoni com a eina inclusiva. El projecte pretén apropar el patrimoni de la ciutat als col·lectius escolars per tal de que prenguin consciència de la importància que té.

Amb el projecte es vol crear un impacte dins les aules i dins l'escola que faci veure el patrimoni no com una "cosa" estàtica i llunyana, sinó propera i viva. El projecte, pretén fer canviar la visió del patrimoni i apropar-lo a les aules. S'espera despertar la curiositat i interès envers al patrimoni per crear consciència de la importància que té dins la societat actual.

Fig. 20: Fotografies de la missió del projecte.

Font: Elaboració pròpia.

Fig. 21: Fotografies dels valors socials que té el projecte.

Font: Elaboració pròpia.

Valors

Educació inclusiva: Procés pel qual s'ofereix a tots els nens i nenes, sense distinció l'oportunitat, de ser membres de les aules regulades i d'aprendre dels seus companys.

Escolta activa: Habilitat comunicativa que consisteix en processar atentament el missatge enviat pel nostre interlocutor.

Cohesió de grup: Capacitat dels membres del mateix grup de treball de mantenir vincles estrets.

Cooperació: Conjunt d'accions i esforços que, conjuntament amb altres, es realitzen amb l'objectiu d'arribar a una meta comú.

Creativitat: Capacitat de generar noves idees o conceptes per, en general, acabar donant solucions originals.

Curiositat: Interès per aprendre i conèixer coses noves.

Empatia: Participació afectiva d'una persona a una realitat aliena a ella, generalment en els sentiments de l'altra persona.

3. Activitats

L'apartat explica en tres seccions les activitats que es faran:

- En primer lloc la formació dels mentors Patrimoniales.
- En segon lloc les jornades patrimonials.
- En tercer lloc la visita guiada.

S'expliquen els tres apartats de forma molt breu i contundent perquè tampoc s'acabi d'explicar al cent per cent en què consisteixen les activitats o quina és la metodologia que s'utilitza per a la formació.

Fig. 22: Apartat de les activitats que es fan en el projecte.
Font: Elaboració pròpia.

Activitats del projecte

Formació

La primera part del projecte és la formació dels mentors patrimonials. És a través de metodologies com els cercles educatius o jocs que es donaran a conèixer tant els valors d'inclusió (l'escolla activa, la cooperació i la cohesió de grup), com els continguts de patrimoni sobre la ciutat de Palma.

Fig. 23: Breu explicació de la formació dels mentors patrimonials.
Font: Elaboració pròpia.

Jornades Patrimonials

La segona part serà un dia de jornades patrimonials on els mentors seran qui dirigeixin i dinamitzin els tallers.

Aquets tallers són:

- Taller d'il·luminació medieval. Jafudà Cresques.
- Viatge al passat. Descobrint les restes de Palma.
- Som arquitectes! Recreació d'un monument històric.

Fig. 24: Títol de les activitats que es faran el dia de les jornades patrimonials.
Font: Elaboració pròpia.

Visita Guiada

Finalment, es farà una visita guiada per Palma per tal de conèixer el patrimoni que ens envolta. Aquesta visita guiada també està dinamitzada pels mentors patrimonials.

Què es visitarà?

- Ca'n Orms (restes romanes)
 - Banyis àrabs
 - La Seu
 - L'Almudaina
 - La Llotja
 - Call Jueu
- Església de Santa Eulàlia
 - Casal Solleric

Fig. 25: Llocs que es veuran durant la visita guiada.
Font: Elaboració pròpia.

4. Galeria

Aquesta pestanya va destinada a la publicació de fotografies i vídeos que es poguessin fer durant la formació, les jornades patrimonials o la visita guiada. Aquí es podrien penjar fotografies de les escoles i alumnes que hi participen. D'aquesta forma també es fomentaria la participació de les altres escoles i es donaria a conèixer millor el projecte.

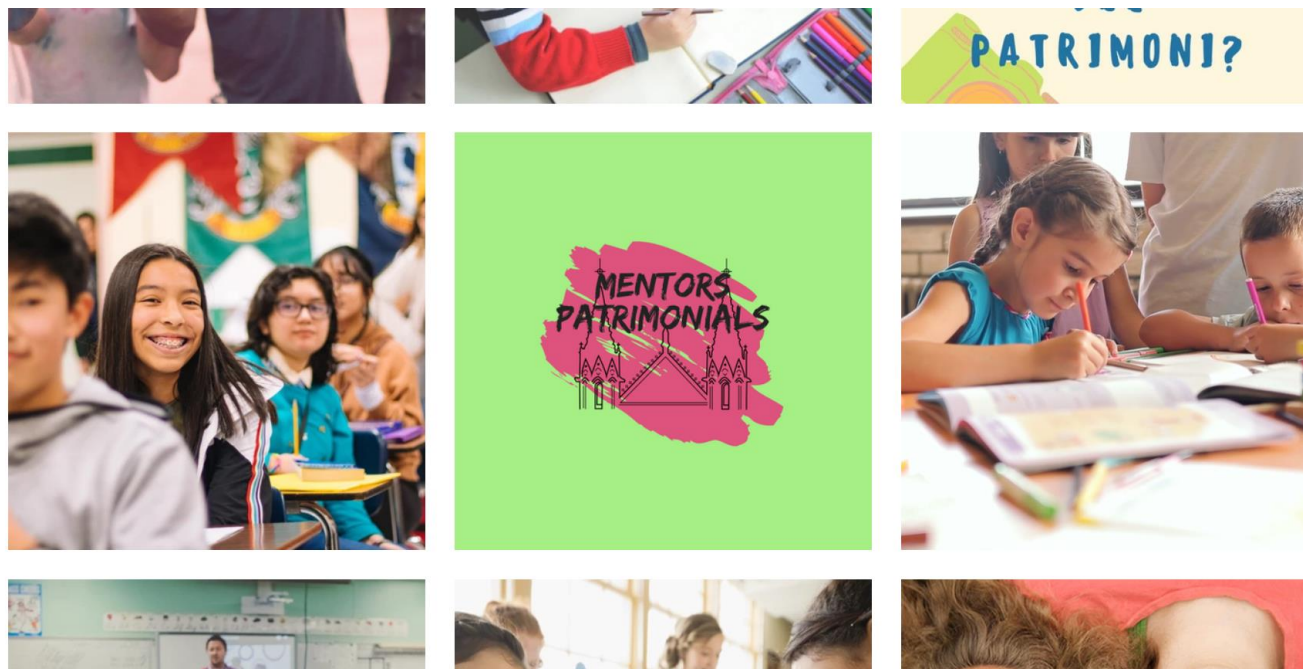
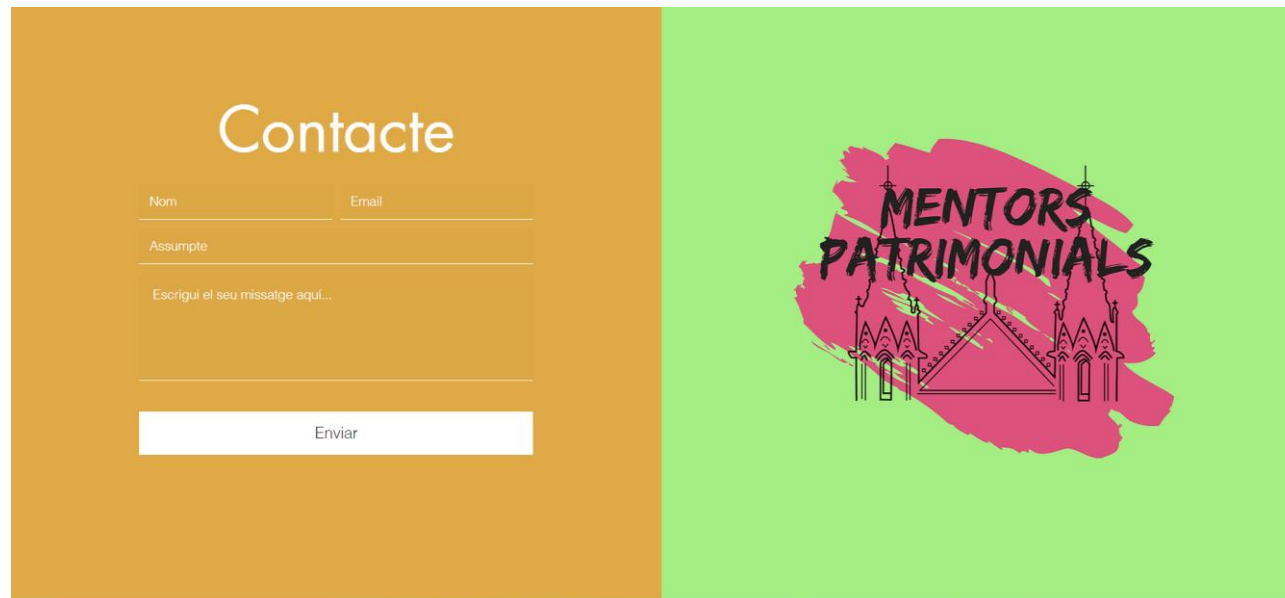

Fig. 26: Apartat de galeria fotogràfica per penjar imatges de les escoles que participin en el projecte.

Font: Elaboració pròpia.

5. Contacte

Finalment una pestanya de contacte on les escoles o entitats interessades podran deixar el seu missatge o petició i posar-se en contacte, en aquest cas, amb mi.

The image shows a contact form on the left and a logo on the right. The form is on a brown background and includes fields for 'Nom', 'Email', 'Assumpte', and a message area with the placeholder 'Escrigui el seu missatge aquí...'. An 'Enviar' button is at the bottom. The logo on the right is on a green background, featuring a pink brushstroke with the text 'MENTORS PATRIMONIALS' and a line-art illustration of a cathedral.

Fig. 27: Apartat de contacte.
Font: Elaboració pròpia.

15.3. Instagram

A part de la pàgina web, s'ha creat un Instagram com a forma de difusió més visual i directe cap a un públic més jove. Instagram és una de les xarxes socials més utilitzades avui en dia pels joves, juntament amb Tiktok. La plataforma serveix per donar a conèixer productes o projectes, a part dels contes privats de la gent, a través d'un format molt més visual. Existeixen moltes formes de publicar contingut a Instagram, en aquest cas s'ha optat per fer publicacions en el perfil de @mentorspatrimonials on s'expliquen els continguts dels cartells. Si el projecte s'arribés a portar a terme es podrien publicar històries (fotografies que tenen una durada de 24 hores), *reels* (vídeos dins Instagram), fer enquestes per saber què volen les escoles, concursos, etc.

De moment s'han publicat sis cartells, un d'ells amb la imatge de Mentors Patrimonials, quatre d'ells són cartells informatius i de persuasió per fomentar la participació en el projecte, i un d'ells és un cartell on s'explica de forma breu i esquemàtica la dinàmica del projecte. Els colors principals que s'han escollit són el verd, el taronja i el rosa, colors vius i juvenils i, encara que els mentors patrimonials tinguin entre 11-12, s'ha escollit una estètica més juvenil abandonant més el caire infantil.

A l'Instagram apareix també el correu electrònic que s'ha creat pel projecte i l'enllaç directe a la pàgina web, així es facilita que les persones interessades puguin accedir fàcilment a tota la informació.

Cartells d'Instagram:

Fig. 28: Cartell 1.
Font: Elaboració pròpia.

Fig. 29: Cartell 2.
Font: Elaboració pròpia.

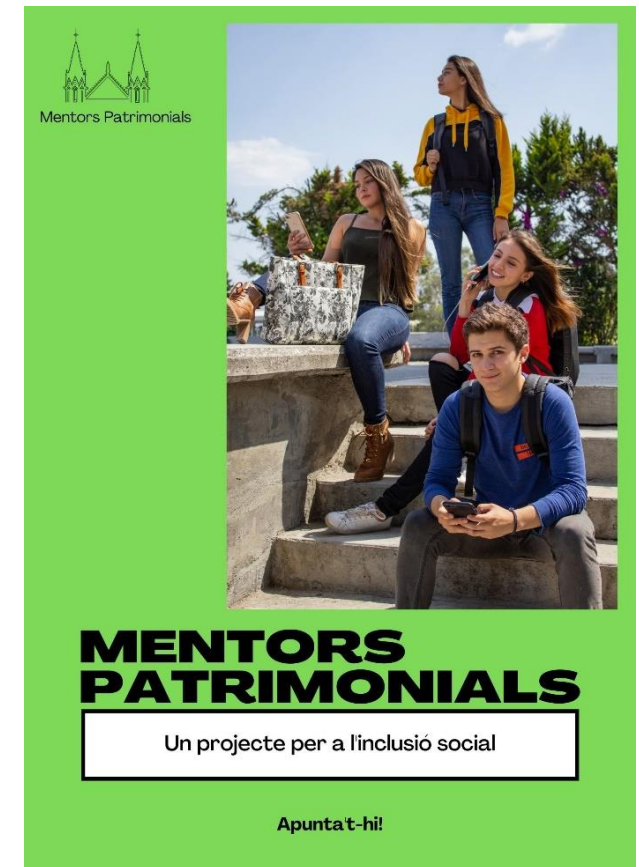

Fig. 30: Cartell 3.
Font: Elaboració pròpia.

Fig. 31: Cartell 4.
Font: Elaboració pròpia.

Fig. 32: Cartell 5.
Font: Elaboració pròpia.

Fig. 33: Cartell 6.
Font: Elaboració pròpia.

15.4. Merchandising

Tal com s'ha explicat en l'apartat 13.1. i 13.2., a la primera part de la selecció dels mentors patrimonials es farà un concurs dins la classe per fomentar la participació i la curiositat cap al patrimoni. Es va mencionar que es farien uns cartells (vegeu apartat 12.3) per tal de motivar als alumnes a participar en el projecte. Aquests cartells també es poden imprimir com a pòsters per regalar als guanyadors del concurs. A part dels cartells, també es faran samarretes amb el logotip al davant i un dibuix, que s'ha utilitzat com a imatge del projecte al darrere.⁶³ D'aquesta forma, s'espera incentivar la participació i les ganes de formar part del projecte.

Els cartells que s'han pensat que serien bona opció per regalar són: el cartell 1, el 3 i el 6.

Fig. 34: Logotip que s'ha creat pel projecte mentors patrimonials.

Font: Elaboració pròpia.

⁶³ Veure el disseny de les samarretes en els annexes.

15.5. Destinatari i beneficiats del projecte

Per les característiques del projecte es pensa que el *target* principal a qui podria anar destinat o a qui interessaria l'execució del projecte serien:

Museus

Escoles

Empreses de lleure i educació

Biblioteques

Empreses que treballen en integració social

Ajuntaments

Encara que s'ha pensat més específicament per portar-se a terme a una escola tots els altres centres mencionats són potencials clients que podrien necessitar el projecte.

Els beneficiaris directes i indirectes al final serien els alumnes que participen en el projecte i que, o són mentors patrimonials, o formen part de les classes de primària (4t i 5è). Ells serien els beneficiaris directes amb l'execució del projecte.

Per una altra banda, els beneficiaris finals serien les escoles, museus, entitats culturals, biblioteques, etc., les que s'acabarien beneficiant a llarg termini del projecte Mentors Patrimonials.

De moment pel projecte no es tindrien socis. Es faria una societat limitada unipersonal (Ex: Mentors Patrimonials S.L.u), on en aquest cas jo seria l'única sòcia i també seria jo l'única administradora de la societat. Per poder crear la societat limitada unipersonal l'únic requisit seria aportar 3.000 € per formar el capital de la societat i crear uns estatuts.⁶⁴

⁶⁴ Veure exemple d'estatut als annexes.

16. PRESSUPOST

PRESSUPOST DE DESPESES

	Descripció	Import
TOTAL CAPÍTOL I	Despeses de personal	3.000€
	Sou educador	1.200€
	Honoraris	1.800€
TOTAL CAPÍTOL II	Despeses materials	368€
	Impressions a color (150 unitats)	18€
	Paper Pinotxo	40€
	Cartolines	40€
	Goma eva	40€
	Llapis de colors	25€
	Pintura acrílica	60€
	Pinzells	20€
	Caixa de fusta 1x1m ²	20€
	Cartrons	15€
	Polsadors concurs (2 unitats)	30€
	Cola	30€
	Cinta adhesiva	20€
	Cotó	10€
TOTAL CAPÍTOL III	Despeses comunicació	164,90€
	Domini pàgina web	14,90€
	Manteniment pàgina web	150€

TOTAL CAPÍTOL IV	Despeses merchandising	40€
	Cartells (25 unitats)	16€
	Camisetes (2 unitats)	24€
TOTAL CAPÍTOL V	Coordinació del projecte	2.500€
TOTAL DESPESES		6.072,90€

17. CONCLUSIONS

En conclusió, al llarg de tot el treball s'ha vist que la vinculació del patrimoni amb l'educació de cada vegada és un element més present dins les escoles. No només això, sinó que de cada vegada més s'està acceptant el patrimoni com a eina i vehicle per a la creació de projectes d'inclusió social. És una realitat que el patrimoni passa desapercebut o no s'entén per un gran percentatge de gent que habita en el nostre país. Moltes d'aquestes conductes venen de la incomprensió i d'una imatge que s'associa el patrimoni amb quelcom antic i en certa forma, avorrit. Si dins aquesta concepció a més li sumem aquells col·lectius de risc que a més tampoc són del lloc on està ubicat el patrimoni, es crea una desvinculació i desinterès molt gran.

Al ser un projecte enfocat a nens dins un context escolar, tots els coneixements que s'han adquirit de les classes es poden vincular en certa forma amb el projecte mentors patrimonials, és a dir, el projecte que s'ha fet és un projecte "model" però totes les activitats i els continguts són adaptables a les necessitats de cada escola. En resum, no és un projecte estàtic sinó que es poden fer petites modificacions segons el currículum escolar de cada centre.

Com ja s'ha mencionat és evident que el principal objectiu del treball és que els nens en risc d'exclusió social coneguin el patrimoni de la seva ciutat, però en realitat va més enllà del fet de només conèixer, sinó que es creï un vertader interès cap a aquest patrimoni, és a dir, que el projecte sigui capaç de despertar la curiositat dels nens i que tinguin ganes d'aprendre i formar-ne part. En segon lloc, el vessant humà on hi apareix el paper de totes les habilitats mencionades (escola, cooperació, cohesió de grup, empatia, etc.) també és un eix clau del projecte, ja que s'espera que també millori convivència i es creïn vincles més estrets entre el grup dels mentors patrimonials.

En el benchmarking ja s'ha pogut veure que existeixen nombrosos projectes que vinculen la inclusió amb el patrimoni, però el projecte mentors patrimonials crec que es diferencia dels altres per la part on són els mateixos nens qui passen a ser els protagonistes i que sí que se'ls hi dona una certa responsabilitat de transmetre els coneixements de la formació. Així doncs, es sap que la involucració de tots els nens, quan es tracte de projectes i activitats entre iguals, és més elevada.

En resum, el projecte mentors patrimonials, encara que de moment es tracta d'un projecte totalment teòric i no s'ha pogut comprovar si els resultats serien els esperats, ha servit per veure quin és el panorama espanyol quant a projectes d'inclusió i patrimoni i quines utilitats pràctiques i reals té. Mentors patrimonials espera ser un projecte que a la llarga s'arribi a posar en pràctica i realment pugui complir la seva funció social dins d'aquestes escoles, o altres.

Personalment, és un projecte que m'ha aportat molts de coneixements que no tenia respecte a educació i patrimoni i que m'ha enriquit molt en tot el que he après. De cada vegada més, aquests tipus de projectes estaran a l'ordre del dia deixant enrere els sistemes d'aprenentatge més convencionals. Al final, és ben sabut que la gent aprèn i s'involucra quan té una actitud proactiva i d'interès cap a allò que està fent, i és feina tots i totes els que estem ficats en el món del patrimoni i la cultura de fer projectes que difonguin i eduquin per a donar a conèixer la importància que té el patrimoni dins la nostra societat actual.

18. BIBLIOGRAFIA

- Adell, J. & Gisbert M. (1997). Educació a Internet: l'aula virtual. Temps d'Educació 18, pàg. 263-279
- Albero D., Calderón M., Gloaguen E. *Calvià durante la época medieval isámica*. Ayuntamiento de Calvià/UIB, pàg. 165-176.
- Arroyo, E., & Crespo, B. (2019, 07 31). La educación patrimonial como medio para la inclusión social: análisis de una experiencia didáctica. *Investigación en la escuela*, (98), 62-75.
- Bardavio, A., Gatell, C., González, P., Jara, M. Á., & Solsona, R. (2009). Teoria i pràctica de l'adopció escolar de monuments. L'experiència de la Universitat Autònoma de Barcelona i el Camp d'Aprenentatge de la Noguera. *Treballs d'arqueologia*, (15), pàg. 103-121.
- Blanco, R. (2006). La Equidad y la Inclusión Social: Uno de los desafíos de la Educación y la Escuela Hoy. *Revista Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*, 4(3), pàg. 1-15.
- Cau, M. A. i Chávez, M^o. *El fenómeno urbano en Mallorca en época romana: los ejemplos de Pollentia y Palma*. Mayurqa, 2003, pàg. 27-49.
- Cateura Bennàsser, P. (2000). *Valencia y Mallorca en el siglo XV*. Mayurqa, 26, pàg. 181-193.

- Consejo de Monumentos Nacionales de Chile. (2016). *Guía de actividades patrimoniales para niños y niñas. Patrimóniate*. Dirección de Bibliotecas, Archivos y Museos.
- Cuenca, J.M. (15/09/2013). *El papel del patrimonio en los centros educativos: hacia la socialización patrimonial*. Tejuelo, nº 19, pàg. 76-96. ISSN: 1988-8430
- De Epalza, M. (1982). Orígens de la invasió cordovesa de Mallorca al 902. *Estudis de Prehistòria, d'Història de Mayûrqa i d'Història de Mallorca*. Separata del Volum, pàg. 113-129.
- Fontal, O. (2016). Educación patrimonial: retrospectiva y prospectives para la pròxima dècada *Estudios Pedagógicos*: Vol. XLII, Nº. 2, pàg. 415-436
- García Ceballos, S. (19/12/2014). Educación patrimonial, un proyecto de inclusión. *Monográfico*, (9), pàg. 9-19.
- Hopkins B. (2020). *Tiempo de círculo y reuniones en círculo. Manual práctico*. GIOB, Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca, Palma. ISBN: 978-84-09-10125-2

- Komlódi, Z. *Doña Violante de Hungría*. Escuela Superior de Comercio Exterior de Budapest. Actas XXXII (AEPE), pàg. 129-135.
- Pablos, L., & Fontal, O. (2018). Educación patrimonial orientada a la inclusión social para personas con TEA: los museos capacitantes. *Arteterapia. Papeles de arteterapia y educación para la inclusión social*, (13), 39-52.
- Pujolàs, P. (2008). Cooperar per aprendre i aprendre a cooperar: el treball en equips cooperatius com a recurs i contingut. *Suports*, vol. 12, N° 1, pàg. 21-37
- UNESCO. (2005). Guidelines for inclusión: Ensuring Acces to education for All. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, pàg.9-39.
- UNESCO. (2014). Patrimonio. Indicadores UNESCO de cultura para el desarrollo. *Manual metodológico*, pàg.1-139.
- UNESCO. (2015). Ciudades Patrimonio de la Humanidad. Propuesta para el uso del patrimonio urbano como herramienta de integración social. *Gobierno de España*, pàg.1-202.

19. WEBGRAFIA

- Bestard, B. *Historia de la Ciudad*. Ajuntament de Palma. Palma, 2011. Consultat 24/01/2021. Disponible a:
https://www.palma.cat/portal/PALMA/contenedor1.jsp?seccion=s_fdes_d4_v1.jsp&codbusqueda=1400&codResi=1&codMenu=1811&language=es
- Europa Press. (05/02/2018). *El Govern desarrolla el programa de Cibermentors para fomentar el uso seguro de Internet*. UH Noticias Local. Consultat: 15/12/2020. Disponible a:
<https://www.ultimahora.es/noticias/local/2018/02/05/325525/govern-desarrolla-programa-cibermentors-para-fomentar-uso-seguro-internet.html>
- El Mundo (21/11/2014). *Palma quiere ser Patrimonio de la Humanidad como “paisaje cultural sobre el mar”*. Consultat dia 28/01/2021. Disponible a: <https://www.elmundo.es/baleares/2014/11/21/546f8bd122601dc01a8b4578.html>
- Flores, A. *Alumnos artistas hacen de su instituto un museo*. ABCdesevilla. Actualitzat: 24/06/2015. Consultat dia 28/01/2021. Disponible a:
<https://sevilla.abc.es/provincia-utrera/20150624/sevi-instituto-museo-utrera-201506231906.html>

- Gobierno de Canarias. (n.d.). *Qué es y objetivos del programa de Educación Patrimonial*. Consejería de Educación, Universidades, Cultura y Deportes. Consultat: 14/12/2020. Disponible a : <https://www.gobiernodecanarias.org/educacion/web/programas-redes-educativas/programas-educativos/educacion-patrimonial/que-es/>
- GOIB. (2017, 02 10). *La Conselleria y los centros de educación especial de Baleares trabajan conjuntamente para mejorar esta oferta educativa*. Conselleria d'Educació i Universitat. Consultat:12/11/2020. Disponible: <https://www.caib.es/pidip2front/jsp/es/ficha-convocatoria/8956640>
- La Universidad de Internet. (02/06/2020). *Diferencia entre inclusión e integración*. Unir Revista. Consultat:22/10/2020. Disponible: <https://www.unir.net/educacion/revista/diferencia-entre-inclusion-e-integracion/>
- Mallorca Natural. *El Palacio Real de la Almudaina*. Consultat dia 04/02/2021. Disponible a: <https://www.mallorcanatural.es/que-ver-en-mallorca/lugares-de-interes-mallorca/205-almudaina-palma-mallorca/>
- Nadal, M. (29/03/2019). *Proyecto M'agrana: rompiendo los muros para hacer posible la inclusión en Mallorca*. El Diario de la Educación. Consultat: 20/11/2020. Disponible: <https://eldiariodelaeducacion.com/2019/03/29/proyecto-magrana-rompiendo-los-muros-para-hacer-posible-la-inclusion-en-mallorca/>

- Prats, J. (2012). *Valorar el patrimonio histórico desde la educación: Factores para una mejor utilización de los bienes patrimoniales*. Histodidàctica. Consultat:29/10/2020.Disponible: http://www.ub.edu/histodidactica/index.php?option=com_content&view=article&id=82:valorar-el-patrimonio-historico-desde-la-educacion-factores-para-una-mejor-utilizacion-de-los-bienes-patrimoniales-1&catid=24:articulos-cientificos&Itemid=118
- *Unir Revista* (02/06/2020).Diferencia entre inclusión e integración. Consultat 22/10/2020. Disponible a: <https://www.unir.net/educacion/revista/diferencia-entre-inclusion-e-integracion/>
- Valero i Martí G. Els patis de Palma: Breu recorregut per la seva història. *Hiperbòlic*. Consultat: 08/02/2021. Disponible a: <https://www.hiperbolic.es/palma-coneguem-i-conservem-el-patrimoni/els-patis-de-palma-un-breu-recorregut-per-la-seva-historia.html>

20. ANNEXES

Fecha _____ Tema para desarrollar _____

RONDA DE ENTRADA

MEZCLA

ACTIVIDAD PRINCIPAL

· TEMA:

· METODOLOGÍA:

· REFLEXIÓN:

ACTIVIDAD ENERGIZANTE O JUEGO COOPERATIVO (Si es necesario y si hay tiempo)

RONDA DE CIERRE

Fitxes avaluació

Qüestionari avaluació alumnat

1	2	3	4	5
Res satisfet	Poc satisfet	Satisfet	Bastant satisfet	Molt satisfet

Grau satisfacció alumnat 5è i 4t	1	2	3	4	5
He après nous continguts.					
Els mentors patrimonials han resolt els meus dubtes.					
Els mentors patrimonials saben els continguts i explicacions.					
Els mentors patrimonials han orientat bé l'activitat.					
Les activitats estaven ben preparades i organitzades.					
M'ha agradat participar en les activitats.					
He trobat que la durada de les activitats i la visita guiada era adequada.					
El meu grau d'involucració en l'activitat ha estat.					
La relació amb els meus companys de classe durant l'activitat ha estat:					
Considero que aquesta aprenentatge m'ha estat útil.					

Comentaris i opinions:

Qüestionari avaluació mentors patrimonials

1	2	3	4	5
Res satisfet	Poc satisfet	Satisfet	Bastant satisfet	Molt satisfet

Grau satisfacció mentors patrimonials	1	2	3	4	5
He après nous continguts.					
He sentit que al acabar la formació estava ben preparat per fer les activitats i la visita guiada.					
He sabut resoldre els dubtes que m'han demanat.					
He sabut com organitzar i controlar els alumnes durant les activitats.					
Les activitats de la formació m'han agradat.					
M'ha agradat participar en el projecte i ser mentor patrimonial.					
He trobat que la durada de la formació era correcta.					
La relació amb els meus companys mentors patrimonials ha estat bona.					
Considero que he conegut millor als meus companys gràcies a la formació.					
He notat més cohesió de grup entre el grup de mentors patrimonials.					
El formador m'ha fet sentir còmode i he pogut participar sense problemes a les activitats.					
La relació amb el formador ha estat.					
He sentit més interès per la història i el patrimoni.					
Considero que aquesta aprenentatge m'ha estat útil.					

Comentaris i opinions:

Qüestionari avaluació professorat

1	2	3	4	5
Res satisfet	Poc satisfet	Satisfet	Bastant satisfet	Molt satisfet

Grau satisfacció professorat	1	2	3	4	5
Els alumnes han après nous continguts sobre història i el patrimoni de la ciutat.					
He notat que els alumnes s'han involucrat a les activitats.					
El contingut i la forma de donar el contingut s'ha fet correctament.					
Em sembla un projecte innovador i útil perquè els alumnes s'interessin pel patrimoni.					
Les activitats que s'han portat a terme m'han semblat adequades i interessants per l'alumnat.					
Recomanaria aquest projecte a altres centres educatius.					
He trobat que la formació dels mentors ha estat bona.					
He notat que al fer les activitats hi havia bon ambient de classe i cohesió de grup.					
La coordinació entre mentor patrimonial i alumne ha estat dinàmica i efectiva.					
Els recursos materials i didàctics han estat adequats per les activitats realitzades.					
El formador ha sabut cohesionar el grup i transmetre els continguts d'una forma adequada i dinàmica.					
Penso que la planificació del projecte ha estat bona.					
Després de fer les activitats, he notat més interès per la història i el patrimoni per part dels alumnes.					
Considero que aquesta aprenentatge ha estat útil pel Centre.					

Comentaris i opinions:

Taules sobre la catalogació dels béns culturals dins Palma⁶⁵

Taula I. Béns d'Interès Cultural i Béns Catalogats, exclosos els CIC

PROTECCIÓ	CÓDIGO	ELEMENTO	DECLARACIÓ
A1	09/23	Santa Fe	BOIB 151, 28/10/2004
A1	09/24	Cruz de la Porta des Camp	D 571, 14/03/1963
A1	09/25	Muralla del mar de Palma	BOE 275, 02/10/1942
A1	10/15	Can Martí Feliu	BOIB 45, 08/04/2000
A1	10/28	Claustro de Sant Francesc	RD 04/02/1981
A1	10/31	El Temple	BOIB 138, 17/09/2005
A1	10/32	Capilla del Temple	MONUM. H.A BOE 4/08/31
A1	10/39	Can Serra	BOCAIB 10, 23/01/1993
A1	11/07	Bar Triquet	BOE 28/03/1990
A1	11/09	Iglesia de Santa Catalina de Sena	BOE 03/03/1964
A1	11/13	Bastión de la Porta de Santa Margalida	BOE 07/08/1980
A1	12/09	Iglesia de Santa Teresa de Jesús	BOIB 44, 22/03/2007
A1	12/10	Convento de Santa Teresa de Jesús	BOIB 44, 22/03/2007
A1	13/03	Convento de Santa Margalida	BOE 101, 11/04/1949
A1	13/04	Iglesia de Santa Margalida	BOE 101, 11/04/1949
A1	15/04	Estudio Sert	BOCAIB 125, 14/10/1993
A1	15/08	Son Boter	BOCAIB 125, 14/10/1993
A1	15/09	Castillo de Sant Carles	BOE 125, 05/05/1949
A1	15/10	Torre de señales de Porto Pi	BOE 243, 11/10/1983
A1	16/05	Torre de Paraires	MONUM. H.A, RO 3/3/1876
A1	18/13	Son Berga	BOE 125, 05/05/1949
A1	18/15	Cruz de Na Burguesa	D 571, 14/03/1963
A2	19/03	Casa Oetqlas	INCOADO
A1	19/09	Nazaret - Can Rubert	BOIB 134, 25/09/2004
A1	20/02	Castell de Bellver	BOE 45, 04/06/1931
A2	21/02	Casa Obrador	BOIB 42, 07/04/2001
A1	21/07	Torre de son Armadans	BOE 125, 05/05/1949
A2	23/06	Parque Móvil de Marina	BOIB 103, 22/08/2000
A2	25/05	Can Pujol	BOIB 196, 31/12/2005
A1	25/06	Molinos calle Industria	BOE 31, 05/02/1982
A2	26/03	Ferreteria Central	BOIB 144, 25/11/2000
A1		Barrio del Jonquet	BOIB 183, 17/12/2009
A1	29/04	Cruz de Sa Vileta	D 571, 14/03/1963
A1	33/03	Cruz de Son Rapinya	BOE 77, 30/03/1963
A1	41/04	La Real	BOIB 41, 21/03/2006
A1	42/01	Son Berga (jardines)	BOIB 28, 06/03/2001
A1	42/13	Cruz d'Establiments	D 571, 14/03/1963
A1	43/02	Siquia de la Font de la Vila	BOIB 8, 11/01/2007
A1	44/03	Siquia de la Font d'en Baster	BOIB 192, 24/12/2005
A1	44/04	Font del mestre Pere i siquia de na Cerdana	BOIB 44, 26/03/2009
A1	44/03	Cruz de Son Sardina	D 571, 14/03/1963
A2	48/01	Can Alonso	BOIB 42, 07/04/2001
A2	54/10	Conj. Estac. Ferr. de Inca – Edif. viajeros	BOIB 44, 23/03/2007
A2	54/11	Conj. Estac. Ferr. de Inca–Edif. oficinas	BOIB 44, 23/03/2007
A2	54/12	Conj. Estac. Ferr. de Inca – Hostal Terminus	BOIB 44, 23/03/2007
A2	54/13	Conj. Estac. Ferr. de Inca–edificio máquina vapor y chimenea	BOIB 44, 23/03/2007

⁶⁵ Taules extretes de la Memòria de informació y anàlisi de l'Ajuntament de Palma.

PROTECCIÓN	CÓDIGO	ELEMENTO	DECLARACIÓN
A1	01/03	Torre - vestigio de la fortificación musulmana del c. sant Pere	BOCAIB 57, 10/05/1994
A1	01/06	Iglesia de Santa Creu	BOE 281, 23/11/1976
A1	02/05	Iglesia de la Concepció	BOIB 91 EXT, 20/06/2007
A1	02/06	Convento de la Concepció	BOIB 91 EXT, 20/06/2007
A1	03/08	Cámara pompeiana de Can Montenegro	BOCAIB 45, 08/04/2000
A1	03/17	Palacio Solleric	BOE 155, 04/06/1931
A1	03/24	Iglesia de Sant Feliu	INCOADO
A1	03/31	Can Weyler	BOCAIB 120, 02/10/1993
A1	03/41	Lonja	BOE 155, 04/06/1931
A1	03/43	Consulado de mar	BOE 112, 09/05/1964
A1	04/29	Can Marquès Requer-Rullán	BOCAIB 127, 20/10/1992
A1	04/33	Iglesia de Sant Jaume	BOIB 43 , 17/03/2005
A1	04/45	Gran Hotel	BOE 258, 27/10/1979
A1	05/19	Casa Forteza Rey	BOE 136, 07/06/1990
A1	5/20	Magatzems "El Àguila"	INCOADO BOE 17/01/1980
A1	05/21	Can Casasayas	BOIB 42, 07/04/2001
A1	05/22	Antigua Pensión Menorquina	BOIB 42, 07/04/2001
A1	05/25	Banco de España	BOCAIB 37, 26/03/1994
A1	05/26	Can Berga	BOE 54, 23/02/1954
A1	05/33	Can Verí	BIC
A1	06/11	Fachada Cort	BOE 04/06/1931
A1	06/19	Iglesia de Santa Eulalia	BOE 155, 04/06/1931
A1	06/23	Can Vivot	BOE 175, 23/07/1973
A1	07/13	Can Oleo	BOE 292, 05/12/1975
A1	07/25	Círculo Mallorquín (Actual Parlamento de les Illes Balears)	BOE 131, 01/06/1990
A2	07/26	Palacio March	BOIB 187, 13/12/2005
A1	07/28	Palacio de la Almudaina	BOE 155, 04/06/1931
A1	07/29	Capilla Real de Santa Ana	BOE 155, 04/06/1931
A1	07/30	Catedral de Mallorca	BOE 155, 04/06/1931
A1	07/31	Catedral de Mallorca	BOE 155, 04/06/1931
A2	07/38	Hospital de Sant Pere i Sant Bernat	BOIB 84, 08/07/2000
A1	8/21	Caixa de Balears (Sa Nostra)	INCOADO BOE 14/10/1980
A1	08/27	Can Callar	BOE 175, 23/07/1973
A1	08/41	Can Oleza	BOE 175, 23/07/1973
A1	09/14	Baños Arabes	BOE 155, 04/06/1931
A1	09/16	Convento de Santa Clara	BOE 23, 27/01/1981
A1	09/17	Claustro de Santa Clara	BOE 23, 27/01/1981
A1	09/18	Sala Capitular de Santa Clara	BOE 23, 27/01/1981
A1	09/19	Aia meridional y otros espacios del convento	BOE 21/01/1981
A1	09/22	Iglesia y Convento de Santa Elisabet	BOIB 21, 08/02/2005

PROTECCIÓN	CÓDIGO	ELEMENTO	DECLARACIÓN
A2	54/14	Conj. Estac. Ferr. de Inca – Almacén de recambios	BOIB 44, 23/03/2007
A2	54/15	Conj. Estac. Ferr. de Inca – Taller de montaje	BOIB 44, 23/03/2007
A1	55/04	Cruz del Virrey	D 571, 14/03/1963
A2	71/01	GESA (Bien Catalogado)	BOIB 80, 29/05/2007
A1	77/01	Torre den Pau	BOE 125, 05/05/1949
A1	80/01	Torre de Son Oms	BOE 125, 05/05/1949
A2	84/204	Algibe dels Lleters	BC D 571, 14/03/1963
A1	86/108	Cruz de Sant Jordi	BC D 571, 14/03/1963
A1	87/287	Cruz de ses Costes de Xorigo	BC D 571, 14/03/1963

Taula II. Centres d'Interès Cultural

Denominación	Zona	núm. inv	IMPP	Protección
CENTRE HISTORIC DE PALMA	1	32-01		Conjunto histórico artístico
SON SUREDETA / SANTA EULALIA / GENOVA	18	32-02	0854	BIC
COVES DE GENOVA	18	32-50		
COVA DE SA ROSSEGUERA	32	32-03		BIC
COVA DE SA CAMPANA	32	32-04		BIC
COVA DE SA FIGUERA	32	32-05		BIC
COALS DEL COLL / SON MERILL	32	32-51		
COVA DES CAVALL / COLL DES VENT	32	32-52		
COVA DELS COALS / COLL D'ES VENT	32	32-53		
COVA D'EN SALOM / SA PLETA	36	32-08		
COVA DELS PILARS / SON VIDA	36	32-54		
SON MAIOL / ESTABLIMENTS	42	32-07	0843	BIC
SA COVA / SON BAUÇA	42	32-08	0838	BIC
PUIG DES GAT / SARRIA	42	32-09	0835	BIC
ES CARAGOL / SARRIA	42	32-10	0834	BIC
ES GARRIGO / SARRIA	42	32-11	0833	BIC
SON COTONERET	42	32-62		BIC
BUNYOLI NOU / CAN PERELLO	42	32-63		
CORRAL DES MOROS / SON ESPANYOL	43	32-64	0839	
MOLINAR	76	32-55		
LES ROQUES / COLL D'EN REBASSA	77	32-56		
TORRE D'EN PAU / COLL D'EN REBASSA	77	32-57		
CALA GAMBA / COLL D'EN REBASSA	77	32-58		
CAMP DE TIR / COLL D'EN REBASSA	77	32-59		
TORRE RÓDONA / CAN PASTILLA	79	32-12	0857	BIC
ILLOT DE SA GALERA / CAN PASTILLA	79	32-13	0828	BIC
LA PINEDA / CAN PASTILLA	79	32-60		
ES CARNATGE / CAN PASTILLA	79	32-61		INCOADO
SON OMS / AUTOVIA / AEROPORT	80	32-14		BIC
SON OMS VELL / AEROPORT	80	32-15	0848	BIC
CAN RIUS / AEROPORT	80	32-16	0823	BIC
ES SERRAL / LES MERAVELLES	81	32-62		
CA NA VIDRIERA / LES MERAVELLES	81	32-17	0824	BIC
CAS CAPELLANS / LES MERAVELLES	81	32-18		BIC
CA S'ESPIRUT / EL PIL·LARI	83	32-19	0826	BIC
ES TURO / SON SUNYER VELL	83	32-20	0853	BIC
CAN MATES / S'ARANJASSA	85	32-21		
CAN NYICO / S'ARANJASSA	85	32-22		
SON OLIVER / S'ARANJASSA	85	32-23	0846	BIC
SES ARGILES / S'ARANJASSA	85	32-28		
CAS QUITXERO / SANT JORDI	86	32-24	0822	BIC
CAN CONET / SANT JORDI	86	32-25	0819	BIC
SON FERRER / SANT JORDI	86	32-26	0840-41	BIC
ES TANCAT D'EN MAVI / SANT JORDI	86	32-27		BIC
SON GUAL / SANT JORDI	86	32-29		

Taula III. Rutes d'interès cultural

Ruta del Gòtico

1	Església catedral de Santa Maria	A1 07/30
2	Església de Santa Eulàlia	A1 06/19
3	Església de Sant Jaume	A1 04/33
4	Església de Santa Creu	A1 01/06
5	Església de Santa Fe	A1 09/23
6	Església de Sant Llorenç	A1 01/07
7	Església de la Sang	B 04/23
8	Església i Convent de Sant Francesç	A1 10/23
9	Església de Santa Margalida	A1 13/03
10	Convent de Santa Clara	A2 09/16
11	La Llotja	A1 03/41
12	Capella del Consolat de Mar	A1 03/44
13	Palau de l'Almudaina	A1 07/28
14	Castell de Bellver	A1 20/02
15	El Temple	A1 10/31
16	Palau Episcopal	A2 07/34
17	Torres de Porto Pi	A1 15/10; A1 16/05
18	Carrer de la Pau (Can Weyler)	A1 03/31
19	Carrer de Sant Galetà (Ca N'Alemany)	B 03/12
20	Carrer de Can Martí Feliu (Can Martí Feliu)	B 10/15
21	Carrer de la Portella (Can Serra)	B 08/47

Ruta de los castillos

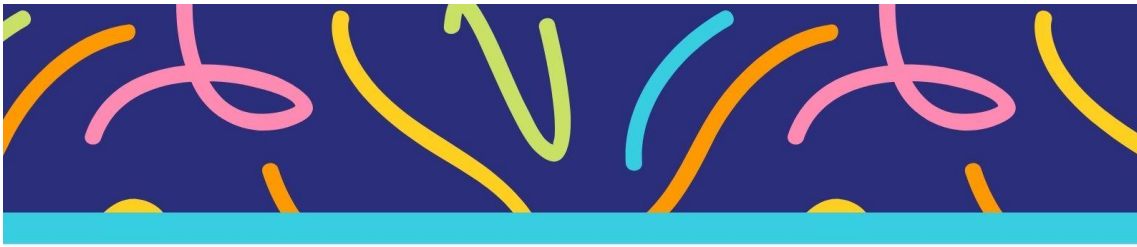
1	Palau de l'Almudaina	A1 07/28
2	Castell de Bellver	A1 20/02
3	Murades i Baluards de Sant Pere i del Príncep	A1 09/25 ; A1 01/02
4	Arc de l'Almudaina	A1 07/16
5	Mur del Convent de Sant Jeroni	A1 09/22
6	Almudaina de Gomar (El Temple)	A1 10/31
7	Arc de sa Gavella de la sal	A2 03/38

Ruta del Barroco

1	Residència i Jardins de Son Berga	A1 42/01
2	Església i Claustre de Montision	A1 08/34
3	Convent de la Concepció	A1 02/05
4	Església de Sant Felip Neri	A1 10/43
5	Convent de les Tereses	A2 12/10
6	Església del Socors	A1 10/34
7	Església de Santa Caterina de Siena	A1 11/09
8	Església de Sant Antoniet	A1 11/10
9	Església dels Caputxins	A1 11/08
10	Església de la Missió	A1 12/08
11	Convent de les Caputxines	A2 04/43
12	Façanes del Convent de Sant Jeroni	A1 09/22
13	Façana de l'Hospital de Sant Pere i Sant Bernat	A2 07/38
14	Oratori de Sant Elm	A2 88/01
15	Façana de Can Salss Menor	A2 03/26
16	Façana de Ses Carasses	A2 03/28
17	Palau Episcopal	A2 07/34
18	Façana de l'Ajuntament	A1 06/11
19	Pati de Can Olesa	A1 08/41

20	Pati de Can Vivot	A1 06/23
21	Pati de Can Marqués	A2 03/47
22	Pati de Can Catlar	B 06/37
23	Pati de la Criança	EQ3R/AS : 08-03-E
24	Pati de Cal Marqués de la Torre	B 08/49
25	Pati de Can Oms	B 06/17
26	Pati de Can Bordils	B 06/18
27	Pati de Cal Marqués de Soleric	A1 03/17
28	Pati de Can Belloto	B 03/27
29	Pati de Can Zagrana	B 03/18
30	Pati de Can Berga	B 05/26

T'avorreixen les classes i t'agradaria aprendre d'una altra forma?

MENTORS PATRIMONIALS

El projecte en què tothom voldrà participar!

Mentors Patrimonials

Mentors Patrimoniales

MENTORS PATRIMONIALS

Un projecte per a l'inclusió social

Apunta't-hi!

EEEEPP!! QUÈ HI VOLS PARTICIPAR??

ET PODRÀS CONVERTIR
EN EL NOU INFLUENCER
DE LA CLASSE

PARTICIPA EN EL
NOU PROJECTE DE
LA TEVA ESCOLA:
MENTORS
PATRIMONIALS

QUÈ ES FARÀ?

El projecte surt de la necessitat d'apropar el patrimoni cultural als col·lectius amb risc d'exclusió social. Els mentors patrimonials seran els que donin a conèixer el patrimoni als seus companys.

MISSIÓ

La missió del projecte és que els col·lectius amb risc d'exclusió es sentin inclosos dins la ciutat on viuen. Per aconseguir-ho, s'utilitzarà el patrimoni com a eina inclusiva. El projecte pretén apropar el patrimoni de la ciutat als col·lectius escolars per tal de que prenguin consciència de la importància que té.

VALORS

- Inclusió
- Escolta activa
- Cohesió de grup
- Cooperació
- Creativitat
- Curiositat
- Empatia

FORMACIÓ

És a través de metodologies com els cercles educatius o jocs que es donaran a conèixer tant els valors d'inclusió (l'escolta activa, la cooperació i la cohesió de grup), com els continguts de patrimoni sobre la ciutat de Palma.

JORNADES PATRIMONIALS

- Taller d'il·luminació medieval. Jafudà Cresques.
- Viatge al passat. Descobrint les restes de Palma.
- Som arquitectes! Recreació d'un monument històric.

VISITA GUIADA

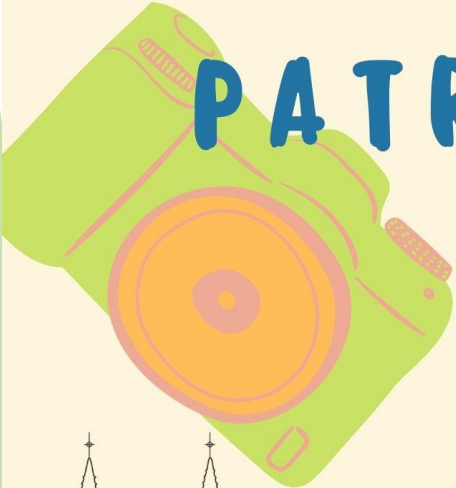

- Ca'n Oms (restes romanes)
- Banys àrabs
- La Seu
- L'Almudaina
- La Llotja
- Call Jueu
- Església de Santa Eulàlia
- Casal Solleric

MENTORS PATRIMONIALS

T'AGRADARIA
SER EL NOU
INFLUENCER
DEL
PATRIMONI?

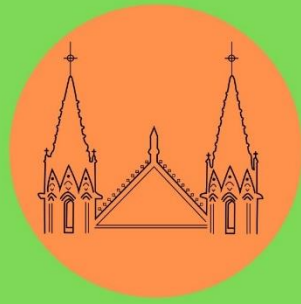

Altres cartells de prova:

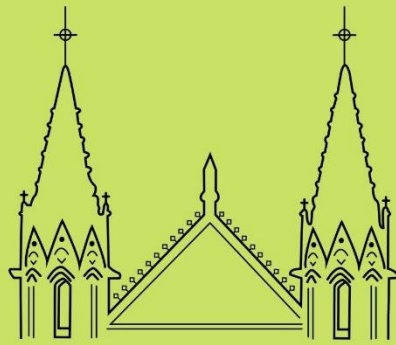
MENTORS
PATRIMONIALS

MENTORS PATRIMONIALS

Un projecte per a l'inclusió social

MENTORS PATRIMONIALS

MENTORS PATRIMONIALS

Un projecte per a l'inclusió social

Mentors Patrimonials

Disseny samarretes:

Part del davant de la samarreta:

Part del darrera de la samarreta:

EJEMPLO DE ESTATUTOS PARA UNA SOCIEDAD LIMITADA

TITULO I. DISPOSICIONES GENERALES

ARTICULO 1.- DENOMINACION. La sociedad se denomina "* , SOCIEDAD LIMITADA". Se regirá por lo dispuesto en estos estatutos, y en lo no previsto en ellos, por la Ley de Sociedades de Responsabilidad Limitada de 23 de marzo de 1.995 y demás disposiciones complementarias.

ARTICULO 2.- DOMICILIO. El domicilio social se fija en *

El cambio de domicilio dentro del mismo término municipal, así como la creación, supresión o traslado de sucursales, agencias o delegaciones, será acordado por el órgano de administración.

ARTICULO 3.- OBJETO SOCIAL. La sociedad tendrá por objeto *

Las actividades que integran el objeto social podrán desarrollarse total o parcialmente de modo indirecto mediante la titularidad de acciones o participaciones en Sociedades con objeto idéntico o análogo.

Si las disposiciones legales vigentes exigiesen para el ejercicio de algunas de las actividades comprendidas en el objeto social delimitado en este artículo, estar en posesión de un título profesional determinado, dichas actividades deberán realizarse por medio de persona que ostente la titulación profesional requerida para la actividad de que se trate. Por otra parte, si esas mismas disposiciones legales exigiesen para el desarrollo de la actividad de que se trate contar con autorización administrativa o la inscripción en determinados Registros Públicos, no podrá iniciarse el ejercicio de dicha actividad hasta que se hayan cumplido los requisitos administrativos exigidos para la misma.

ARTICULO 4.- COMIENZO DE OPERACIONES. La sociedad se constituye por tiempo indefinido, y da comienzo a sus operaciones el mismo día del otorgamiento de la escritura de constitución de la sociedad.

TITULO II. CAPITAL SOCIAL

ARTICULO 5.- CAPITAL SOCIAL. El capital social se fija en * EUROS, y está íntegramente desembolsado mediante aportaciones dinerarias de l@s soci@s.

Dicho capital social se divide en * PARTICIPACIONES SOCIALES de * EUROS cada una de ellas, iguales, acumulables e indivisibles, numeradas correlativamente del UNO al *, ambos inclusive.

TITULO III. REGIMEN DE LAS PARTICIPACIONES SOCIALES

ARTICULO 6.- TRANSMISION DE PARTICIPACIONES SOCIALES Y DERECHOS SOBRE LAS MISMAS.

Las participaciones sociales serán transmisibles en la forma prevista por la Ley y por estos Estatutos.

La copropiedad, el usufructo, la prenda, el embargo y transmisiones forzosas de participaciones sociales, así como la adquisición por la Sociedad de sus propias participaciones se regirán por lo dispuesto en la Ley

La adquisición por cualquier título de participaciones sociales deberá se comunicada de manera fehaciente al Organó de Administración de la Sociedad, indicando nombre o denominación social, nacionalidad y domicilio, dentro del territorio nacional, del nuevo socio, así como el título, material y formal, de su adquisición.

En todo documento de enajenación de participaciones sociales, el transmitente deberá hacer constar la obligación que tiene el adquirente de hacer la comunicación a que se refiere el párrafo anterior.

Hasta tanto no se realice la indicada comunicación, y no haya transcurrido, en su caso, el plazo para el ejercicio de los derechos de preferente adquisición, no podrá el adquirente ejercitar los derechos que le correspondan en la Sociedad.

ARTICULO 7.- COMUNICACIONES A LOS SOCI@S. En todos aquellos supuestos en que la Ley exija la publicación de actos o acuerdos sociales en un periódico en cualquier Boletín Oficial, el contenido de la publicación o anuncio deberá ser individualmente notificado por el órgano de Administración a todos l@s soci@s, excepto a aquéllos que asistieran a la Junta General en que se adoptó el acuerdo.

Se considerará domicilio de l@s soci@s a efectos de tales notificaciones el que conste en el Libro Registro de soci@s a cargo de la sociedad.

El incumplimiento de este deber de comunicación por el órgano de Administración no afectará a la validez de los actos o acuerdos, ni alterará las normas y plazos sobre su impugnación, en su caso.

ARTICULO 8.- DERECHOS DE ADQUISICION PREFERENTE EN LAS TRANSMISIONES NO LIBRES.

1.- Transmisión voluntaria inter vivos:

La transmisión voluntaria inter vivos de participaciones sociales, fuera de los casos en que dicha transmisión es libre conforme a lo dispuesto en la Ley de Sociedades de Responsabilidad Limitada de 23 de marzo de 1.995, se regirá por lo dispuesto en el artículo 29, punto 2, de la citada Ley.

2.- Transmisiones hereditarias:

La adquisición de alguna participación social por sucesión hereditaria confiere al heredero o legatario del fallecido la condición de socio/a.

Esto no obstante, si el/la heredero/a no es un descendiente, un ascendiente o el cónyuge del socio/a fallecido, l@s soci@s sobrevivientes tendrán derecho a adquirir las participaciones sociales del socio/a difunto/a, apreciadas en el valor que tuvieren el día del fallecimiento del socio/a, pagándose el precio al contado. La valoración se hará con arreglo a lo dispuesto en el artículo 100 de la Ley de Sociedades de Responsabilidad Limitada, y el derecho de adquisición habrá de ejercitarse en el plazo máximo de tres meses desde la comunicación a la sociedad de la adquisición hereditaria.

TITULO IV. ORGANOS DE LA SOCIEDAD

ARTICULO 9.- ORGANOS DE LA SOCIEDAD. La sociedad se regirá por:

- a) La Junta General de Soci@s.
- b) L@s Administrador@s Mancomunad@s.

ARTICULO 10.- JUNTAS GENERALES. La voluntad de l@s soci@s, expresada por mayoría de votos, regirá la vida de la Sociedad con arreglo a la Ley.

A) CONVOCATORIA: La convocatoria de la Junta General habrá de hacerse por el Organo de Administración, o por los Liquidadores en su caso, mediante el envío de carta certificada con acuse de recibo a través de Notario al domicilio de cada socio que conste en el Libro Registro de soci@s.

La convocatoria deberá hacerse con quince días naturales de antelación a la fecha fijada para su celebración, computándose dicho plazo desde la fecha en que se hubiere remitido el anuncio de la convocatoria al último de l@s soci@s.

A tal efecto, l@s soci@s podrán pedir, en cualquier tiempo, que se actualicen o cambien los datos relativos a su domicilio que figuren en el Libro Registro de Socios.

L@s soci@s residentes en el extranjero deberán designar un domicilio dentro del territorio nacional para recibir las notificaciones, el cual se hará constar en el Libro Registro de soci@s. En otro caso, se entenderán genéricamente convocados por el anuncio que a tal fin se exponga en el domicilio social.

B) CONVOCATORIA A INSTANCIA DE SOCI@S: El Organo de Administración convocará necesariamente la Junta cuando se lo solicite en virtud de requerimiento notarial, un número de soci@s que represente, al menos, el cinco por ciento del capital social.

Si el Organo de Administración incumple esta obligación, la Sociedad podrá repetir contra ell@s los gastos que se deriven de la convocatoria judicial prevista por le Ley, incluidos honorarios de Letrado/a y Procurador/a, aunque no sea preceptiva su intervención.

C) REPRESENTACION EN LA JUNTA: El/la socio/a podrá hacerse representar en las reuniones de la Junta General, además de por las personas expresadas en la Ley, por medio de Letrad@s, Economistas y, en general, cualquier tipo de Asesor@s Profesionales con autorización especial para cada Junta conferida por escrito.

D) PRESIDENCIA: Actuarán como presidente/a y Secretario/a de la Junta l@s elegid@s por la misma al comienzo de la reunión.

E) DELIBERACION Y TOMA DE ACUERDOS: La Junta General de Soci@s deliberará sobre los asuntos comprendidos en el orden del día establecido en la convocatoria, y se levantará acta de la misma en la forma prevista por la Ley, haciendo constar en ella las intervenciones de l@s soci@s que lo soliciten.

Los acuerdos de adoptarán con las mayorías previstas en el artículo 53 de la Ley de Sociedades de Responsabilidad Limitada.

ARTICULO 11.- JUNTA UNIVERSAL.

La Junta General quedará válidamente constituida en cualquier lugar del territorio nacional o del extranjero para tratar cualquier asunto, sin necesidad de previa convocatoria, siempre que esté presente o representado todo el capital social y los concurrentes acepten por unanimidad la celebración de la Junta y el orden del día de la misma.

ARTICULO 12.- ORGANO DE ADMINISTRACION.

La gestión y el ejercicio de la representación de la sociedad corresponderá a Administrador@s Mancomunad@s nombrados por la Junta General de soci@s, debiendo ser un mínimo de dos Administrador@s y un máximo de siete.

El Organo de Administración ejercerá su cargo por tiempo indefinido.

El cargo de Administrador/a será gratuito.

ARTICULO 13.-FACULTADES DEL ADMINISTRADOR/A.

La representación de la Sociedad en juicio y fuera de él corresponderá a todos l@s Administrador@s Mancomunad@s nombrad@s en la forma prevista por la Ley y estos estatutos.

La representación se extenderá a todos los actos comprendidos en el objeto social, incluidos aquellos que tengan carácter complementario o accesorio.

En aquellos supuestos en los que no haya una clara conexión entre el acto o negocio jurídico que se pretende realizar y el objeto social de la sociedad, l@s Administrador@s Mancomunad@s manifestarán la relación con el objeto social de la sociedad del acto o negocio que pretenden realizar.

A efectos meramente enunciativos, se hace constar que l@s Administrador@s podrán realizar, entre otros, los siguientes actos y negocios jurídicos:

- a) Adquirir, disponer, enajenar y gravar toda clase de bienes muebles e inmuebles, así como constituir, aceptar, modificar y extinguir toda clase de derechos personales y reales incluida la hipoteca.
- b) Dirigir la organización empresarial de la Sociedad y sus negocios.
- c) Otorgar toda clase de actos, contratos o negocios jurídicos, con los pactos, cláusulas y condiciones que estimen oportunos disponer; transigir y pactar arbitrajes; tomar parte en concursos y subastas, hacer propuestas y aceptar adjudicaciones. Adquirir, gravar y enajenar por cualquier título, y en general realizar cualesquiera operaciones sobre acciones, obligaciones u otros títulos valores, así como realizar actos de los que resulte la participación en otras sociedades, bien concurriendo a su constitución o suscribiendo acciones en aumentos de capital u otras emisiones de títulos valores.
- d) Administrar bienes muebles e inmuebles; hacer declaraciones de obra nueva, división horizontal, deslindes, amojonamiento, modificaciones hipotecarias y, en general, cualquier acto de riguroso dominio; convenir, modificar y extinguir arrendamientos rústicos o urbanos, convenir traspasos de locales comerciales y formalizar cualesquiera otras cesiones de uso y disfrute de bienes; retirar y cobrar cualquier cantidad o fondos a favor de la sociedad de cualquier organismo público o privado en que estuvieren depositados.
- e) Girar, aceptar, endosar, intervenir y protestar letras de cambio y cualesquiera otros documentos de giro.
- f) Tomar dinero a préstamo o crédito, reconocer deudas y créditos; prestar avales en interés de la Sociedad o de tercer@s, o a favor de l@s propi@s accionist@s.
- g) Abrir y cancelar, disponiendo de sus fondos, cuentas y depósitos de cualquier tipo en cualesquiera Bancos, Cajas de Ahorro o Entidades de Crédito o financieras en general. así como suscribir contratos de alquiler de cajas de seguridad.
- h) Nombrar y despedir emplead@s y representantes, firmar contratos de trabajo y de transporte.
- i) Comparecer ante toda clase de Juzgados y Tribunales de cualquier jurisdicción y ante toda clase de organismos públicos en cualquier concepto, y en toda clase de juicios y procedimientos, incluidos los arbitrales; interponer recursos de cualquier tipo, incluido los de casación, revisión o nulidad; ratificar escritos y desistir de las actuaciones, ya directamente o por medio de Abogad@s y Procurador@s, otorgando al efecto poderes de representación procesal.
- j) Otorgar y firmar toda clase de documentos públicos y privados en ejercicio de sus facultades, incluidos cartas de pago, recibos o facturas.
- k) Ejecutar y elevar a públicos cuando fuera necesario los acuerdos adoptados por la Junta General.
- l) Otorgar poderes de todas clases y modificar o revocar los apoderamientos conferidos.

TITULO V. ASPECTOS CONTABLES

ARTICULO 14.- AUDITORIAS DE CUENTAS.

A) **POR EXIGENCIA LEGAL:** Si fuera necesario, por incurrir en causa de exigencia legal, la Junta General designará auditor@s de cuentas, antes del cierre del ejercicio a auditar.

B) **POR ACUERDO SOCIAL:** Con el voto favorable de la mayoría necesaria para la modificación de estatutos, podrá acordar la Junta General la obligatoriedad de que la Sociedad someta sus cuentas anuales de forma sistemática a la revisión de auditor@s de cuentas, aunque no lo exija la Ley. Con los mismos requisitos se acordará la supresión de esta obligatoriedad.

C) **POR EXIGENCIA DE LA MINORIA:** La Sociedad someterá sus cuentas a verificación por un auditor/a nombrado por el Registrador Mercantil, aun cuando no lo exija la ley ni lo haya acordado la Junta General, si lo solicitan l@s soci@s que representen al menos el cinco por ciento del capital social, y siempre que no

hayan transcurrido tres meses desde la fecha de cierre del ejercicio que se pretenda auditar. Los gastos de esta auditoría serán satisfechos por la Sociedad.

ARTICULO 15.- NORMAS ECONOMICAS.

A) EJERCICIO ECONOMICO: Cada ejercicio social comenzará el día 1 de enero de cada año, y terminará y se cerrará el día 31 de Diciembre del mismo año.

B) LIBROS SOCIALES Y CUENTAS ANUALES: El Organo de Administración deberá llevar los libros sociales y de contabilidad, así como redactar las cuentas anuales y el informe de gestión con arreglo a lo previsto en la Ley.

Las cuentas anuales y el informe de gestión deberán ser firmados por tod@s l@s Administrador@s Mancomunada@s.

Dentro del mes siguiente a la aprobación de las cuentas anuales se presentará, mediante los correspondientes impresos oficiales, salvo en las excepciones previstas en la Ley, para su depósito en el Registro Mercantil del domicilio social, certificación de los acuerdos de la Junta general de aprobación de las cuentas anuales y de aplicación del resultado, a la que se adjuntará un ejemplar de cada una de dichas cuentas y los demás documentos previstos en la Ley. Si alguna de las cuentas anuales se hubiere formulado de forma abreviada, se hará constar así en la certificación, con expresión de la causa.

Si el Organo de Administración incumple esta obligación incurrirá en la responsabilidad prevista en la Ley.

Mientras el incumplimiento subsista, se producirá además el cierre del Registro Mercantil, para la inscripción de los documentos señalados en la Ley.

C) INFORMACION A L@S SOCI@S: A partir de la convocatoria de la Junta General, cualquier socio/a podrá obtener de la Sociedad de forma inmediata y gratuita los documentos que han de ser sometidos a la aprobación de la misma y el informe de auditor@s de cuentas y el de gestión en su caso. En la convocatoria se hará expresión de este derecho.

Durante el mismo plazo el/la soci@ o socios que representen el cinco por ciento del capital social podrán examinar en el domicilio social, por sí o en unión de experto/a contable, los documentos que sirvan de soporte y de antecedente de las cuentas anuales.

D) REPARTO DE BENEFICIOS: Los beneficios líquidos obtenidos después de deducir Impuestos y reservas legales o voluntarias, se distribuirán entre l@s soci@s en proporción al capital desembolsado por éstos.

TITULO VI. LIQUIDACION DE LA SOCIEDAD

ARTICULO 16.- La Junta General designará a los liquidadores, cuando corresponda, señalando la duración de su mandato y el régimen de su actuación, solidaria o conjunta.

A falta de tales nombramientos, ejercerán el cargo de liquidador/a los mismos Administrador@s de la sociedad.

L@s soci@s que hubiesen aportado bienes inmuebles a la sociedad, tendrán derecho preferente a recibirlos en pago de su cuota de liquidación en la forma prevista por la Ley.

TITULO VII. OTRAS DISPOSICIONES

ARTICULO 17.- ARBITRAJE. Todas las dudas y conflictos que surjan en orden a la interpretación de estos estatutos se someterán a un arbitraje de equidad.

ARTICULO 18.- INCOMPATIBILIDADES. No podrán ocupar ni ejercer cargos en esta Sociedad las personas comprendidas en alguna de las prohibiciones o incompatibilidades establecidas en el Ordenamiento Jurídico Español.

CEC- Conducta y Experiencias Sociales en Clase (CI)

Collell, J. y Escudé, C. (2017). Hoja para el examinador.

Material: Hoja DIN-A3 con las fotos en color, medida carnet y numeradas de todos los alumnos del aula. Hoja de respuestas para cada alumno.

Procedimiento: A nivel individual pedimos a cada niño que señale tres compañeros y/o compañeras que cumplan el ítem y el aplicador lo anota en el lugar correspondiente de la hoja de respuestas.

Preguntas para el Ciclo Inicial (7 ítems)

1. **Me gusta:** Mira estas fotos de tus compañeros de clase y señala los tres niños y niñas que te gustan más, que te gusta jugar con ellos, que te gusta lo que hacen...
2. **No me gusta:** Señala los tres niños y niñas que no te gusten, que no te gusta jugar con ellos, que no te gusta lo que hacen... Quizás te gustan muchos niños y niñas, ahora has de escoger los que no te gustan.
3. **Ayuda:** Señala los tres niños y niñas que ayudan, hacen cosas buenas para los demás, ayudan a hacer amigos, lo van a buscar cuando está solo, lo animan cuando está triste, le dicen: *Ven a jugar con nosotros o no llores.*
4. **Da empujones:** Señala los tres niños y niñas que pegan, dan empujones o patadas, tiran de los pelos, lanzan o rompen cosas...
5. **Insulta.** Señala los tres niños y niñas que insultan, dicen palabrotas, gritan fuerte, o se burlan o se ríen de los otros niños y niñas.

Hemos pensado en los compañeros que hacen cosas, ahora pensaremos en los que les pasan cosas. Primero hemos pensado en quien lo hace y ahora pensaremos en a quien le pasa:

6. **A quien le pasa:** Los niños y niñas que pegan, dan empujones, insultan y hacen cosas así ¿A quién se lo hacen? ¿A quién es que los otros niños los pegan o los insultan o les asustan? Señala tres niños y niñas a los que les pasa esto.
7. **Mis amigos / amigas:** Señala tres niños y niñas que son tus mejores amigos y amigas.

CECSC- Conducta y Experiencias Sociales en Clase (CI)

NOMBRE: _____ NÚMERO: _____

FECHA: _____ NIÑO NIÑA

CLASE: _____

- 1 ME GUSTA _____
- 2 NO ME GUSTA _____
- 3 AYUDA _____

- 4 DA EMPUJONES _____
- 5 INSULTA _____
- 6 A QUIEN LE PASA _____

- 7 MIS AMIGOS _____
